

CENTRUM
INICJATYW
OBYWATELSKICH
SŁUPSK

Analiza danych zastanych
dotyczących problemów
społecznych Słupska
ze szczególnym uwzględnieniem
obszaru rewitalizacji

Gdańsk, maj 2017

Nazwa: Opracowanie analiz i diagnozy na potrzeby rewitalizacji Miasta Słupska w ramach realizacji projektu „Opracowanie modelu rewitalizacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i środowiskowej obszarów śródmiejskich na przykładzie Miasta Słupska” – Część I.

Autorki raportu: Alicja Zajączkowska, Marta Szczypior

Lider Konsorcjum

Inny Format Sp. z o.o.

ul. Kaprów 3A/14, 80-316 Gdańsk

if@innyformat.pl, +48 696 471 11

www.innyformat.pl

Członkowie Konsorcjum

Centrum Inicjatyw Obywatelskich

ul. Sienkiewicza 19, Słupsk 76-200

cio@cio.slupsk.pl, 059 840 29 20

<http://www.cio.slupsk.pl>

PrePost Consulting Sp. z o.o.

Olivia Point, Aleja Grunwaldzka 472A, 80-309 Gdańsk

biuro@prepost.pl, +48 608 38 37 80

www.prepost.pl

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Spis treści

Wprowadzenie	- 3 -
1. Podsumowanie wyników badań	- 5 -
2. Metodologia	- 14 -
3. Opis wyników badania	- 16 -
3.1. Problemy społeczne	- 16 -
3.1.1. Bezrobocie	- 17 -
3.1.2. Ubóstwo i wykluczenie społeczne	- 26 -
3.1.3. Problemy rodzin	- 30 -
3.1.4. Starzenie się społeczeństwa i niepełnosprawność	- 34 -
3.1.5. Bezdomność i zagrożenie bezdomnością	- 44 -
3.1.6. Przestępczość	- 57 -
3.2. Ożywienie społeczne	- 65 -
3.2.1. Aktywizacja zawodowa	- 65 -
3.2.2. Aktywność obywatelska	- 77 -
3.3. Baza źródeł danych	- 96 -
3.4. Spis tabel i rysunków	- 100 -

Wprowadzenie

Niniejsze opracowanie jest jednym z trzech raportów obejmujących pogłębioną analizę i diagnozę na potrzeby rewitalizacji Miasta Słupska w ramach realizacji projektu „Opracowanie modelu rewitalizacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i środowiskowej obszarów śródmiejskich na przykładzie Miasta Słupska” dofinansowanego ze środków Unii Europejskiej, Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

Zadanie badawcze Nr 1 polegało na przeprowadzeniu analizy danych zastanych (desk research) odnoszących się do obszaru wyznaczonego do rewitalizacji Słupska. Zakres analizy obejmował dwa obszary: **problemy społeczne** (bezrobocie, ubóstwo i wykluczenie społeczne, problemy rodziny, starzenie się społeczeństwa i niepełnosprawność, bezdomność i zagrożenie bezdomnością oraz przestępczość) oraz **ożywienie społeczne** (aktywizacja zawodowa i aktywność obywatelska).

Analiza problemów obejmowała różne aspekty skali danego zjawiska i struktury demograficznej osób, których one dotyczą. W oparciu o przeprowadzoną analizę danych opracowano listę wniosków i rekomendacji w odniesieniu do problemów społecznych Słupska i dla obszaru rewitalizacji.

Opracowano także bazę danych – wykaz źródeł, które zostały poddane analizie (zbiór źródeł zgromadzonych danych zastanych). Baza ta może być źródłem wiedzy wykorzystywanej w przyszłych badaniach tego typu oraz stanowić element metodologii wchodzącej w skład modelu prowadzenia rewitalizacji w obszarach miejskich. Przeprowadzono także zestawienie luk informacyjnych – zakres problematyki, który nie jest zbadany dostatecznie bądź jakich danych brakuje, aby uzyskać o nim wiedzę.

Rewitalizacja to skomplikowany i długofalowy proces wyprowadzenia obszarów zdegradowanych z kryzysu. Jego sukces zależy od wielu czynników i zaangażowania różnych interesariuszy. Wymaga zaprojektowania szeregu działań w bardzo różnych sferach – od ochrony bioróżnorodności po podwórka dla dzieci. Dodatkowo należy pamiętać, że rewitalizacja to nie tylko działania infrastrukturalne, ale przede wszystkim działania społeczne, stąd nie może się udać bez zaangażowania samych mieszkańców.

Słupsk

Jeden z 12 obszarów strategicznych wyznaczonych w Strategii Rozwoju Miasta Słupsk, będący równocześnie kierunkiem rozwoju na lata 2016-2020, dotyczy rewitalizacji miasta:

Rewitalizujemy i poprawiamy estetykę miasta – chcemy, aby słupskie Śródmieście, Stare Miasto i Podgórze były znów przestrzenią przyjazną do życia i samorealizacji, napędzającą również lokalną gospodarkę. Przywracanie świetności zdegradowanym obszarom powinno być traktowane jako czynnik warunkujący rozwój i poprawę jakości życia mieszkańców i innych użytkowników tych terenów.

Badanie zostało przeprowadzone przez konsorcjum zbudowane z trzech podmiotów, których synergia potencjałów i zasobów zapewnia rzetelność i poprawność realizacji procesu badawczego oraz użyteczność wniosków i rekomendacji płynących z uzyskanego materiału.

Konsorcjum posiada zróżnicowane kompetencje i wieloletnie doświadczenie.

Inny Format Sp. z o.o. to firma badawcza oparta o badaczy z ponad 10 letnim doświadczeniem, którzy rozumieją niuanse metod ilościowych i jakościowych. Poszukują w liczbach trendów, inspiracji i rzetelnej bazy dla projektowania działań. Dostarczyli danych zarówno do działań rewitalizacyjnych dla dużych miast takich jak Łódź, Płock, Gdynia, jak i mniejszych miejscowości jak Pelplin, Tolkmicko, Sandomierz. Obsługiwali klientów z różnych branż i sektorów, od turystyki po energetykę.

Centrum Inicjatyw Społecznych w Słupsku doskonale rozumie lokalną społeczność jej potrzeby, oczekiwania, wyzwania, gdyż od lat z nią i na jej rzecz pracuje. Posiada sieć kontaktów i bazy danych. Jest rozpoznawana w środowisku. Od lat prowadzi działania w zakresie partycypacji społecznej i facylitacji. Przygotowało wiele badań i analiz w tym zakresie.

PrePost Consulting Sp. z o.o. posiada bogatą wiedzę ekspercką dotyczącą problematyki społecznej. Ma doskonałe rozeznanie w zakresie innowacji społecznych, jak i wyzwań, z jakimi musi mierzyć się sektor polityki społecznej. Dysponuje szeregiem danych, publikacji, raportów, jakie mogą zostać wykorzystane na rzecz analizy desk research. Moderowało i opracowywało wiele strategii rozwoju i programów dla różnych podmiotów administracji publicznej.

1. Podsumowanie wyników badań

1. Samorząd Słupska posiada już doświadczenie w realizacji działań rewitalizacyjnych zarówno o charakterze gospodarczym, jak i społecznym. Zdobyto je w trakcie realizacji projektu „Rewitalizacja Traktu Książęcego w Słupsku w obrębie I obszaru problemowego Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Słupska na lata 2009-2015”. Na projekt o wartości ponad 55 mln. pozyskano dofinansowanie z Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego WP 2007-2013. Szczególnie cenne są doświadczenia związane z włączaniem interesariuszy rewitalizacji do jego realizacji np. – wspólnot mieszkaniowych, które to partycypowały w 10% w budżecie projektu.
 - ➔ Warto przeprowadzić pogłębioną ocenę dotychczasowych praktyk w systemie zarządzania rewitalizacją w Słupsku, tak aby w jak największym stopniu wykorzystać pozytywne i negatywne doświadczenia przy opracowaniu wzorcowego modelu prowadzenia i zarządzania procesem rewitalizacji i włączania interesariuszy rewitalizacji. Ustawa o rewitalizacji kładzie duży nacisk na partycypację społeczną, bezpośrednią współpracę z mieszkańcami i konsultacje społeczne na poszczególnych etapach działań rewitalizacyjnych. Wymagać to będzie dodatkowego zaangażowania mieszkańców, szczególnie w ramach powoływanego Komitetu Rewitalizacji, będących obowiązkowym organem opioniodawczo-doradczym. Uruchomienie skutecznych kanałów komunikacji z mieszkańcami terenów rewitalizowanych będzie ważnym czynnikiem sukcesu.
 - ➔ Wspólnie realizowane projekty unijne MOPR i PUP w Słupsku w zakresie aktywizacji zawodowej są przykładem dobrej praktyki w międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej współpracy w sferze pomocy społeczno-zawodowej, zwiększając szanse na niwelowanie negatywnych zjawisk wykluczenia społecznego, zwłaszcza na obszarze rewitalizacji. Pracownicy socjalni znają swoich klientów i ich sytuacje rodzinne oraz postawy wobec pracy i edukacji, co może ułatwić dobór doradcom zawodowym jak najlepszych narzędzi motywacyjnych i wspierających w procesie powrotu na rynek pracy.
 - ➔ Warto rozwijać ideę międzysektorowych partnerstw na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, które podejmowałyby współpracę systemową/projektową z udziałem różnych partnerów, w tym z obszaru edukacji, zdrowia oraz wzmacniać natężenie rozmaitych form współpracy z sektorem pozarządowym, np. w zakresie wolontariatu, ekonomii społecznej, czy wdrażania innowacji społecznych np. w obszarze opieki nad osobami zależnymi, starszymi.
 - ➔ Warto przeprowadzić pogłębioną analizę – badanie sytuacji bezrobotnych klientów MOPR z terenu rewitalizacji pod kątem ich potencjału i motywacji do pracy (kwalifikacje, stan zdrowia, osoby zależne na utrzymaniu, zadłużenia, aktywność życiowa, postawa wobec pracy i zmian, oczekiwania wobec pracy), co może ułatwić pracownikom socjalnym weryfikację dotychczasowych metod wspierania bezrobotnych klientów i pozwoli na profilowanie usług adekwatnie do zdiagnozowanego potencjału i motywacji. Umożliwi także skierowanie bardziej zintensyfikowanych działań do wyselekcjonowanej grupy klientów, wobec których warto podjąć działania aktywizujące umożliwiające powrót na rynek pracy.

2. Skala działań rewitalizacyjnych obejmuje blisko $\frac{1}{4}$ populacji Słupska, stąd też wydaje się konieczne wzmocnienie zasobów kadrowych jednostek zaangażowanych w wykonanie tego przedsięwzięcia. Dotyczy to zwłaszcza MOPR w Słupsku, gdzie zatrudnienie w jednostkach organizacyjnych jest niewystarczające w perspektywie szerokiego zakresu zadań związanych z rewitalizacją. W 2016 roku zatrudnionych było 261 osób, z tego 27% to pracownicy socjalni: w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie - 240 osób, w Dziennym Domu Pomocy Społecznej - 8 osób, w Środowiskowym Domu Samopomocy - 13 osób.
 - ➔ Pojawia się konieczność stworzenia mechanizmów zatrzymujących odpływ wykwalifikowanych pracowników MOPR (zbyt niskie wynagrodzenia) oraz pozyskać nowych specjalistów na potrzeby realizacji gminnego programu rewitalizacji.
3. Luki informacyjne w źródłach danych:
 - Trudno zdobyć szczegółowe, przekrojowe dane dot. problemów obszaru rewitalizowanego. Np. nie udało się pozyskać danych dot. skali i struktury pomocy MOPR w Słupsku na rzecz rodzin zamieszkujących tereny rewitalizacji (liczba rodzin, typ rodzin ze względu na liczbę członków, liczba rodzin objętych asystenturą, liczba dzieci korzystających z placówek wsparcia dziennego, liczba mieszkańców obszaru rewitalizowanego działających w organizacjach pozarządowych).
 - ➔ Warto przygotować szczegółowe założenia do gromadzenia danych na potrzeby systemu monitoringu wskaźników produktu i rezultatu przyjętych do realizacji w Gminnym Programie Rewitalizacji Słupska. Dla wielu podmiotów odpowiedzialnych za gromadzenie i przekazywanie tych danych będzie dużym wyzwaniem przygotowanie adekwatnych do potrzeb narzędzi monitoringu.
 - Brak aktualnych danych i sprawozdań na stronach internetowych samorządu i jednostek organizacyjnych oraz instytucji publicznych i społecznych. Opóźnienia w umieszczaniu niektórych sprawozdań dochodzą do 1,5 roku i więcej.
 - ➔ Konieczne jest wypracowanie standardów dążących do skrócenia okresu umieszczania sprawozdań rocznych, statystyk dotyczących różnych danych statystycznych związanych z problematyką społeczną do 6 miesięcy – dążąc do poziomu, jaki występuje w PUP w Słupsku, gdzie dane statystyczne o rynku pracy są aktualizowane z opóźnieniem tylko miesięcznym.

Bezrobocie

Słupsk

- Na koniec marca 2017 stopa bezrobocia w Słupsku wynosiła 5,8% (ogółem 2205 osób), w powiecie słupskim 12%, a w woj. pomorskim 7%. Od 2014 roku w Słupsku liczba bezrobotnych spadła o połowę.
- Od 2014 roku liczba długotrwale bezrobotnych spadła ponad 2,5 razy i utrzymuje się na poziomie około 900 osób.
- Udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych ma tendencję rosnącą.
- Udział zarejestrowanych osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy wykazuje tendencję spadkową i na koniec marca 2017r. wynosił 83%. Liczba osób bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy spadła o połowę od 2014.
- Udział osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy zwiększa się – w 2014 roku wynosił 15%, w 2015 roku – 17%, a już w roku 2017 stanowi 20%.
- Od 2015r. liczba osób do 25 roku życia zarejestrowanych w PUP w Słupsku spadła o blisko 60% i na 31 marca 2017 stanowi 12% ogólnej liczby osób w tej grupie bezrobotnych. W 2017 roku osoby bezrobotne w wieku 18-24 lata stanowiły jedynie 9,7% wszystkich bezrobotnych.
- Co czwarty bezrobotny mieszkaniec Słupska ma wykształcenie gimnazjalne i niższe.

Obszar rewitalizacji: Stare Miasto, Podgródzie, Śródmieście

- Co druga osoba bezrobotna mieszka na obszarze rewitalizacji (968 osób w 2016).
- Wśród osób długotrwale bezrobotnych na obszarze rewitalizacji, jak i całego miasta, przeważają kobiety.
- Ponad 1/3 osób bezrobotnych na obszarze rewitalizacji stanowią osoby powyżej 50 roku życia, osoby bezrobotne do 30 roku życia to ok. 1/4 osób bezrobotnych.
- Liczba bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym jest o ponad połowę wyższa na obszarze rewitalizowanym niż w mieście, ponad 2,5 razy wyższa niż w województwie pomorskim i ponad 2-krotnie wyższa niż w Polsce.
- Natężenie zjawiska bezrobocia przybiera szczególny wymiar w szeroko rozumianym centrum miasta. Najwyższą stopę bezrobocia, o ponad 70 % wyższą niż średnia dla miasta, wykazują jednostki o Nr 2-3 (Podgródzie) oraz 6 (rejon ulicy Długiej) i 10 (rejon ulicy Poniatowskiego).
- Udział osób długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym na obszarze rewitalizowanym wynosi 6,42 i jest ponad 2,5 razy większy niż w woj. pomorskim i ponad 1,5 razy większy niż w Słupsku. Zjawisko wysokiego bezrobocia długotrwałego stanowi kluczowe wyzwanie dla powodzenia procesu rewitalizacji.
- Blisko 40% bezrobotnych z obszaru rewitalizacji ma tylko wykształcenie gimnazjalne i niższe.

Ubóstwo i wykluczenie społeczne

Słupsk

- W 2016 roku pomocą MOPR objętych było 6275 osób w 3523 rodzinach (spadek o 381 osób od 2015r.).
- Najwięcej zasiłków pomocy społecznej wypłacono osobom z tytułu ubóstwa (44%), choroby (37%), niepełnosprawności (33%) i bezrobocia (23%), 3296 osób stanowiły osoby bezrobotne.
- Przyczyny wypłaty zasiłków to: ubóstwo (2765 rodzin, 4880 osób), bezrobocie (1455 rodzin, 3296 osób), niepełnosprawność (2077 rodzin, 3323 osób), długotrwała lub ciężka choroba (2332 rodzin, 3795 osób), alkoholizm (815 rodzin, 1064 osoby), narkomania (49 rodzin, 72 osoby), bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych (452 rodzin, 1488 osób), potrzeba ochrony macierzyństwa (250 rodzin, 1174 osoby), bezdomność (220 rodzin, 230 osób), trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego (88 rodzin, 125 osób).

Obszar rewitalizacji:

Stare Miasto, Podgródzie, Śródmieście

- Na obszarze rewitalizacji wysokość świadczeń udzielanych przez MOPR jest ponad 2-krotnie wyższa niż średnia dla całego miasta.
- Na obszarze rewitalizacji rejonami, w których największy odsetek osób pobiera zasiłki pomocy społecznej, są te same fragmenty obszaru, w których występuje zjawisko długotrwałego bezrobocia, a więc Podgródzie oraz północny i południowy fragment Śródmieścia, tj. rejon ulicy Długiej i ulic Niemcewicza i Małachowskiego.
- Zjawisko wykluczenia społecznego jest tu mocno skoncentrowane.
- Instytucje pomocy społecznej dla wielu stały się głównym źródłem utrzymania oraz miejscem pozyskiwania różnych dóbr i usług powodując zanik etosu pracy i nawyku pracy. Zjawisko to jest dziedziczone czasem już w trzecim pokoleniu.
- Uzależnienie od pomocy społecznej na terenach rewitalizowanych jest zjawiskiem, które wpływa na negatywne wzorce życiowe przejmowane przez dzieci i młodzież.

Problemy rodziny

Słupsk

- W 2016 pomocą MOPR w Słupsku objętych było 3523 rodzin (spadek o 114 rodzin w stosunku do 2015r.).
- Największa grupa rodzin, którym udzielana jest pomoc MOPR, to osoby samotne – stanowią one ponad 60% rodzin ogółem. Natomiast rodziny dwuosobowe stanowią jedynie 14% ogółu.
- Rodziny niepełne stanowią 13% ogólnej liczby rodzin (465 rodzin), z tego najwięcej jest rodzin niepełnych z jednym dzieckiem (222 rodzin).
- Około 7000 rodzin korzysta ze świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego.
- W 2016 roku 87 rodzin było objętych asystenturą, z tego 37 to rodziny nowe, z 35 rodzinami zakończono tego roku współpracę.
- W MOPR funkcjonują cztery placówki wsparcia dziennego przy ulicach: Zygmunta Augusta, Sienkiewicza, Grottgera oraz Raszyńskiej. Liczba miejsc w tych placówkach jest niewystarczająca – wynosi 125, gdy w 2016 roku korzystało z nich blisko 200 dzieci.
- W Słupsku w rodzinnej pieczy zastępczej przebywało 126 dzieci pochodzących ze Słupska i 22 dzieci pochodzących spoza Słupska.
- Łącznie do końca 2016 roku z pomocy na usamodzielnianie korzysta w Słupsku 108 młodych osób pełnoletnich w pieczy zastępczej, będących w procesie usamodzielniania. Zdecydowana większość osób usamodzielniających się po opuszczeniu pieczy zastępczej kontynuuje naukę i korzysta ze wsparcia finansowego.

Obszar rewitalizacji:

Stare Miasto, Podgórze, Śródmieście

Jak pokazują wyniki analizy desk research oraz badań terenowych potrzebne jest:

- Utworzenie placówki wsparcia dziennego dla rodzin, w szczególności przeżywających trudności w wypełnianiu ról wychowawczych oraz w ramach działań profilaktycznych, zapewniającej opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego oraz w formie pracy podwórkowej skierowanej do dzieci i młodzieży;
- Utworzenie placówki w postaci Psychologicznej Poradni Rodzinnej, której działania będą obejmowały m.in. warsztaty umiejętności rodzicielskich, terapię rodzin, pracę ze sprawcami przemocy, mediację rodzinną i grupy wsparcia, specjalistyczne poradnictwo;
- Utworzenie mieszkania chronionego służącego wsparciu rodziców małych dzieci przeżywających trudności w prawidłowym wypełnianiu ról rodzicielskich, którzy ze względu na niepełnosprawność intelektualną, zaburzenia psychiczne bądź uwarunkowania środowiskowe wymagają intensywnego wsparcia, podnoszącego ich umiejętności rodzicielskie i ograniczające umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej.
- Uruchomienie kolejnej placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży na obszarze rewitalizacji.
- Uruchomienie na terenie kolejnych ulic obszaru rewitalizacji programu pn. „Słupski streetworker”.

Starzenie się i niepełnosprawność

Słupsk

- W 2016r. wśród mieszkańców Słupska prawie dwie trzecie (61,5%) stanowiły osoby w wieku produkcyjnym, niemal jedną czwartą (22,6%) w wieku poprodukcyjnym i 15,9% osoby w wieku przedprodukcyjnym.
- Występuje nadwyżka liczby kobiet nad liczbą mężczyzn wśród osób po 50 roku życia. W całej populacji Słupska kobiety stanowią 52,8%, w grupie po 74 roku jest to dwie trzecie, a po 84 roku życia – trzy czwarte mieszkańców.
- Wskaźnik udziału osób 60+ w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców Słupska systematycznie wzrasta. W 2008 wynosił 19,3%, a w 2016 kształtuje się na poziomie 27,2%.
- W ramach działań Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w 2016 roku wydano 474 orzeczeń o niepełnosprawności dla osób poniżej 16 roku życia oraz 3400 orzeczeń o niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia.
- Łącznie w 2016 roku udzielono wsparcia m.in. w zakresie: usług opiekuńczych – 213 osób, specjalistycznych usług opiekuńczych – 22 osoby, usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi – 42 osoby, wsparcie w ramach Dziennego Domu Pomocy Społecznej – 104 osoby, usługi Stacji Socjalnej Joannitów – 1070 pacjentów, objętych opieką domową – 2012 osób. Środowiskowy Dom Samopomocy dla dorosłych osób chorych i zaburzonych psychicznie oraz niepełnosprawnych intelektualnie – liczba miejsc 60, liczba osób korzystających w 2016 roku – 78 osób.

Obszar rewitalizacji: Stare Miasto, Podgrodzie, Śródmieście

- Struktura wieku mieszkańców obszaru rewitalizowanego nieco odbiega od struktury całej populacji miasta. Mamy tu większy odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym (19,2% wobec 15,9% w całym Słupsku) i zdecydowanie mniejszy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (16,9% wobec 22,6% dla Słupska). Osoby w wieku produkcyjnym stanowią 63,9% (dla całego Słupska jest to 61,5%). Proporcja kobiet i mężczyzn jest podobna jak dla całego miasta.
- Na obszarze Słupska najwyższy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności występuje w wydzielonych jednostkach urbanistycznych: Stary Rynek, Kościuszki/Zamiejska, Romera/Dmowskiego, Sobieskiego/Banacha, Królowej Jadwigi oraz Anny Gryfitki/Batorego i wynosi powyżej 24,6%.
- Dobre praktyki warte popularyzacji wśród osób starszych na obszarze rewitalizacji to m.in.: Słupskie Centrum Seniora, Program „Miejsce przyjazne seniorom”, „Koperta Życia”, „Teleopieka”, Telefon seniora TEL-SEN, E-RECEPTA.
- Wyzwanie to zwiększenie liczby miejsc w całodobowych placówkach pomocy społecznej.
- Konieczne jest rozszerzenie zakresu usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania, zwłaszcza o usługi świadczone popołudniami i w dni wolne od pracy.
- Ważne jest też zwiększenie dostępu dla osób starszych, chorych i niepełnosprawnych do specjalistycznej opieki medycznej, w tym poradni geriatrycznej.

Bezdomność i zagrożenie bezdomnością

Słupsk

Obszar rewitalizacji:

Stare Miasto, Podgrodzie, Śródmieście

- Liczba osób bezdomnych w Słupsku od lat utrzymuje się na poziomie ok. 200.
- Jedna trzecia osób jest bezdomnych dłużej niż 10 lat.
- Około 86% bezdomnych to mężczyźni, połowa jest w wieku 41-60 lat.
- Najwięcej bezdomnych słupszczyzan ma wykształcenie zawodowe (42%) lub podstawowe (36%).
- 60% słupskich bezdomnych utrzymuje się z zasiłku z pomocy społecznej. Rocznie MOPR udziela wsparcia z powodu bezdomności 200-220 rodzinom.
- Jedynie jedna trzecia bezdomnych słupszczyzan korzysta ze schronienia w placówkach wsparcia, co jest wynikiem dwa razy niższym niż średnia wojewódzka.
- Najczęściej wskazywanym powodem bezdomności jest eksmisja i wymeldowanie, a w drugiej kolejności uzależnienie.
- Ponad 60% mieszkańców lokali gminnych w Słupsku posiada zadłużenie względem Miasta. W 2015r. zarejestrowanych było ok. 600 wyroków eksmisyjnych, dotyczących gospodarstw domowych oczekujących na wskazanie przez Miasto lokalu socjalnego. Pod koniec 2015r. na lokal socjalny i mieszkalny w Słupsku oczekiwało 979 gospodarstw.
- Mimo wprowadzenia systemu wsparcia dla osób zadłużonych (m.in. Programu „Dozorca”), problem wysokiej liczby eksmisji nadal utrzymuje się w Słupsku.
- Prawie 80% wyroków eksmisyjnych w Słupsku dotyczyło obszaru rewitalizowanego. Widoczne jest wyraźne zagęszczenie problemu długotrwałego zalegania z opłatami za lokale mieszkalne w rejonie Podgrodzia, w jednostce urbanistycznej 12 (Lelewela/Klonowa), w rejonie ulic Sierpinka i św. Piotra, a także w ramach Śródmieścia i Starego Miasta w rejonie ulic: Małachowskiego, Niemcewicza, Poniatowskiego, Wolności, Wileńskiej, Mickiewicza, Wojska Polskiego, Tuwima, Długiej i Ogrodowej.
- Problemem jest tworzenie skupisk lokali socjalnych, w których umieszczane są rodziny eksmitowane z lokali komunalnych, na obszarze rewitalizacji w rejonie ulic (np. Długiej, Lelewela, Niemcewicza, Małachowskiego), na których występuje skomasowanie wszelkich dysfunkcji (alkoholizm, przemoc, dziedziczna bezradność, długotrwałe bezrobocie).

Przestępczość

Słupsk

- W 2015 roku w Słupsku zidentyfikowano blisko 2500 postępowań wszczętych oraz ponad 2100 przestępstw stwierdzonych. Na przestrzeni 5 lat (2011 do 2015) liczba postępowań wszczętych zmniejszyła się o ponad 14%, a przestępstw stwierdzonych o 33%.
- W 2016 roku procedurę „Niebieskiej Karty” prowadzono wobec 179 rodzin, w tym w 44 przypadkach kontynuowano procedurę rozpoczętą w 2015 roku. W 2016 roku zostało założonych 135 „Niebieskich Kart”.
- Zgodnie z badaniami CBOS 90% Polaków ocenia swoje miejsce zamieszkania, jako bezpieczne i spokojne¹. W badaniach ankietowych mieszkańcy Słupska (N=162) zapytani o aspekty związane z subiektywnym poczuciem bezpieczeństwa, wskazali jako bardzo istotne/istotne problemy związane z wandalizmem (84% wskazań), dużą liczbą miejsc niebezpiecznych (69% wskazań) oraz niewystarczającą liczbą patroli porządkowych (69% wskazań). W badaniach w 2014 (N=594) 35% respondentów oceniło negatywnie (zdecydowanie źle i raczej źle) poczucie bezpieczeństwa na terenie miasta Słupsk.

Obszar rewitalizacji: Stare Miasto, Podgórze, Śródmieście

- Do największej liczby zdarzeń dochodzi na ulicach: Kołłątaja, Szczecińskiej, Hubalczyków, 3-go Maja, Mickiewicza, Tuwima, Wolności i Zygmunta Augusta.
- Na obszarze rewitalizowanym liczba przestępstw na 1 tys. mieszkańców jest ponad 1,5 razy większa (47,71% na 1 tys. mieszkańców) niż w mieście Słupsku (28,33%).
- Obszarami o najwyższych wskaźnikach przestępczości są obszary ścisłego centrum miasta Słupsk, czyli obszary Nr 7 – Plac Zwycięstwa/Tuwima (najwyższa przestępczość 91,5 przestępstwa/ 1000 os.) i Nr 8 – Wojska Polskiego (67 przypadków/1 000 os.).
- Na obszarze rewitalizowanym występuje 2 razy więcej przestępstw przeciw rodzinie i opiece niż w Słupsku i ponad 2,5-krotnie więcej, niż wynoszą wartości referencyjne dla Polski i województwa pomorskiego.
- 75% mieszkańców obszarów rewitalizowanych w Słupsku, ocenia swoje miejsce zamieszkania, jako bezpieczne. Warto jednak podkreślić, iż wyniki wskazują, że mieszkańcy Starego Miasta i Podgrodzia są bardziej przekonani o bezpieczeństwie i spokoju swojej okolicy (32% odpowiedzi „zdecydowanie tak” w stosunku do 6% analogicznych odpowiedzi w Śródmieściu).

¹ CBOS, „Opinie o bezpieczeństwie w kraju i miejscu zamieszkania”, 2014 r.

Aktywność społeczna

Słupsk

- W „Rankingu aktywności społecznej w samorządach” Słupsk zajął piąte miejsce wśród miast średniej wielkości w obszarze zinstytucjonalizowanej aktywności obywatelskiej, czyli w ramach organizacji pozarządowych.
- Z 473 organizacji działających na terenie Słupska tylko 33 mają status organizacji pożytku publicznego, co stanowi jedynie 7%.
- Budżet programów współpracy Miasta Słupska z organizacjami pozarządowymi w latach 2012-2017 wzrósł o ponad milion złotych i w 2017r. wyniósł blisko 4,5 mln zł.
- W ramach działań OWES, w latach 2013-2017 utworzono 12 spółdzielni socjalnych, w których pracę znalazło ponad 75 osób.
- W ramach 3 edycji konkursów grantowych Funduszu Akumulator Społeczny dofinansowano 26 wniosków złożonych przez podmioty ze Słupska na łączną kwotę 91 336 zł.
- Wysokość środków w Słupskim Budżecie Partycypacyjnym utrzymuje się na stałym poziomie 2 milionów złotych.
- W ramach trzech okresów finansowania (2004-2006, 2007-2013, 2014-2020) zrealizowano łącznie 304 projekty, które swoim zasięgiem obejmowały powiat Miasto Słupsk (liczba ta zawiera zarówno projekty realizowane tylko w tym powiecie, jak i na obszarze kilku powiatów, a także projekty ogólnowojewódzkie). Łączna wartość wszystkich projektów, które były realizowane na terenie Miasta Słupska wyniosła ponad półtora miliarda złotych.

Obszar rewitalizacji: Stare Miasto, Podgrodzie, Śródmieście

- W 2012r. odsetek mieszkańców Słupska deklarujących przynależność do organizacji pozarządowej znajdował się w przedziale 2,2-4,4% przy średniej dla miast powiatowych 3,6%. Trudno określić, jaką część osób działających w organizacjach stanowią mieszkańcy obszaru rewitalizowanego, jednak z wywiadów z przedstawicielami słupskich NGOs wynika, że częściej są oni ich beneficjentami niż członkami.
- Na obszarze rewitalizacji istnieje znacząca liczba organizacji pozarządowych, które mają tu swoje siedziby. Oznacza to, że na obszarze wymagającym szczególnej interwencji, działania rewitalizacyjne mogłyby znaleźć oparcie w podmiotach, których naturalnym celem jest zaangażowanie w rozwiązywanie lokalnych problemów.
- W kolejnych edycjach Słupskiego Budżetu Partycypacyjnego do realizacji najczęściej wybierano zadania infrastrukturalne i społeczne zlokalizowane na obszarze rewitalizacji.
- Najwięcej zadań zrealizowanych w ramach Inicjatywy Lokalnej zlokalizowanych było na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji.

2. Metodologia

Wykonawca zgromadził i poddał pogłębionej analizie dane zastane (desk research), pochodzące z różnych źródeł, które dotyczą przede wszystkim problemów społecznych mieszkańców Słupska i obszaru rewitalizacji.

Desk research to metoda realizacji badań „zza biurka”, która polega na poszukiwaniu informacji i poddanie analizie źródeł wtórnych, które w postaci spisanej istnieją w wielu rodzajach dokumentów, bazach danych, Internecie, raportach z badań i sprawozdaniach.

Zakres analizy desk research obejmował zagadnienia dotyczące problemów społecznych, w tym bezrobocie, ubóstwo i wykluczenie społeczne, problemy rodziny, starzenie się społeczeństwa i niepełnosprawność, bezdomność i zagrożenie bezdomnością oraz przestępczość. Drugim obszarem poddanym analizie było ożywienie społeczne rozpatrywane w kontekście aktywizacji zawodowej i aktywności obywatelskiej.

Raport dostarcza katalog szczegółowo opisanych zagadnień na temat zdiagnozowanych wcześniej problemów społecznych charakterystycznych w mieście Słupsku oraz na obszarze rewitalizowanym.

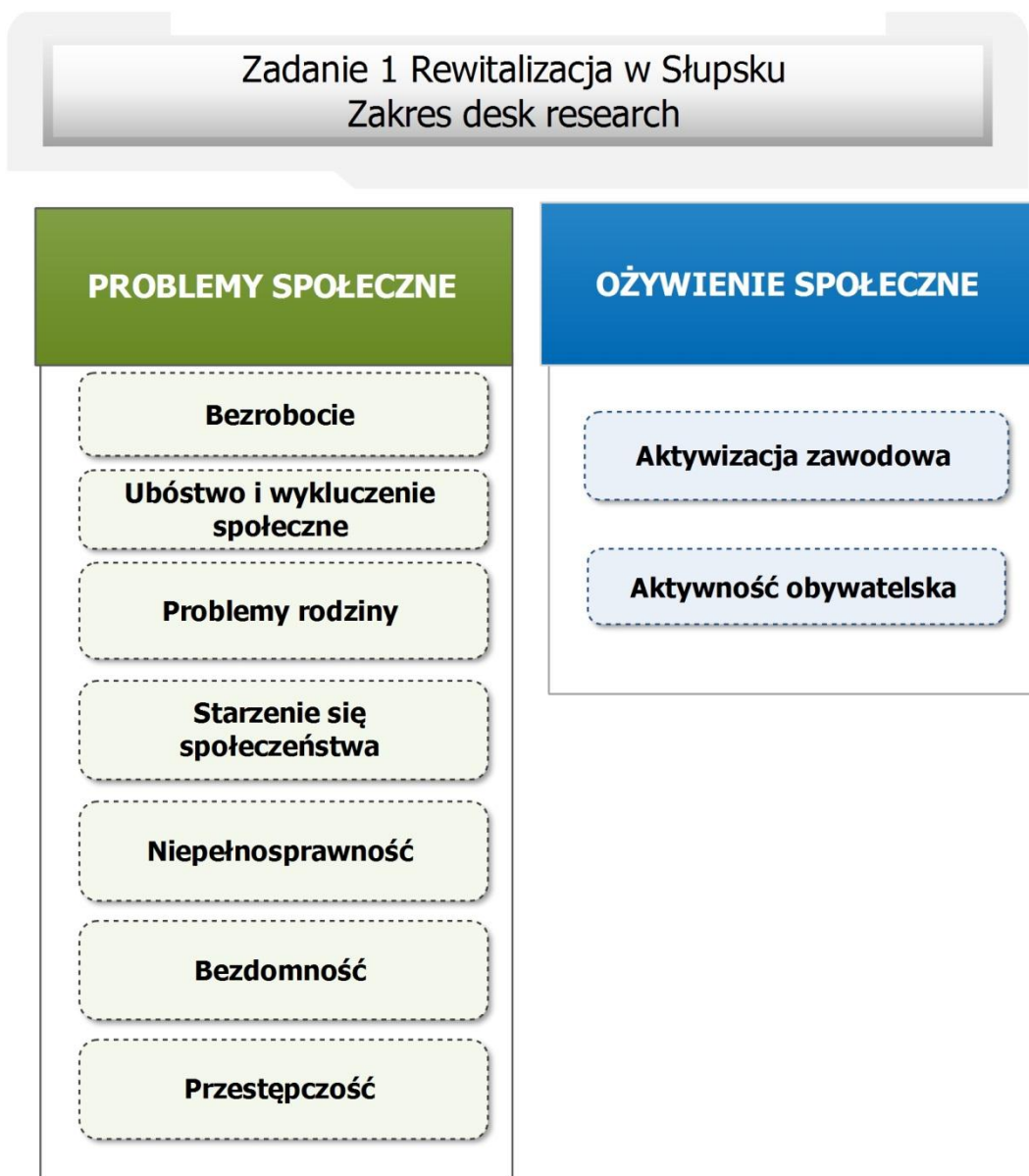
Analiza problemów obejmowała różne aspekty skali danego zjawiska i struktury demograficznej osób, których one dotyczą. Skoncentrowano się w badaniach na analizie sytuacji:

- osób bezrobotnych, w tym długotrwale pozostających bez pracy,
- rodzin (w tym dzieci i młodzieży) w kryzysie/wykluczonych/zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej,
- osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów,
- osób starszych,
- osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością,
- organizacji pozarządowych i grup nieformalnych mieszkańców.

W oparciu o przeprowadzoną analizę danych, opracowano listę wniosków i rekomendacji w odniesieniu do problemów społecznych Słupska i dla obszaru rewitalizacji.

Opracowano także bazę danych – wykaz źródeł, które zostały poddane analizie (zbiór źródeł zgromadzonych danych zastanych). Baza ta może być źródłem wiedzy wykorzystywanej w przyszłych badaniach tego typu oraz stanowić element metodologii wchodzącej w skład modelu prowadzenia rewitalizacji w obszarach miejskich. Przeprowadzono także zestawienie luk informacyjnych – zakres problematyki, który nie jest zbadany dostatecznie bądź jakich danych brakuje, aby uzyskać o nim wiedzę.

Rysunek 1. Zakres desk research

3. Opis wyników badania

3.1. Problemy społeczne

Kluczowe cele rewitalizacji założone w dokumencie Strategii Rozwoju Miasta Słupska na lata 2016-2022 to wdrożenie korzystnych zmian z perspektywy zrównoważonego rozwoju, które wpłyną na niwelowanie problemów społeczno-gospodarczych w Słupsku i przyczynią się m.in. do:

- zmniejszenia nakładów na pomoc społeczną;
- integracji społecznej, wytworzenia więzi społecznych, budowa tożsamości lokalnej;
- podniesienia poczucia bezpieczeństwa, zwiększenia poczucia tzw. dobrostanu;
- stworzenia możliwości powstania nowych miejsc pracy i nowych przedsiębiorstw;
- zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej;
- odwrócenia trendu wyludniania się centrum.

Misja sformułowana w Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Słupska na lata 2017-2025 odnośnie obszaru rewitalizacji przywołuje trzy kluczowe pojęcia:

1. Przestrzeń równych szans
2. Niepowtarzalna atmosfera
3. Wyzwolony potencjał mieszkańców.

Obecnie obszar rewitalizacji cechuje wysoki poziom wykluczenia społecznego i różnic społecznych. Nie jest to przestrzeń równych szans. Nie jest to obszar szczególnie atrakcyjny i bezpieczny do

mieszkania, ze względu na walory estetyczne, zdegradowanie przestrzenne i funkcjonalne. Negatywne zjawiska społeczne na tym obszarze nie sprzyjają aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców.

Kluczowe negatywne zjawiska społeczne, które zostały poddane analizie w ramach badania na obszarze Słupska i rewitalizacji to bezrobocie, ubóstwo i wykluczenie społeczne, problemy rodziny, starzenie się społeczeństwa, niepełnosprawność, bezdomność i zagrożenie bezdomnością, przestępczość i niska aktywność obywatelska.

Problemy społeczne obszaru rewitalizacji występują najczęściej również w odniesieniu do całego miasta Słupska. Analizując negatywne zjawisko, warto zatem zwrócić uwagę na różnice wynikające ze stopnia jego natężenia i dolegliwości. Wyróżnić można trzy stopnie dolegliwości problemu: umiarkowany, intensywny i krytyczny (tabela 1). Dane pozyskane w oparciu desk research wskazują, iż na obszarze rewitalizacji analizowane problemy mają intensywny lub krytyczny charakter.

Misja:

*stworzenie z obszaru rewitalizacji przestrzeni
równych szans, o niepowtarzalnej atmosferze
i wyzwolonym potencjale jego mieszkańców.*

Tabela 1. Stopień dolegliwości problemów społecznych

Rodzaj problemu	Stopień dolegliwości problemu		
	Umiarkowany	Intensywny	Krytyczny
Ubóstwo	Niedostatek	Bieda	Nędza
Zagrożenie socjalne	Niepewność socjalna	Uzależnienie od pomocy	Bezradność
Bezrobocie	Bezrobocie czasowe	Długotrwałe	Chroniczne
Kwestia mieszkaniowa	Dyskomfort mieszkaniowy	Brak samodzielnego mieszkania	Bezdomność
Kwestia ekskluzji	Stygmatyzacja	Marginalizacja	Wykluczenie

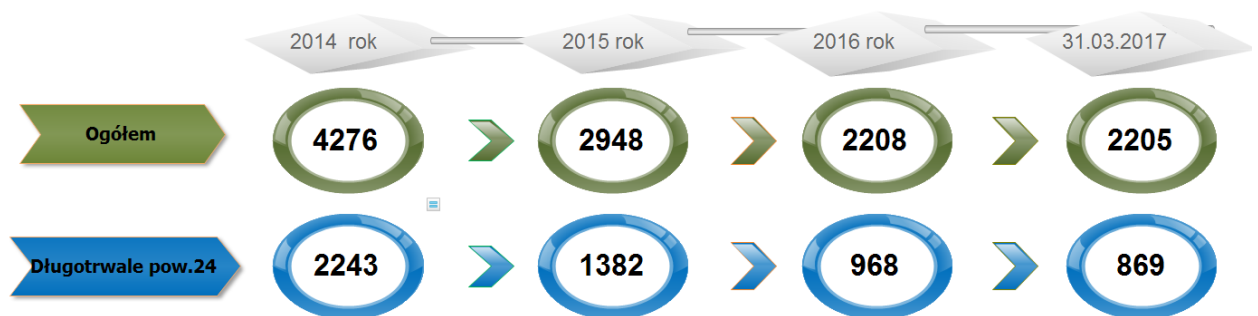
Źródło: Dr hab. prof. UW Ryszard Szarfenberg; Ubóstwo i wykluczenie społeczne w Polsce – pomiar, wyjaśnianie, strategię przeciwdziałania; Uniwersytet Warszawski, 2012.

3.1.1. Bezrobocie

Skala i struktura zjawiska bezrobocia

Na przestrzeni ostatnich lat bezrobocie w Słupsku, tak jak i we wszystkich powiatach województwa pomorskiego oraz w całej Polsce, ma wyraźną tendencję spadkową. Jak wynika z analizy danych, Słupsk należy do miast, gdzie najbardziej dynamicznie zmniejszyło się bezrobocie w przełomowym roku 2015, bo aż o 31,1%. Liczba bezrobotnych w tym roku zmniejszyła się w Słupsku o 1328 osób, a w kolejnym 2016 roku spadła o kolejnych 740 osób, tym samym zmniejszyła się o połowę w analizowanym okresie. Znaczące zmiany nastąpiły także w liczbie osób długotrwale bezrobotnych w Słupsku. W porównaniu do 2014 roku, ich liczba w latach 2016-2017 spadła ponad 2,5 razy i utrzymuje się na poziomie około 900 osób.

Rysunek 2. Liczba osób bezrobotnych w mieście Słupsk w latach 2014-2017

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Słupsku

Udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych w Słupsku na przestrzeni lat 2014-2016 miał tendencję rosnącą. W 2014 roku kobiety stanowiły 50% osób bezrobotnych, w 2015 roku było to 52%, a w 2016 roku zwiększyło się do 55%. Natomiast sama liczba bezrobotnych kobiet w okresie od 2014 do 2017 roku spadła o 45%. Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych odnotowano także w wielu innych kategoriach.

Tabela 2. Liczba osób bezrobotnych w Słupsku w latach 2014-2017

	2014	2015	2016	2017	Δ2014/2017
Ogółem	4276	2948	2208	2205	-48,43%
Kobiety	2127	1521	1214	1179	-44,57%
W szczególnej sytuacji	3682	2490	1845	1821	-50,54%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Słupsku

Udział zarejestrowanych osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy w analizowanych latach wykazuje tendencję spadkową i wynosił w 2014 roku 86% ogólnej liczby bezrobotnych, w 2015 i 2016 roku 84%, a na koniec marca 2017 roku spadł do poziomu 83%. Liczba osób bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy spadła o połowę w analizowanym okresie.

Tabela 3. Liczba osób bezrobotnych w Słupsku znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy

	2014	2015	2016	2017	Δ2014/2017
do 25 roku życia	516	302	219	214	-58,5%
długotrwale bezrobotni	2243	1382	968	869	-61,3%
pow. 50 roku życia	1276	903	701	698	-45,3%
niepełnosprawni	566	426	356	366	-35,3%
ogółem	3682	2490	1845	1821	-50,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Słupsku

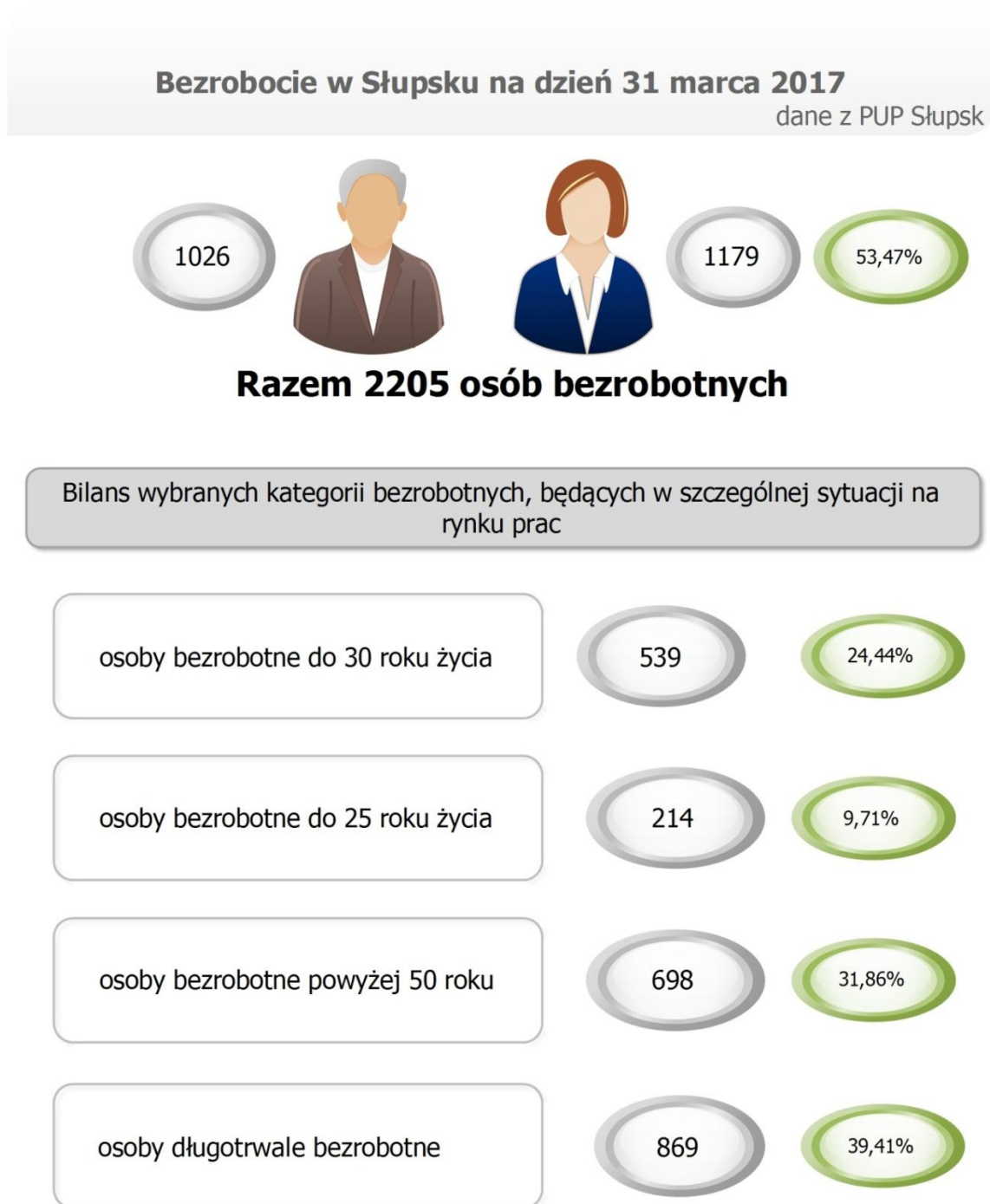
Analiza danych z lat 2014-2017 dotyczących poszczególnych kategorii osób bezrobotnych w Słupsku znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy pokazuje, iż największe tendencje spadkowe wystąpiły w grupie osób długotrwale bezrobotnych (spadek o 61%) oraz osób do 25 roku życia (spadek o 59%). Mniejsze natężenie spadkowe występuje w przypadku osób pow. 50 roku życia (spadek o 45%) oraz osób niepełnosprawnych (spadek o 35%).

Wśród osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy największą liczbę stanowią osoby długotrwale bezrobotne. W 2014 roku stanowili oni 61% ogólnej liczby, w 2015 roku 56%, w 2016 roku 52%, a w marcu 2017 roku spadł do 48%. Daje się zauważyć wyraźną tendencję spadkową tego wskaźnika w kolejnych latach.

Udział osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy w analizowanych okresach zwiększa się – w 2014 roku wynosił 15%, w 2015 roku – 17%, a już w roku 2017 stanowi 20%.

Na koniec marca 2017 roku wg danych PUP w Słupsku stopa bezrobocia w Słupsku wynosiła 5,8%, w powiecie słupskim 12%, a w woj. pomorskim 7%. Liczba osób bezrobotnych w mieście Słupsk wynosiła 2205 osób, z tego 869 to osoby długotrwale bezrobotne. W porównaniu z danymi z końca 2016 roku liczba osób bezrobotnych pozostała na podobnym poziomie, natomiast liczba osób długotrwale bezrobotnych spadła o ponad 10%.

Rysunek 3. Bezrobocie w mieście Słupsk (na dzień 31 marca 2017)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Słupsku

Dane statystyczne pozyskane z PUP w Słupsku na dzień 31 marca 2017 roku wskazują, iż największą liczebnie grupę bezrobotnych stanowią osoby w wieku 25-34 lata – 609 osób (z tego 65% to kobiety), co stanowi 28% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych oraz 85% osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Rysunek 4. Struktura wiekowa osób bezrobotnych w Słupsku w 2017r.

	 18-24 lat	 25-34 lata	 35-44 lata	 45-54 lata	 55-59 lata	 60 lat i więcej
Ogółem	214	609	510	364	281	227
Kobiety	127	397	293	191	138	33
W szczególnej sytuacji	214	519	290	290	281	227

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Słupsku na 31 marca 2017

Według rejestrów PUP w 2017 roku w Słupsku bezrobocie w największym stopniu dotyka osoby o niskim wykształceniu (gimnazjalne i poniżej), prawie 60% z nich to mężczyźni. Co czwarty bezrobotny mieszkaniec Słupska ma wykształcenie gimnazjalne i niższe. W tej grupie aż 85% osób bez wykształcenia znajduje się w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Najwięcej bezrobotnych słupszczyzan ma wykształcenie gimnazjalne i niższe.

Rysunek 5. Struktura wykształcenia osób bezrobotnych w Słupsku w 2017r.

	 Gimnazjalne i poniżej	 Zasadnicze zawodowe	 Średnie ogólne	 Policealne i śr. zawod.	 Wyższe
Ogółem	557	485	328	480	355
Kobiety	232	165	187	231	174
W szczególnej sytuacji	474	393	273	397	284

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Słupsku na 31 marca 2017

„Największym problemem jest brak motywacji do podjęcia pracy, szczególnie wśród osób z wykształceniem podstawowym/gimnazjalnym, dotarcie do tych osób, zmotywowanie ich do dokończania jest trudne, nie jest łatwo pozyskać kandydatów do skorzystania z różnych form wsparcia.”

Wywiad z Przedstawicielem PUP w Słupsku

Analiza danych dotyczących czasu pozostawania bez pracy pokazuje, iż największą liczebnie grupę stanowią osoby bezrobotne zarejestrowane od 1 do 3 miesięcy (24%). Osoby pozostające bez pracy powyżej roku stanowią 27% ogólnej liczby bezrobotnych.

Tabela 4. Liczba bezrobotnych w Słupsku - czas pozostawania bez pracy w miesiącach

	Ogółem	Kobiety	W szczególnej sytuacji
do 1 miesiąca	349	166	268
od 1 do 3	528	242	384
od 3 do 6	364	205	296
od 6 do 12	369	220	316
od 12 do 24	305	193	304
powyżej 24	290	153	253
razem	2205	1179	1821

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Słupsku na 31 marca 2017

Wśród osób bezrobotnych w Słupsku największą liczebnie grupą to osoby posiadające staż pracy od 1 do 5 lat (23%).

Tabela 5. Staż pracy osób bezrobotnych

	Ogółem	Kobiety	W szczególnej sytuacji
do 1 roku	432	249	369
1 do 5 lat	497	301	396
od 5 do 10	363	189	265
od 10 do 20	356	196	275
od 20 do 30	266	112	237
30 lat i więcej	145	54	145
bez stażu	146	78	134
suma	2205	1179	1821

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Słupsku na 31 marca 2017

Osoby młode na rynku pracy

Grupa osób młodych w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, w tym NEET (Not in Employment, Education or Training – młodzież, która nie uczy się, nie pracuje i nie dokończyła) jest bardzo heterogeniczna. Do tej grupy zaliczane są osoby z różnym wykształceniem i doświadczeniem zawodowym, w zróżnicowanym wieku od 15 do 29 roku życia oraz z odmiennymi problemami natury osobistej (np. posiadanie dziecka, niepełnosprawność, trudna sytuacja rodzinna). Można wyróżnić cztery kluczowe grupy młodzieży, wobec których należy różnicować i dopasowywać działania aktywizujące do dalszego kształcenia, podejmowania pracy zawodowej czy włączania społecznego:

- osoby w wieku 15-17 lat przedwcześnie kończące naukę – osoby zaniedbujące obowiązek szkolny (do 16 r.ż.) lub obowiązek nauki (do osiągnięcia 18 r.ż.);
- osoby w wieku 18-29 lata pozostające poza zatrudnieniem, edukacją i szkoleniem (NEET) – w tym osoby wymagające szczególnego wsparcia tj. oddalone od rynku pracy, ze środowisk defaworyzowanych, z obszarów wiejskich;
- osoby w wieku 18-29 lat zarejestrowane jako bezrobotni – w tym również zarejestrowani studenci studiów zaocznych i wieczorowych;
- bezrobotna młodzież oraz poszukujący pracy absolwenci szkół i uczelni w okresie 48 miesięcy od dnia ukończenia szkoły lub uzyskania tytułu zawodowego, w wieku 18-29 lat – w zakresie wsparcia przedsiębiorczości osób młodych.

W latach 2014-2-17 liczba osób do 25 roku życia zarejestrowanych w PUP w Słupsku spadła o blisko 60% (z 516 osób w 2014 roku do 214 osób w 2017 roku). Na dzień 31 marca 2017 roku osoby bezrobotne w wieku 18-24 lata stanowiły 12% ogólnej liczby osób bezrobotnych znajdujących się z szczególnej sytuacji na rynku pracy w Słupsku i stanowiły jedynie 9,7% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Słupsku.

Wspierając osoby młode w aktywizacji zawodowej niezwykle ważne jest, aby położyć większy nacisk na rzetelną diagnozę problemów i potrzeb osoby bezrobotnej (życiowych, zdrowotnych, społecznych, edukacyjnych, zawodowych) oraz pogłębione badania kompetencji psychologicznych, społecznych i możliwości fizycznych. Rzetelna, pogłębiona diagnoza będzie miała ogromny wpływ na dobór narzędzi do zidentyfikowanych potrzeb, sposób, w jaki będzie wspierana osoba bezrobotna.

Zawody nadwyżkowe, w których według prognoz na 2017 rok może być trudniej znaleźć zatrudnienie w Słupsku to:

- ekonomiści,
- filolodzy i tłumacze,
- filozofowie, historycy, politolodzy i kulturoznawcy,
- pedagodzy,
- pracownicy biur podróży i organizatorzy obsługi turystycznej,
- pracownicy socjalni,
- socjolodzy i specjaliści ds. badań społeczno-ekonomicznych,
- specjaliści rolnictwa i leśnictwa,
- specjaliści technologii żywności i żywienia,
- technicy budownictwa.

Obszar rewitalizacji

Według danych z 2016 roku, na obszarze rewitalizowanym zamieszkiwało 958 osób bezrobotnych, co stanowi 43,45% ogólnej liczby bezrobotnych w mieście Słupsk. Liczb osób długotrwale bezrobotnych na obszarze rewitalizowanym wynosi 475, co stanowi 49% ogólnej liczby długotrwale bezrobotnych w mieście Słupsk. Wśród osób długotrwale bezrobotnych zarówno na obszarze rewitalizacji, jak i całego miasta, przeważają kobiety.

W Słupsku prawie co druga osoba bezrobotna mieszka na obszarze rewitalizacji.

Rysunek 6. Liczba osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych w Słupsku

Liczba osób bezrobotnych na dzień 31 grudnia 2016r.

		%
Miasto Słupsk	Obszar rewitalizacji	Udział %
2208	958	44%

Liczba osób długotrwale bezrobotnych na dzień 31 grudnia 2016r.

968	475	49%
------------	------------	------------

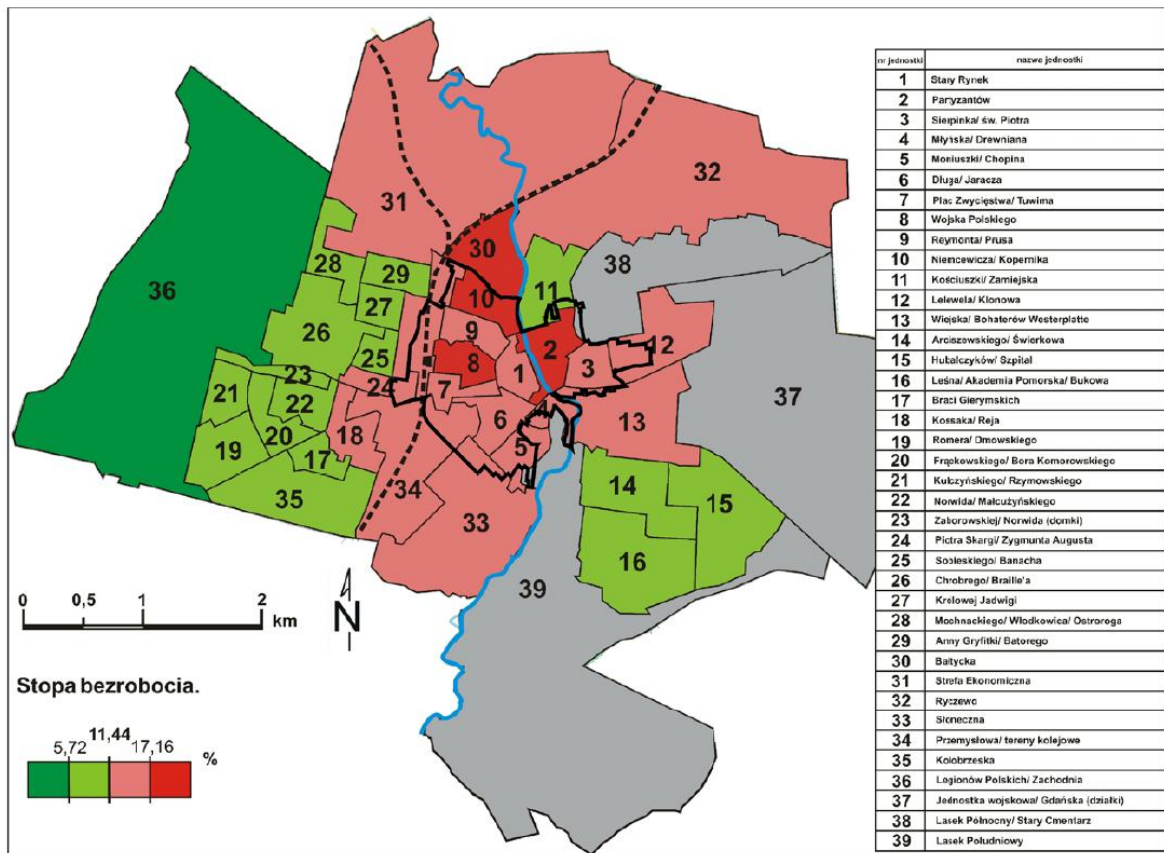
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Słupsku

Ponad 1/3 osób bezrobotnych na obszarze rewitalizacji stanowią osoby powyżej 50 roku życia, osoby bezrobotne do 30 roku życia to ok. 1/4 osób bezrobotnych.

Liczba bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym jest o ponad połowę wyższa na obszarze rewitalizowanym niż w mieście, ponad 2,5 razy wyższa niż w województwie pomorskim i ponad 2-krotnie wyższa niż w Polsce.

Jak wynika z opracowań przygotowanych na potrzeby Raportu z delimitacji obszarów zdegradowanych dla Miasta Słupska (Rysunek 7), natężenie zjawiska bezrobocia przybiera szczególny wymiar w szeroko rozumianym centrum miasta. Najwyższą stopę bezrobocia, o ponad 70 % wyższą niż średnia dla miasta, wykazują jednostki o Nr 2-3 (Podgrodzie) oraz 6 (rejon ulicy Długiej) i 10 (rejon ulicy Poniatowskiego).

Rysunek 7. Stopa bezrobocia w 2016r. w mieście Słupsk i na obszarach rewitalizowanych

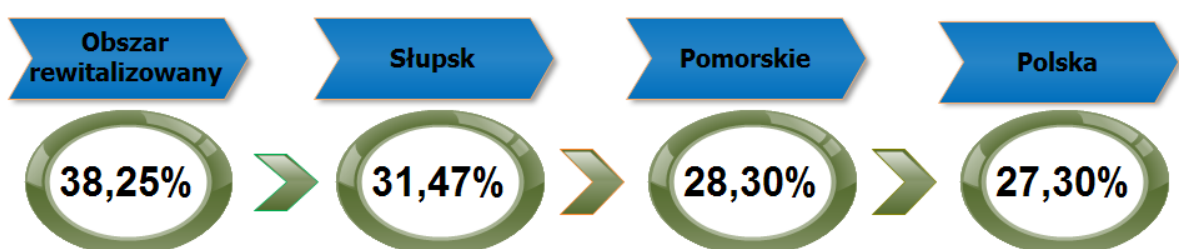
Źródło: Gminny Program Rewitalizacji Miasta Słupska na lata 2017-2025+ (projekt do konsultacji)

Poziom wykształcenia osób bezrobotnych ma istotny wpływ na ich możliwości zatrudnienia, jak również podwyższania kwalifikacji zawodowych. Osoby bezrobotne z obszaru rewitalizowanego mają niskie wykształcenie. Według danych statystycznych z 2016 roku na obszarze rewitalizowanym odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej jest wysoki – wynosi 38,25% i jest to o 35% więcej niż na terenie miasta Słupska.

Blisko 40% bezrobotnych z obszaru rewitalizacji ma tylko wykształcenie gimnazjalne i niższe.

Rysunek 8. Wykształcenie bezrobotnych w 2016r.

Odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie bezrobotnych

Udział osób długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym na obszarze rewitalizowanym wynosi 6,42 i jest ponad 2,5 razy większy niż w woj. pomorskim i ponad 1,5 razy większy niż w Słupsku.

Rysunek 9. Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym

Bezrobocie, zwłaszcza długotrwale jest traktowane jako jedna z najważniejszych przyczyn ubóstwa, rozumianego nie tylko jako pozbawienie materialnych podstaw egzystencji, ale też jako poważne ograniczenie możliwości prawidłowego funkcjonowania społecznego. Los osoby dotkniętej bezrobociem można w pewnym uproszczeniu przedstawić jako następującą sekwencję wydarzeń:

utrata pracy – utrata określonej pozycji w społeczeństwie – wzrost poczucia niskiej wartości – subiektywne poczucie marginalizacji społecznej – rzeczywista marginalizacja.

Osoby długotrwale bezrobotne stanowią dodatkowe obciążenie dla społeczeństwa poprzez zasiłki wypłacane z wydatków publicznych. Ma to wpływ na stygmatyzację i marginalizację społeczną tych osób. Ekskluzyja społeczna spowodowana przez utrwalanie się stanu bezrobocia niesie za sobą szereg konkretnych zagrożeń dla samych bezrobotnych, jak i dla społeczeństwa.

Warto także zauważyć, że dodatkową barierę stanowi może specyficzna postawa wobec własnego bezrobocia. Jak przekonują dane uzyskane z badań, osoby długotrwale bezrobotne

w wielu wypadkach nie próbują już aktywnie poprawić swojego losu, utraciły motywację do podjęcia pracy. Często bowiem nie czują się osobiście odpowiedzialne za znalezienie dla siebie pracy i biernie oczekują na pomoc z zewnątrz, uzależniając się od wsparcia finansowego i pozafinansowego z pomocy społecznej. Istnieją także przesłanki, aby sądzić, że podobny model życia przekazują swoim dzieciom.

Zjawisko wysokiego bezrobocia długotrwałego stanowi kluczowe wyzwanie dla powodzenia procesu rewitalizacji.

„Na obszarze rewitalizowanym ważna będzie ścisła współpraca z pomocą społeczną, bo osoby długotrwale bezrobotne wymagają specjalnego podejścia, tym osobom nie wystarczy wydać skierowanie do pracy, mamy wspólnego klienta z pomocą społeczną i musimy ich aktywizować kompleksowo, np. w CIS-ach.”

Przedstawiciel PUP w Słupsku

3.1.2. Ubóstwo i wykluczenie społeczne

Wykluczenie społeczne to zjawisko wielowymiarowe – sytuacja uniemożliwiająca lub znacznie utrudniająca jednostce lub grupie zgodne z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z ról publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób – ubóstwo materialne i ubóstwo więzi społecznych².

Grupami społecznymi najbardziej narażonymi na wykluczenie społeczne są:

**Wykluczenie społeczne to
ubóstwo materialne
i ubóstwo więzi społecznych.**

- długotrwale bezrobotni, osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych,
- osoby niepełnosprawne, osoby z zaburzeniami psychicznymi, osoby przewlekłe chore, osoby uzależnione,
- kobiety samotnie wychowujące dzieci, dzieci i młodzież ze środowisk zaniedbanych oraz wychowujące się poza rodziną, ofiary patologii życia rodzinnego, starsze osoby samotne,
- osoby bezdomne,
- opuszczający zakłady karne i poprawcze,
- osoby będące imigrantami oraz członkowie mniejszości narodowych.

Ubóstwem określa się sytuację, w której jednostka (osoba, rodzina, gospodarstwo domowe) nie dysponuje wystarczającymi środkami (zarówno środkami pieniężnymi w postaci dochodów bieżących i dochodów z poprzednich okresów, jak i w formie nagromadzonych zasobów materialnych) pozwalającymi na zaspokojenie jej podstawowych potrzeb – deprivacja materialna.

Ubóstwo jest traktowane jako jeden z wymiarów wykluczenia społecznego, a mianowicie wymiar finansowy. Ubóstwem nie jest sytuacja związana z pozbawieniem możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb przez gospodarstwo domowe wynikająca z innych przyczyn niż finansowe, jak na przykład z niepełnosprawności członków gospodarstwa domowego czy też niskiego poziomu ich wykształcenia³.

**Ubóstwo to
deprivacja materialna.**

W polityce społecznej ubóstwo rozpatrywane jest głównie z perspektywy ubóstwa ekonomicznego. Jest ono oceniane na podstawie wyników badań budżetów gospodarstw domowych.

Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, prawo do świadczeń pieniężnych przysługuje osobie samotnie gospodarującej, której dochód nie przekracza kwoty 634 zł, osobie w rodzinie, w której dochód na osobę nie przekracza kwoty 514 zł.

² Szarfenberg Ryszard. Ubóstwo i wykluczenie społeczne w Polsce-pomiar, wyjaśnianie, strategię przeciwdziałania. Uniwersytet Warszawski, 2012. <http://rszarf.ips.uw.edu.pl/pdf/uiws2012a.pdf>

³ Panek Tomasz. Wykluczenie społeczne. Ubóstwo. Diagnoza Społeczna 2013 Warunki i Jakość Życia Polaków - Raport. [Special issue]. Contemporary Economics, (7) 2013, 353-369.

3.1.2.1. Skala ubóstwa i wykluczenia

Pomoc finansowa z MOPR w Słupsku była w 2016 roku przyznawana w formie zasiłków stałych, okresowych, celowych, świadczeń finansowych na zakup posiłku, jednorazowej pomocy z tytułu urodzenia dziecka.

W 2016 roku pomocą Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Słupsku objętych było 6275 osób w 3523 rodzinach. W stosunku do roku 2015 nastąpił spadek liczby osób o 381. Według danych z 2016 roku pochodzących z MOPR w Słupsku spośród osób pobierających zasiłki, aż 3296 osób stanowiły osoby bezrobotne.

Na obszarze rewitalizacji wysokość świadczeń udzielanych przez MOPR jest ponad 2-krotnie wyższa niż średnia dla całego miasta.

W 2016 roku w Słupsku wsparcie finansowe – zasiłki pomocy społecznej udzielane były z poniższych przyczyn⁴:

	ubóstwo (2765 rodzin, 4880 osób)		bezrobocie (1455 rodzin, 3296 osób)
	niepełnosprawność (2077 rodzin, 3323 osób)		zdarzenia losowe (3 rodzin, 8 osób)
	długotrwała lub ciężka choroba (2332 rodzin, 3795 osób)		
	alkoholizm (815 rodzin, 1064 osoby)		narkomania (49 rodzin, 72 osoby)
	bezzadność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych (452 rodzin, 1488 osób)		
	potrzeba ochrony macierzyństwa (250 rodzin, 1174 osoby)		
	bezdomyłość (220 rodzin, 230 osób)		
	trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego (88 rodzin, 125 osób).		

⁴ Dane z MOPR w Słupsku z 2016 roku.

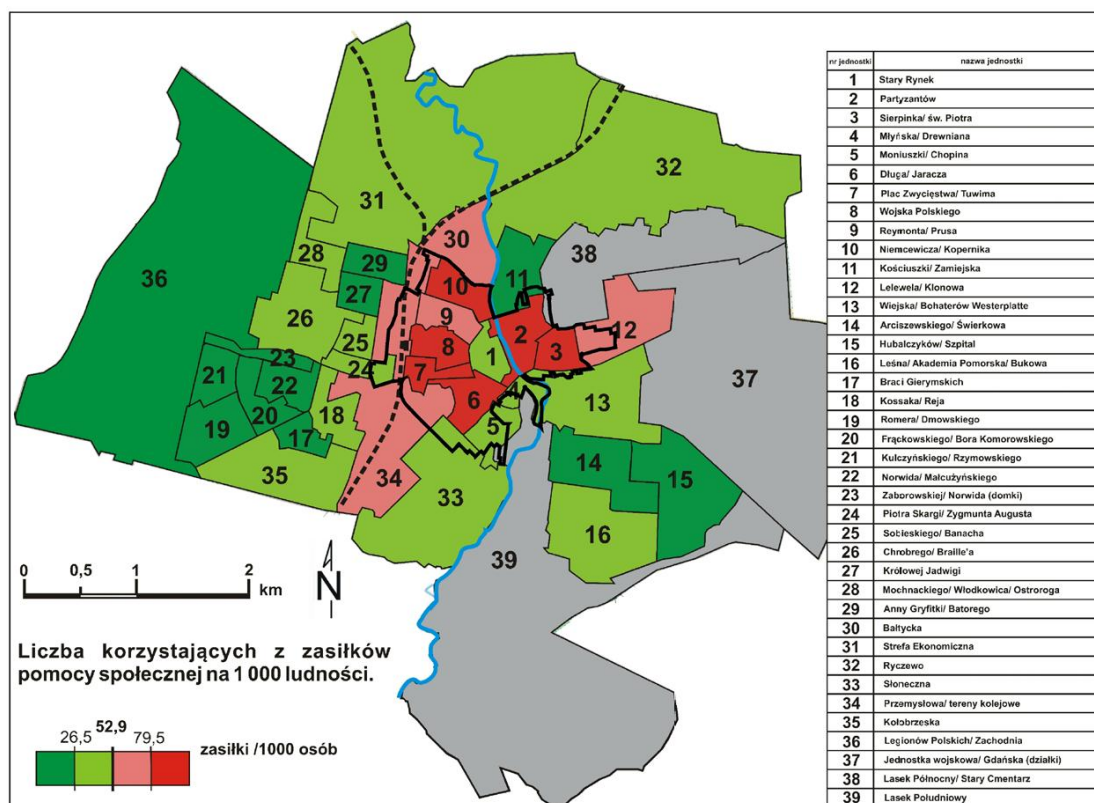
W Słupsku w 2015 roku liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji była ponad 2-krotnie wyższa niż dla całego miasta oraz 1,5-krotnie wyższa w odniesieniu do wartości referencyjnych dla Polski i województwa pomorskiego.

Rysunek 10. Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności

Na obszarze rewitalizacji, rejonami, w których największy odsetek osób pobiera zasiłki pomocy społecznej, są te same fragmenty obszaru, w których występuje zjawisko długotrwałego bezrobocia, a więc Podgórze oraz północny i południowy fragment Śródmieścia, tj. rejon ulicy Długiej i ulic: Niemcewicza i Małachowskiego.

Rysunek 11. Liczba korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności – natężenie zjawiska

Źródło: Gminny Program Rewitalizacji Miasta Słupska na lata 2017-2025+ (projekt do konsultacji)

Podsumowanie

Kluczowym wyzwaniem dla obszaru rewitalizacji w Słupsku jest konsekwentne i długofalowe wdrażanie systemu pozytywnych i negatywnych bodźców, adresowanych do mieszkańców, które mają zniechęcać do życia ze świadczeń socjalnych i zachęcać do aktywności zawodowej oraz odzyskania samodzielności ekonomicznej.

Podejście to winno uwzględniać:

- Przewagę działań aktywizujących nad działaniami osłonowymi w ramach systemu pomocy społecznej;
- Poprawę „zatrudnialności” mieszkańców z grup ryzyka osiągane przez edukację, rehabilitację, psycho- i socjoterapię, programy prozdrowotne, zatrudnienie subsydiowane, chronione, socjalne w trzecim sektorze (ekonomia społeczna);
- Ograniczanie bierności klientów pomocy społecznej, ich „wyuczonej bezradności” oraz obowiązek uczestnictwa w programach reintegracji społecznej i zawodowej (kontrakt socjalny, metoda pracy środowiskowej, wolontariat, działalność pożytku publicznego i in.);
- Wsparcie ukierunkowane na usamodzielnienie klientów określane jako „*pomoc dla samopomocy*”. Praca socjalna skoncentrowana na motywowaniu klienta, uruchamianiu zmian i ich podtrzymywaniu oraz towarzyszeniu klientowi w procesie uzyskiwania samokontroli nad własnym życiem, „kroczenie za klientem, za jego wiedzą i zgodą”.
- Stosowanie decyzji warunkującej pomoc dla klienta umożliwiającej skuteczniejsze egzekwowanie zmian wobec trudnych/ niewspółpracujących dotychczas klientów. Precyzyjne zapisy warunkujące stosowane w umowie, którą podpisuje się z klientem dyscyplinują go i w większym stopniu uświadamiają mu konsekwencje wynikające z ich nieprzestrzegania – dla klienta jest zrozumiałe dlaczego podjęto odmowną decyzję administracyjną, a dla pracownika jest to sytuacja mniej stresująca, gdy musi odmówić klientowi świadczenia finansowego.

3.1.3. Problemy rodzin

Zjawisko wykluczenia społecznego na obszarach rewitalizowanych stanowi istotne zagrożenie dla osób, rodzin tam mieszkających i społeczności Słupska. Problemy, które dotyczą rodziny zagrożone wykluczeniem przejawiają się zwłaszcza poprzez:

- doświadczanie deprywacji materialnej, w tym:
 - ograniczenia budżetowe (brak oszczędności, regularne zadłużenie, brak stałego źródła dochodu);
 - zadłużenia, nieterminowe opłaty np. czynszu, zaleganie z innymi rachunkami;
 - ograniczenia konsumpcji (ubrania, wypoczynek wakacyjny, spożywanie ciepłego posiłku, mięsa i in.);
 - trudności mieszkaniowe (brak lokalu lub jego przeludnienie, brak łazienki i in.);
- socjalizację dzieci i młodzieży w tzw. kulturze ubóstwa, międzygeneracyjne dziedziczenie ubóstwa i wzorca „bycia na garnuszku pomocy społecznej”;
- dysfunkcjonalność rodzin (w tym problem niezaradności opiekuńczo-wychowawczej);
- patologie życia rodzinnego (alkoholizm, przemoc w rodzinie i in.);
- niski poziom kapitału ludzkiego i kapitału społecznego;
- osłabienie lub względny zanik więzi społecznych, kryzys zaufania i solidarności społecznej;
- niechęć do włączania się w sprawy społeczności lokalnej i rozwiązywanie jej problemów.

W 2016 roku pomocą Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Słupsku objętych było 3523 rodzin, co oznacza spadek o 114 rodzin w stosunku do 2015 roku.

Przyznane świadczenia:

- w ramach zadań własnych otrzymało 3292 rodzin (5853 osoby w rodzinach),
- w ramach zadań zleconych otrzymało 56 rodzin (118 osób w rodzinach),
- pomoc udzieloną wyłącznie w postaci pracy socjalnej otrzymało 1320 rodzin (2345 osoby w rodzinach).

Największa grupa rodzin, którym udzielana jest pomoc MOPR to osoby samotnie gospodarujące i stanowią one ponad 60% rodzin ogółem. Kolejna grupa to rodziny dwuosobowe (14%). Rodziny niepełne stanowią 13% ogólnej liczby rodzin (465 rodzin), z tego najwięcej jest rodzin niepełnych z jednym dzieckiem (222 rodzin).

W Słupsku około 7000 rodzin korzysta ze świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

Tabela 6. Podział rodzin objętych wsparciem MOPR w Słupsku ze względu na liczbę osób

	2015	2016	2016-2015
osoby samotnie gospodarujące	2270	2257	-13
rodziny dwuosobowe	523	507	-16
rodziny trzyosobowe	361	336	-25
rodziny czterosobowe	277	230	-47
rodziny pięciosobowe	127	119	-8
rodziny sześć- i więcej osobowe	79	74	-5
razem	3637	3523	-114

Źródło: Sprawozdanie MOPR w Słupsku za 2016r.

Długotrwałe bezrobocie i uzależnienie od pomocy społecznej - kluczowe przejawy wykluczenia społecznego - są zjawiskiem dziedzicznym i prowadzą do tzw. pułapki ubóstwa. Z problemem tym mamy do czynienia na terenie rewitalizacji w Słupsku, gdzie zjawisko dziedziczenia życia w biedzie się pogłębia i dotyka coraz większą liczbę rodzin. Jak sygnalizują pracownicy socjalni w wywiadach pogłębionych, po zasiłki z pomocy społecznej zgłaszają się kolejne już pokolenia, w których występuje zjawisko wyuczonej bezradności, utrwalonych nawyków i negatywnych wzorców zachowań. W sytuacji gdy rodzice przez wiele lat borykają się z problemem pozostawania bez pracy lub dorywczością pracy, ich dorastające i wchodzące w dorosłość dzieci powielają wzorce funkcjonowania od swoich rodziców. Fakt pozostawania rodzica w ciągu dnia w domu, zamiast w pracy, wydaje się być dla młodej osoby naturalnym wzorcem funkcjonowania osoby dorosłej. Widok rodzica pobierającego pieniądze w kasie ośrodka pomocy społecznej nie buduje w dzieciach pozytywnego podejścia do etosu pracy. Dlatego tak istotne jest tworzenie warunków dla podjęcia lub powrotu do pracy rodziców i motywowanie dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych wykluczeniem do uczenia się i kształtowania kompetencji zawodowych.

Wsparcie rodziny i dzieci

Asystentura

Asystentura rodziny polega na towarzyszeniu rodzinie z dziećmi w poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem mocnych stron członków rodziny, zasobów rodziny pochodzenia i rodziny dalszej, społeczności lokalnej i zasobów instytucjonalnych.

W Słupsku w 2016 roku 87 rodzin było objętych asystenturą, z tego 37 to rodziny nowe, z którymi w 2016 roku po raz pierwszy podjęto współpracę. Równocześnie z 35 rodzinami zakończono tego roku współpracę.

Placówki wsparcia dziennego

W Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie funkcjonują cztery Placówki wsparcia dziennego przy ulicach: Zygmunta Augusta, Sienkiewicza, Grottgera oraz Raszyńskiej. Placówki wsparcia dziennego w ciągu roku spełniają funkcje wychowywania pozaszkolnego, zajmują się organizacją czasu wolnego od nauki. Podopieczni to głównie dzieci pochodzące z rodzin ubogich, wielodzietnych, dysfunkcyjnych, objętych pomocą MOPR. Placówki przeznaczone są dla dzieci z rodzin wymagających wsparcia w realizowaniu zadań opiekuńczo-wychowawczych.

Głównym celem działalności placówek jest wsparcie rodziny, w szczególności poprzez zapewnienie dzieciom w wieku od 6 do 16 lat opieki wychowawczej oraz odpowiednich warunków spędzania czasu wolnego od zajęć szkolnych. Do głównych zadań placówek należy wspieranie wychowanka działaniami wychowawczymi, opiekuńczymi, edukacyjnymi i profilaktycznymi. Liczba miejsc w tych placówkach jest niewystarczająca – wynosi 125, gdy tymczasem w 2016 roku korzystało z nich blisko 200 dzieci. Odpowiadając na te potrzeby, planuje się uruchomić kolejną placówkę na obszarze rewitalizacji.

Ciekawą inicjatywą na rzecz dzieci i młodzieży z terenu rewitalizacji jest program pn. „Słupski streetworker”, który realizowany był w rejonie ulic Długiej i Ogrodowej. W zajęciach w 2016 roku udział wzięło 35 dzieci i młodzieży. Planuje się uruchomienie programu na terenie kolejnych ulic obszaru rewitalizacji.

Rodzinna piecza zastępcza

Pieczka zastępcza jest sprawowana w formie rodzinnej lub instytucjonalnej. Rodzinna piecza zastępcza realizowana jest w postaci rodzinnego domu dziecka lub rodzin zastępczych. Miasto Słupsk nie prowadzi rodzinnych domów dziecka ani specjalistycznych rodzin zawodowych. Rodzinna piecza zastępcza oparta jest na rodzinach spokrewnionych, niezawodowych oraz zawodowych, w tym zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego. Istnieje jednak potrzeba zwiększenia liczby zawodowych rodzin zastępczych.

W Słupsku w rodzinnej pieczy zastępczej przebywało 126 dzieci pochodzących ze Słupska i 22 dzieci pochodzących spoza Słupska.

Łącznie do końca 2016 roku z pomocy na usamodzielnianie korzysta w Słupsku 108 młodych osób pełnoletnich w pieczy zastępczej, będących w procesie usamodzielniania. Zdecydowana większość osób usamodzielniających się po opuszczeniu pieczy zastępczej kontynuuje naukę i korzysta ze wsparcia finansowego.

Mieszkanie chronione

Mieszkanie chronione zapewnia osobom w nim zamieszkującym przygotowanie do prowadzenia samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną.

W Słupsku działa jedno mieszkanie chronione przy ul. Starzyńskiego 8/1A prowadzone przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Słupsku, które przeznaczone jest dla pięciorga pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych. W 2016 roku przebywało w nim łącznie siedmioro usamodzielnionych.

Podsumowanie

1. W 2016 roku pomocą Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Słupsku objętych było 3523 rodzin, spadek o 114 rodzin w stosunku do 2015 roku. Około 7000 rodzin korzysta ze świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Uzależnienie od pomocy społecznej na terenach rewitalizowanych jest zjawiskiem, które wpływa na negatywne wzorce życiowe przejmowane przez dzieci i młodzież.
 - ➔ Zjawisko dziedziczenia ubóstwa i bezrobocia mocno powiązane jest z niskimi kwalifikacjami rodziców i biernością zawodową i społeczną. Dlatego ważne jest, aby na terenach rewitalizacji zwiększyć skalę i różnorodność programów edukacyjnych, zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, sportowych i kulturalnych dla dzieci i młodzieży.

-
- Rozwijanie aktywności społecznej poprzez wdrażanie innowacyjnych programów integracji międzypokoleniowej np. włączanie uczniów – wolontariuszy z różnych szkół/placówek edukacyjnych do otoczenia opieką i wspierania na stałe samotnej, schorowanej lub niepełnosprawnej osoby z najbliższej okolicy. Wolontariusze pomagają seniorowi w pokonywaniu trudów codzienności, ale też włączają go w życie szkoły i młodzieży. Zaprzyjaźniony senior może uczestniczyć w ważnych wydarzeniach, uroczystościach edukacyjnych, sportowych. Zyskuje możliwość włączenia się w życie dzieci i nastolatków.

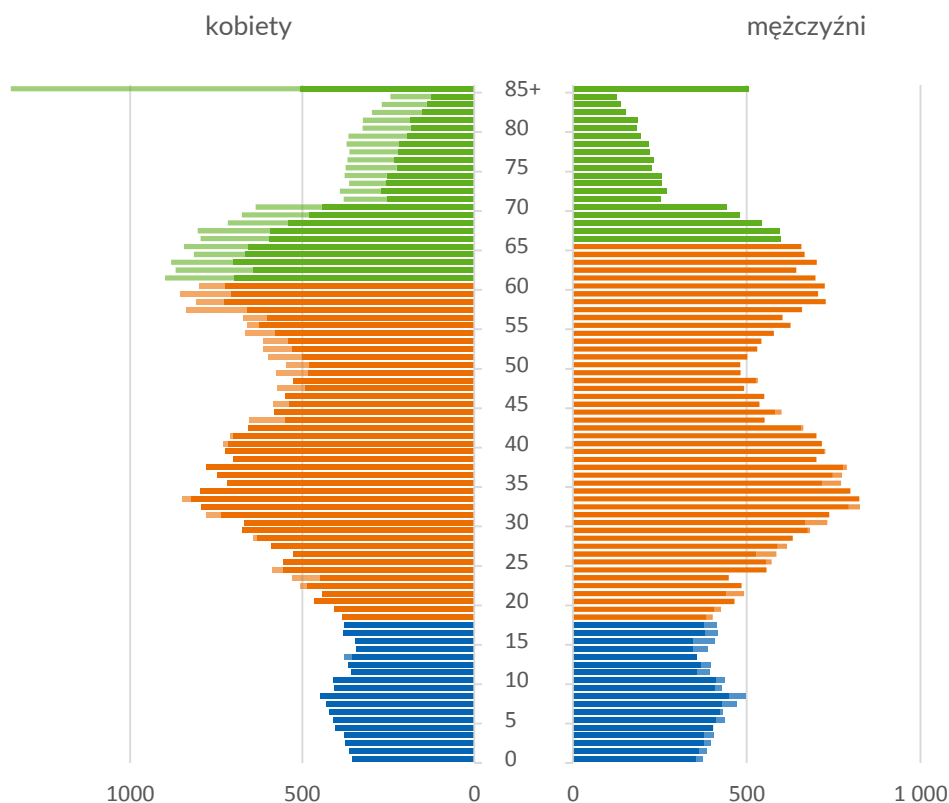
3.1.4. Starzenie się społeczeństwa i niepełnosprawność

Polska należy do krajów, w których proces demograficznego starzenia się populacji jest zaawansowany i zjawisko to jest widoczne także w mieście Słupsk – w 2016 roku wskaźnik starości demograficznej wynosił dla Słupska 27,2%. Wskaźnik ten ukazuje relację liczby ludności w starszym wieku (60 lub 65 lat i więcej) do ogólnej liczby ludności⁵. Wyznacznikiem przekroczenia progu demograficznej starości jest przekroczenie 12% udziału osób powyżej 60. roku życia i starszych w ogólnej liczbie ludności.

Pod koniec 2016 roku wśród mieszkańców Słupska prawie dwie trzecie (61,5%) stanowiły osoby w wieku produkcyjnym, niemal jedną czwartą (22,6%) w wieku poprodukcyjnym i 15,9% osoby w wieku przedprodukcyjnym.

Widać wyraźną nadwyżkę liczby kobiet nad liczbą mężczyzn wśród osób po 50 roku życia. O ile w całej populacji Słupska kobiety stanowią 52,8%, to w grupie po 74 roku jest to dwie trzecie, a po 84 roku życia – trzy czwarte mieszkańców.

Rysunek 12. Struktura wieku mieszkańców Słupska w 2016r.

Źródło: Raport „Opracowanie analizy i prognozy zjawisk demograficznych Słupska ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji oraz wpływu trendów demograficznych na gospodarkę miasta, rozwój usług publicznych i sytuację społeczną miasta”; Inny Format Sp. z o.o., 2017

⁵ GUS Portal informacyjny, <http://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/54,pojecie.html>

Wskaźnik udziału osób powyżej 60 roku życia w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców Słupska systematycznie wzrasta w kolejnych latach. W 2008 roku udział mieszkańców w wieku 60+ kształtował się na poziomie 19,3%⁶. W 2013 roku wynosił już 24,29%, a w 2016 kształtuje się na poziomie 27,20%.

Tabela 7. Seniorzy wg płci i wieku w Słupsku w latach 2013-2016

	2013		2014		2015		2016	
	Ogółem	%kobiet	Ogółem	%kobiet	Ogółem	%kobiet	Ogółem	%kobiet
Ogółem liczba ludności w Słupsku	93 936	53%	93 345	53%	92 737	53%	92 116	53%
60-65	9025	56%	9129	56%	9191	56%	9194	56%
66-70	4428	58%	4994	58%	5639	58%	6285	58%
71-75	3309	60%	3225	60%	3201	60%	3144	60%
76-80	2855	63%	2893	63%	2887	63%	2844	63%
81-85+	3202	70%	3327	70%	3452	70%	3589	69%
Ogółem >60+	22819	60%	23568	60%	24370	60%	25056	59%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura wieku mieszkańców obszaru rewitalizowanego nieco odbiega od struktury całej populacji miasta. Mamy tu większy odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym (19,2% wobec 15,9% w całym Słupsku) i zdecydowanie mniejszy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (16,9% wobec 22,6% dla Słupska). Osoby w wieku produkcyjnym stanowią 63,9% (dla całego Słupska jest to 61,5%). Proporcja kobiet i mężczyzn jest podobna jak dla całego miasta.

**W 2016 roku
co 4 mieszkaniec miasta
Słupska miał 60 i więcej lat.**

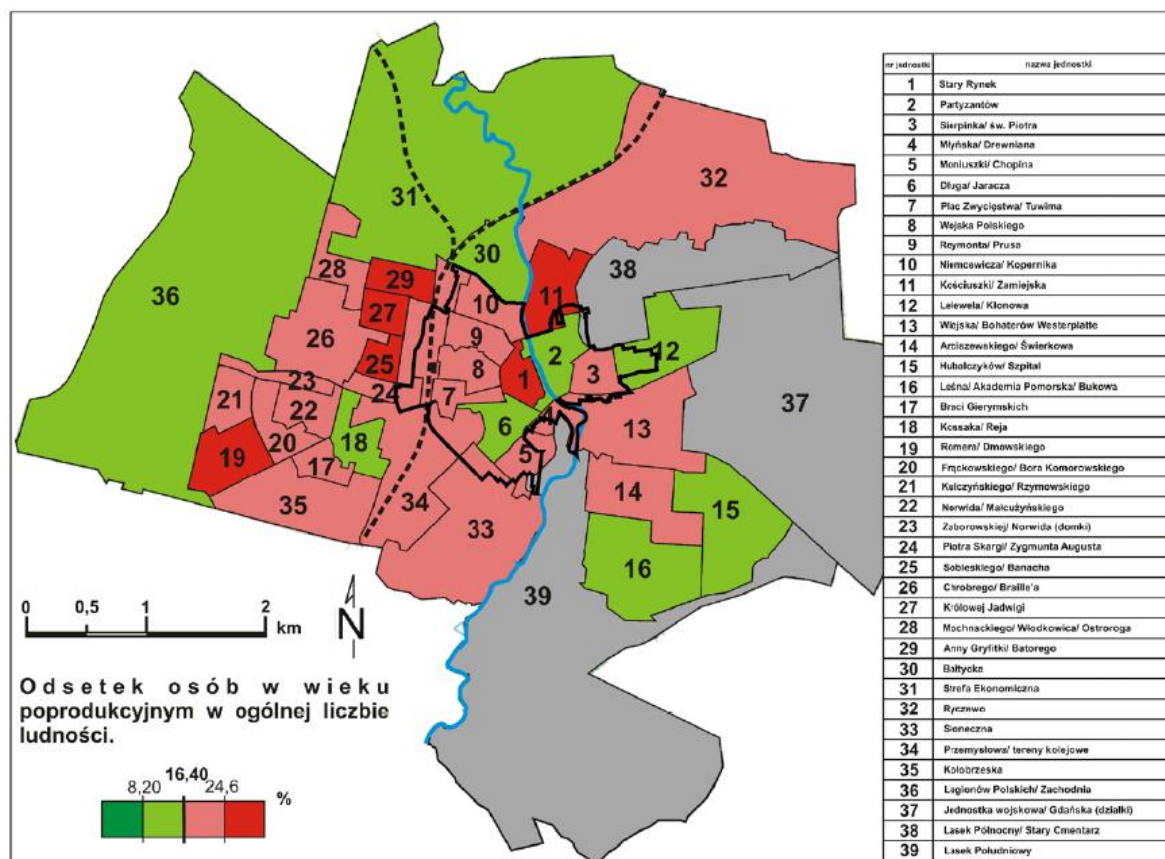
Na obszarze Słupska najwyższy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym⁷ w ogólnej liczbie ludności występuje w wydzielonych jednostkach urbanistycznych: Stary Rynek, Kościuszki/Zamiejska, Romera/Dmowskiego, Sobieskiego/Banacha, Królowej Jadwigi oraz Anny Gryfitki/Batorego i wynosi powyżej 24,6%. Aż 27 jednostek urbanistycznych w Słupsku przekraczało wartość referencyjną dla województwa pomorskiego (16,4% w 2012 roku) dotyczącą wskaźnika obejmującego odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców.

**Na obszarze rewitalizacji Słupska w 2015 roku
19,2% mieszkańców było w wieku
poprodukcyjnym.**

⁶ Strategia rozwiązywania problemów społecznych w mieście Słupsku na lata 2010-2018. Słupsk, 2009.

⁷ Liczba osób w wieku poprodukcyjnym (wiek, w którym osoby zazwyczaj kończą pracę zawodową, tj. dla mężczyzn - 65 lat i więcej, dla kobiet - 60 lat i więcej).

Rysunek 13. Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej ich liczbie na obszarze rewitalizowanym w Słupsku – kartogram syntetyczny

Źródło: Gminny Program Rewitalizacji Miasta Słupska na lata 2017-2025+ (projekt do konsultacji)

Pozycja społeczna osób starszych określana jest głównie poprzez następujące czynniki, które są uwzględniane przy realizacji polityki senioralnej w Słupsku:

- zdrowie (problemy ze zdrowiem fizycznym i/lub psychicznym potęgują ograniczenia oraz izolację),
- warunki materialne (niskie emerytury i złe warunki bytowe prowadzą do ubóstwa, konieczność korzystania z zasiłków i pomocy społecznej obniża samoocenę),
- sytuacja rodzinna (samotność i osamotnienie są częstą przyczyną niższej jakości życia seniorów, opuszczenie przez najbliższych jest przyczyną złej sytuacji psychicznej i materialnej),
- aktywność (warunkowana jest między innymi przez stopień sprawności, samodzielność, wykształcenie, ofertę skierowaną do seniorów, a także poziom i zakres świadczeń i usług w dziedzinie pomocy społecznej oraz pracy socjalnej).

Kluczowe obszary działań w zakresie polityki senioralnej w Polsce na lata 2014-2020 to: zdrowie i samodzielność; aktywność zawodowa; aktywność edukacyjna, społeczna i kulturalna; srebrna gospodarka oraz relacje międzypokoleniowe.

Realizując politykę senioralną nie należy traktować jednakowo osób w wieku 60+ oraz 80+ – choć wszystkich zalicza się do kategorii seniorów, różni ich jedno pokolenie. Pomiędzy osobami w tym wieku występują znaczne różnice nie tylko w sferze zdrowia i sprawności, ale przede wszystkim w sferze mentalności, doświadczeń życiowych, możliwości, a także potrzeb. Senior, który jest w wieku między 60-70 lat, jest w stanie podjąć dodatkową pracę, pomóc w wychowaniu wnuków, w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Siedemdziesięciolatkowie, z reguły, ze względu na stan zdrowia i swój wiek nie podejmują już dodatkowej pracy, ich jedynym źródłem dochodu pozostaje państwowa emerytura, w niewielkim stopniu mogą pomóc bliskim, raczej sami wymagają pomocy z ich strony. Odrębną demograficznie, kulturowo i społecznie grupę seniorów stanowią ci reprezentujący najstarsze pokolenie, czyli osoby powyżej 80. roku życia (tzw. IV wiek).

Wdrażając w Słupsku koncepcję aktywnego starzenia się należy umożliwiać zarówno jednostkom, jak i grupom społecznym zagospodarowanie ich potencjału z perspektywy całego życia, zachowania zarówno dobrostanu psychicznego i fizycznego, jak i aktywności zawodowej, społecznej oraz niezależności i samodzielności w kontekście ich potencjałów, potrzeb i możliwości życiowych.

Formy pomocy społecznej na rzecz osób starszych muszą być zróżnicowane i kompleksowo zaspokajać potrzeby zarówno z poziomu różnych form pomocy środowiskowej, jak i instytucjonalnej w placówkach pobytu dziennego i całodobowego.

*Wg danych MOPR Słupsk w 2016 roku 41 osób
oczekiwało na umieszczenie w domach pomocy
społecznej.*

Osobom starszym i z niepełnosprawnościami wymagającym pomocy w czynnościach dnia codziennego przysługuje pomoc w postaci usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych, które oferuje MOPR:

- usługi opiekuńcze w zakresie zaspokojenia podstawowych niezbędnych potrzeb życiowych i higienicznych,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze (w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi) w zakresie:
 - uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia,
 - pomoc w załatwianiu spraw urzędowych,
- pielęgnacja jako wspieranie procesu leczenia,
- bezpłatna teleopieka.

W ramach działań Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w 2016 roku na rzecz mieszkańców Słupska:

- wydano 474 orzeczeń o niepełnosprawności – dla osób poniżej 16 roku życia,
- wydano 3400 orzeczeń o niepełnosprawności - dla osób powyżej 16 roku życia.

Tabela 8. Formy pomocy społecznej świadczone na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych

Pomoc środowiskowa (otwarta)	Pomoc finansowa	→ Zasiłki stałe (związane ze stałą niezdolnością do pracy), → Zasiłki okresowe, → Zasiłki celowe (np. na leki, opał, odzież), → Zasiłki specjalne (np. na usamodzielnienie się po odbyciu kary pozbawienia wolności lub wskutek strat w wyniku klęski żywiołowej itp.).
	Pomoc rzeczowa i usługi	→ Zapewnienie: schronienia, posiłku, odzieży, sprawienie pogrzebu, → Usługi świadczone przez tzw. pracę socjalną, → Usługi w miejscu zamieszkania: opiekuńcze, pielęgnacyjne, rehabilitacyjne, rewalidacyjne; → Zapewnienie niezbędnego transportu, organizacji i prowadzenia gospodarstwa, → Działania łączące różne formy wsparcia, jak: Interwencja kryzysowa, indywidualne programy wychodzenia z bezdomności, kontrakty socjalne.
Pomoc instytucjonalna	Półotwarta	Usługi i wsparcie świadczone przez placówki pobytu dziennego, jak: → domy dziennego pobytu, → ośrodki wsparcia (noclegownie, dzienne domy pomocy, środowiskowe domy samopomocy).
	Zamknięta	Zapewnienie pobytu w: → domach pomocy społecznej, → domach seniora, → oddziałach opieki szpitalnej długoterminowej, → schroniskach dla bezdomnych, → ośrodkach terapii → ośrodkach interwencji kryzysowej. Placówka zamknięta powinna zapewnić mieszkańcom: → udział w terapii zajęciowej, → aktywizację i podnoszenie sprawności, → warunki do rozwoju i samorządność, → kontakty z najbliższymi, → dążenie do samodzielności (także pracy), → bezpieczeństwo (także własności i finansowe), → przestrzeganie praw i dostęp do informacji.

Źródło: Chabior Agata, Fabiś Artur, Wawrzyniak Joanna K., Starzenie się i starość w perspektywie pracy socjalnej, Nowa Praca Socjalna, Warszawa, 2014.

Łącznie w ramach zadań miasta Słupsk w 2016 roku udzielono wsparcia osobom potrzebującym, starszym, niepełnosprawnym m.in. w zakresie:

- Usługi opiekuńcze – 213 osób (184 osoby samotne, 40 obłożnie chore);
- Specjalistyczne usługi opiekuńcze – 22 osoby (17 osoby samotne, 11 obłożnie chore);
- Usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi – 42 osoby;
- Wsparcie logopedyczne dla dzieci i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi – 17 osób;
- Konsultacje psychiatryczne dla podopiecznych MOPR – 30 osób;
- Uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia oraz pielęgnacja i usprawnianie – 42 osoby;
- Działania dla mieszkańców domu „Zielona Oaza” przy ul. Grzybowej 2 – 47 mieszkańców 70+;
- Teleopieka – 42 osoby;
- Pomoc psychologiczna MOPR - 255 rodzin;
- Porady prawne – 20 osób;
- Wsparcie w ramach Dziennego Domu Pomocy Społecznej „Bezpieczna Przystań” przy Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Słupsku – skorzystały 104 osoby;
- Usługi realizowane przez Stację Socjalną Joannitów – 1070 pacjentów, 2012 objętych opieką domową.

Źródło: Sprawozdanie z działalności MOPR w Słupsku za 2016r.

Dzienny Dom Pomocy Społecznej „Bezpieczna Przystań”

Dzienny Dom Pomocy Społecznej „Bezpieczna Przystań” działa przy Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Słupsku. Na dzień 31 grudnia 2016 roku w DDPD przebywało 80 podopiecznych. W ciągu roku z usług Domu skorzystały 104 osoby, z tego 81 osób wykazało, że posiadają orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, w tym w stopniu znacznym 43 osoby.

Stacja Socjalna Joannitów

Działania Stacji Socjalnej Joannitów uzupełniają system pomocy społecznej w mieście, a także są wsparciem dla zadań związanych z ochroną zdrowia dla potrzebujących mieszkańców miasta. Pracownicy Stacji współpracują przede wszystkim z pracownikami socjalnymi MOPR, Działem Usług Opiekuńczych MOPR, lekarzami POZ i pielęgniarkami środowiskowymi w przychodniach na terenie miasta Słupska.

Szukając pomocy i różnych form wsparcia w 2016r. Stację odwiedziło 1920 osób, które otrzymały bezpośrednią pomoc w różnej formie pomocy ambulatoryjnej. Łącznie w 2016 r. wykonano 13028 zabiegów i innych czynności pielęgnacyjnych.

Środowiskowy Dom Samopomocy

Środowiskowy Dom Samopomocy mieszczący się przy ul. Kościuszki 3 działa przy Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Słupsku. Ośrodek jest jednostką wsparcia dziennego dla dorosłych osób chorych i z zaburzeniami psychicznymi oraz niepełnosprawnych intelektualnie. Liczba miejsc w ŚDS wynosi 60, liczba osób korzystających w 2016 roku to 78.

Celem działalności domu jest zapobieganie regresowi osobistemu i marginalizacji społecznej ludzi z ww. rodzajami niepełnosprawności, a także doskonalenie zaradności indywidualnej i aktywizowanie

społeczne i zawodowe tych osób. Głównym celem realizowanym w ŚDS jest rehabilitacja społeczna ludzi niepełnosprawnych oraz kształtowanie właściwych postaw społeczeństwa wobec tych osób. Te cele i zadania są realizowane poprzez uczestnictwo podopiecznych w różnego rodzaju integracyjnych warsztatach artystycznych, socjoterapeutycznych, aktywizacji zawodowej, rehabilitacyjnych i towarzysko-kulturalnych z sąsiadami z ulicy Kościuszki oraz miasta Słupska.

Klub Aktywności i Wsparcia Osób Niepełnosprawnych KAWON

Klub Aktywności i Wsparcia Osób Niepełnosprawnych KAWON to placówka podlegająca Miejskiemu Ośrodkowi Pomocy Rodzinie w Słupsku. Został założony w 2012 roku i nieprzerwanie prowadzi działalność umożliwiającą osobom z różnymi niepełnosprawnościami, w różnym wieku oraz pochodzących z różnych środowisk pomoc w adaptacji wśród ludzi pełnosprawnych, samodzielność oraz rozwój osobisty.

Analiza działań skierowanych w latach 2015-2016 roku do osób starszych w Słupsku zarówno przez jednostki samorządowe w ramach ich działalności statutowych, jak również przez organizacje pozarządowe, kluby seniora wykazuje, że zakres podejmowanych działań w Słupsku jest bardzo szeroki. Poza standardowym, sprawdzonymi przedsięwzięciami, które warto kontynuować i wykorzystywać na obszarze rewitalizacji, pojawiają się innowacyjne formy wsparcia, które powinny być modyfikowane po testowaniu i rozszerzane na większą populację odbiorców (np. teleopieka).

Dobre praktyki warte popularyzacji wśród osób starszych na obszarze rewitalizacji to m.in.:

Słupskie Centrum Seniora rozpoczęło działalność w 2017 roku dzięki dofinansowaniu ze Słupskiego Budżetu Partycypacyjnego. W bezpłatnych zajęciach mogą uczestniczyć wszystkie chętne osoby powyżej 50 roku życia. Centrum Seniora oferuje warsztaty komputerowe, język angielski, język niemiecki, warsztaty pilates, warsztaty taneczne, warsztaty brydżowe, zajęcia z nordic walking, warsztaty florystyczne, zajęcia fitness, warsztaty z zakresu sztuki, malarstwa i rękodzieła (papieroplastyka, decoupage, filcowanie, malarstwo, itp.), warsztaty z zakresu udzielania pierwszej pomocy (m.in. w przypadku zawałów, udarów). Przewidziano też serię 10 wykładów, spotkań z ciekawymi ludźmi.

„Miejsce przyjazne seniorom” – działania realizowane przez Stowarzyszenie Horyzont, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Słupsku, Miejską Bibliotekę Publiczną w Słupsku. Partnerstwo po raz trzeci przeprowadziło akcję, której celem jest promowanie miejsc przyjaznych seniorom działających na Słupska: organizacji pozarządowych (kierujących swoje działania do osób starszych), przedsiębiorstw: kawiarni, restauracji, sklepów, aptek, klubów sportowych, instytucji publicznych: kulturalnych, edukacyjnych, rekreacyjnych, użyteczności publicznej i innych, odpowiadających na potrzeby starszych mieszkańców poprzez dostosowanie swojej architektury oraz oferowanie produktów, usług i zniżek specjalnie skierowanych do tej grupy społecznej, w których osoby starsze czują się miło i swobodnie, są godnie traktowane i obsługiwane.

Na terenie Słupska funkcjonują dwa Uniwersytety Trzeciego Wieku:

- Słupski Uniwersytet Trzeciego Wieku
- Pomorski Uniwersytet Trzeciego Wieku.

Inicjatywa ta cieszy się dużym powodzeniem wśród osób starszych, liczba chętnych przewyższa możliwości udziału, co potwierdza, że warto inwestować w różnorodne działania edukacyjne na rzecz seniorów.

„Koperta Życia” - jest to nowa forma wsparcia seniorów, dzięki której możliwe jest uzyskanie niezbędnych informacji koniecznych do udzielania natychmiastowej i specjalistycznej pomocy osobom, do których przybywa pogotowie ratunkowe. Oferta ta skierowana jest przede wszystkim do osób starszych, samotnych oraz zmagających się z chorobami. Zgodnie ze wskazaniami, kopertę z aktualnymi danymi powinno się umieścić w lodówce. Założono, że to urządzenie znajduje się w prawie każdym gospodarstwie domowym. Od 2016 kopertę można otrzymać w słupskim Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie oraz w Samodzielnym Publicznym Miejskim Zakładzie Opieki Zdrowotnej.

Telefon seniora TEL-SEN (59) 843 32 17 zgodnie ze wskazaniem Słupskiej Rady Seniorów, obsługiwany jest przez Straż Miejską w Słupsku. Raportowanie przez Strażników wyłonionych problemów jednostkom odpowiedzialnym merytorycznie za ich realizację pozwala na udzielenie wsparcia zgodnego z rzeczywistymi potrzebami słupskich seniorów. Telefon Seniora pełni funkcję doradczo-informacyjną i przeciwdziała izolacji społecznej seniorów. Linia ma pełnić funkcję doradczo-informacyjną i przeciwdziałać izolacji społecznej seniorów.

Bezpłatna „TELEOPIEKA” dla Słupszczyzan jest usługą dającą możliwość całodobowego wezwania pomocy w przypadku zagrożenia życia, zdrowia lub bezpieczeństwa (np. nagłe zasztabnięcie, upadek). Wykorzystuje innowacyjne technologie, oparte na współdziałaniu ze sobą trzech elementów: osobistego nadajnika noszonego przez podopiecznego w formie wisiorka na szyi, terminala umożliwiającego kontakt z operatorem i Centrum Operacyjno-Alarmowego. Program docelowo jest kierowany do 50 osób starszych, niesamodzielnych, niepełnoprawnych lub samotnych. Podstawowe znaczenie dla programu ma tzw. „przycisk życia”, którego wciśnięcie włącza alarm odbierany w Centrum Operacyjno-Alarmowym. Centrum podejmuje stosowną interwencję - nawiązuje kontakt z osobą wzywającą pomocy, ustala przyczynę, powiadamia kolejno sąsiadów oraz bliskich wskazanych wcześniej przez osobę objętą systemem, celem sprawdzenia sytuacji na miejscu i weryfikuje, czy wizyta kontrolna u podopiecznego została zrealizowana, a w przypadku braku kontaktu głosowego - wzywa odpowiednie służby: pogotowie ratunkowe, straż pożarną, policję. Operator „Teleopieki” dysponuje szczegółowymi danymi o osobie, która wzywa pomocy, np. kontakt do bliskich, dane o stanie zdrowia, przyjmowanych lekach i miejscu ich przechowywania, najkrótsza droga dojazdu do miejsca zamieszkania itp. Program prowadzony jest na podstawie umowy między Miastem Słupsk, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie i operatorem systemu, Polskim Centrum

Opieki. Klienci korzystający z tej formy pomocy nie ponoszą opłat za korzystanie z systemu. Warunkiem dla beneficjenta jest posiadanie stacjonarnego abonamentu telefonicznego, co w opinii użytkowników wymaga zmiany i wprowadzenia możliwości korzystania z usługi w oparciu o telefon komórkowy.

E-RECEPTA, która umożliwia elektroniczne zamawianie recept bez wychodzenia z mieszkania. Korzystanie z E-RECEPTY wymaga wejścia na stronę internetową podmiotu lecznictwa SPMZOS lub SALUS wybrać przychodnię i lekarza, wpisać dane osobowe i nazwy powtarzanych leków. Recepty są gotowe do odbioru w przychodniach najpóźniej po 4 dniach.

Samorząd Słupska ma duże doświadczenie w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych, dlatego też warto, aby kontynuował pozyskiwanie dotacji na projekty społeczne np. z Programu Senior Plus na lata 2015-2020 (znany wcześniej jako Senior-Wigor). Jest on skierowany do samorządów prowadzących albo zamierzających otworzyć na swoim terenie domy lub kluby dziennego pobytu dla seniorów, które oprócz udzielania pomocy w codziennych czynnościach mają świadczyć m.in. usługi edukacyjne, kulturalno-oświatowe i rekreacyjne. Na utworzenie dziennego domu Senior Plus można otrzymać 300 tys. zł, a na klub – 150 tys. zł. Placówki już istniejące będą mogły otrzymać do 300 zł na utrzymanie jednego miejsca w dziennym domu lub do 200 zł w klubie.

Nowe trendy: Wspólnoty emeryckie w Hiszpanii

W Madrycie zachęca się osoby starsze do wspólnego mieszkania. To ma być recepta na samotność, ale także koszty życia. Dla stolicy Hiszpanii temat jest ważny, bo tu średnia przewidywana tzw. dożycia sięga 84 lat. Ludzi którzy mają już za sobą 65 urodziny jest 1,1 mln – aż 31 proc. z tej grupy ma ponad 80 lat. Wizja, że wszyscy będą trafiać do domów opieki jest raczej nieciekawa. Stąd pomysł władz na niewielkie wspólnoty emeryckie. Po pierwsze ma to być lekarstwo na samotność. Nie mniej istotne są kwestie finansowe, szczególnie ważne w sytuacji, kiedy przeciążone systemy emerytalne będą coraz ostrożniej wydzielać emerytury. Przeniesienie się do jednego mieszkania daje dodatkowe wpływy (ze sprzedaży lub wynajmu starego lokum), ale także przyniesie oszczędności chociażby na kosztach opieki. Na końcu grupowanie seniorów ułatwia też prowadzenie polityki społecznej ze strony władz: tego typu skupiska można stale monitorować i w razie potrzeby zaoferować pomoc.

Podsumowanie

1. Pod koniec 2016 roku wśród mieszkańców Słupska prawie dwie trzecie (61,5%) stanowiły osoby w wieku produkcyjnym, niemal jedną czwartą (22,6%) w wieku poprodukcyjnym i 15,9% osoby w wieku przedprodukcyjnym. W 2016 roku, co 4 mieszkańiec miasta Słupska miał 60 i więcej lat.
2. Na obszarze rewitalizacji Słupska w 2015 roku 19,2% mieszkańców było w wieku poprodukcyjnym.
3. W 2016 roku 41 osób oczekiwało na umieszczenie w domach pomocy społecznej.

Działania związane z poprawą jakości życia seniorów dotyczą zarówno poprawy stanu zdrowia, dostosowywania systemu wsparcia instytucjonalnego, wsparcia seniorów funkcjonujących samodzielnie w swoim środowisku oraz zapewnienia aktywnego udziału w życiu społecznym.

Wzrastający udział populacji osób starszych i wymagających opieki powoduje zwiększenie kosztów zabezpieczenia tej grupy społecznej pod kątem ekonomicznym, socjalnym, zdrowotnym i instytucjonalnym. Równocześnie pogłębia się zjawisko „przeniesienia” na samorząd przez rodziny osób starszych obowiązku opieki nad seniorami, co jest konsekwencją m.in. zanikających więzi międzypokoleniowych, wydłużeniem okresu aktywności zawodowej, wyjazdami rodziny za granicę. Skutkuje to koniecznością zapewnienia większej liczby miejsc w całodobowych placówkach pomocy społecznej. Główną przeszkodą w realizacji tego zadania w Słupsku jest niewystarczająca ilość środków finansowych na ten cel. Istnieje także konieczność rozszerzenia zakresu usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania, zwłaszcza o usługi świadczone popołudniami i w dni wolne od pracy.

- ➔ Priorytetem dla Słupska jest zwiększenie dostępu dla osób starszych, chorych i niepełnosprawnych do specjalistycznej opieki medycznej, w tym do poradni geriatrycznej oraz do całodobowych placówek pomocy społecznej. Ograniczony dostęp dla osób starszych, chorych i niepełnosprawnych do specjalistycznej opieki medycznej wynika z niedoszacowania potrzeb i niskich kontraktów Narodowego Funduszu Zdrowia. Brakuje w Słupsku poradni geriatrycznej, nie udało się pozyskać lekarzy specjalistów do współpracy.
- ➔ Pozyskanie przez samorząd środków finansowych, które pozwolą na zapewnienie większej liczby miejsc w całodobowych placówkach pomocy społecznej, w tym dla osób psychicznie chorych oraz na tworzenie miejsc okresowego pobytu dziennego zapewniających codzienne usługi aktywizacyjne i opiekuńcze.
- ➔ Istnieje także konieczność rozszerzenia zakresu usług opiekuńczych i specjalistycznych świadczonych w miejscu zamieszkania, w tym o usługi świadczone popołudniami i w dni wolne od pracy.

3.1.5. Bezdomność i zagrożenie bezdomnością

Skala i struktura zjawiska bezdomności

Dane dotyczące skali i struktury zjawiska bezdomności w Słupsku zbierane są co roku – w latach nieparzystych w ramach Ogólnopolskiego badania bezdomnych na potrzeby Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, a w latach parzystych w ramach badania socjodemograficznego „Portret zbiorowości ludzi bezdomnych województwa pomorskiego” prowadzonego przez Pomorskie Forum na rzecz Wychodzenia z Bezdomności. Pozwala to regularnie monitorować sytuację osób bezdomnych, zbierać dane o miejscach ich przebywania oraz potrzebach w zakresie wsparcia, a także przekazywać im informacje o możliwościach uzyskania pomocy.

Tabela 9. Liczba osób bezdomnych w Słupsku w latach 2011-2017

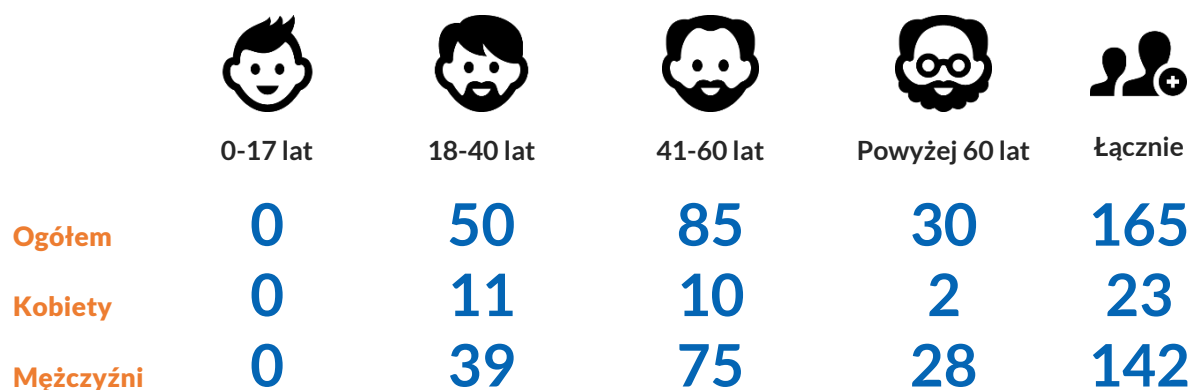
	2011	2012	2013	2014	01.2015	12.2015	2017
Liczba osób bezdomnych w Słupsku	217	-	204	237	232	185	165

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPR w Słupsku

W latach 2011-2015 badania wskazywały na wzrost liczby osób bezdomnych, osiągając najwyższy poziom 237 osób. Natomiast w ostatnich dwóch badaniach liczba ta ponownie zmalała do 185 w grudniu 2015r. oraz 165 osób w lutym 2017r. Specjaliści z Zespołu ds. osób bezdomnych i uchodźców MOPR każdorazowo uczestniczący w badaniach oceniają jednak, że liczba osób bezdomnych w Słupsku jest od lat na podobnym poziomie i oscyluje w granicach 200 – nie do wszystkich z nich natomiast udaje się dotrzeć podczas badania.

Liczba osób bezdomnych w Słupsku od lat utrzymuje się na poziomie ok. 200.

Rysunek 14. Struktura wiekowa osób bezdomnych w Słupsku w 2017r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ogólnopolskiego badania bezdomnych przeprowadzonego w nocy z 8 na 9 lutego 2017r.

Według Ogólnopolskiego badania bezdomnych na początku 2017r. w Słupsku przebywało 165 takich osób, w tym 142 mężczyzn (86,1%) oraz 23 kobiety (13,9%). Podobne proporcje odnotowano w całym

województwie pomorskim, gdzie średnio 83,7% osób bezdomnych to mężczyźni, a 13,3% to kobiety. Jednak skala problemu bezdomności kobiet w Słupsku może być większa niż wskazują na to powyższe statystyki. Obecnie, z powodu braku placówek świadczących wsparcie bezdomnym kobietom, w sytuacji zaistnienia problemu bezdomności są one często odsyłane do placówek w innych miastach lub w przypadku matek z dziećmi – umieszczane w placówkach pomocy rodzinie. Tak więc liczba 23 bezdomnych kobiet odnotowana w tegorocznym badaniu może być zaniżona w stosunku do rzeczywistej liczby mieszkanek Słupska borykających się z problemem bezdomności.

Z perspektywy struktury wiekowej wśród osób bezdomnych przebywających w Słupsku największą grupę stanowią osoby w wieku 41-60 lat (51,5%), z czego zdecydowana większość to mężczyźni. Niemal jedna trzecia bezdomnych jest w wieku 18-40 lat (30,3%), natomiast niecała jedna piąta to osoby powyżej 60 lat (18,2%). Na terenie Słupska nie odnotowano natomiast bezdomnych dzieci. Nieco inaczej przedstawia się struktura wiekowa osób bezdomnych w woj. pomorskim. Chociaż podobnie jak w Słupsku niemal połowę stanowią osoby w wieku 41-60 lat (47%), to zdecydowanie większa jest grupa bezdomnych Pomorzan w wieku powyżej 60 r.ż. (34,6%). Średnio mniej niż w Słupsku jest natomiast na Pomorzu osób bezdomnych w wieku 18-40 lat (15,3%). Dodatkowo 3% bezdomnych Pomorzan stanowią dzieci. W 2017r. dotarto do 100 osób bezdomnych w wieku 0-17 lat.

*Połowa osób bezdomnych
w Słupsku to mężczyźni
w wieku 41-60 lat.*

Rysunek 15. Struktura wykształcenia osób bezdomnych w Słupsku w 2017r.

	 Niepełne podstawowe	 Podstawowe	 Gimnazjalne	 Zawodowe	 Średnie	 Wyższe
Ogółem	0	59	9	69	26	2
Kobiety	0	7	3	10	3	0
Mężczyźni	0	52	6	59	23	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ogólnopolskiego badania bezdomnych przeprowadzonego w nocy z 8 na 9 lutego 2017r.

Najwięcej osób bezdomnych w Słupsku ma wykształcenie zawodowe (42%). Jedna trzecia bezdomnych słupszczyzan posiada wykształcenie podstawowe, 16% średnie, 5,5% gimnazjalne. Jedynie dwie osoby bezdomne zadeklarowały posiadanie wykształcenia wyższego (1,2%). Podobnie przedstawia się struktura wykształcenia osób bezdomnych w całym województwie pomorskim. Średnio mniej liczna niż w Słupsku jest tylko grupa bezdomnych Pomorzan z wykształceniem gimnazjalnym (2,3%), większa jest natomiast grupa osób z wykształceniem wyższym (2,1%). Ponadto 1,8% osób bezdomnych na Pomorzu posiada wykształcenie niepełne podstawowe.

*Najwięcej bezdomnych
słupszczyzan ma wykształcenie
zawodowe.*

Tabela 10. Czas pozostawania w sytuacji bezdomności wśród osób bezdomnych ze Słupska i woj. pomorskiego

	Słupsk	Woj. pomorskie
do 2 lat	22,4%	20,4%
od 3 do 5 lat	24,2%	21,5%
od 6 do 10 lat	21,8%	25,0%
od 11 do 15 lat	13,9%	11,5%
od 16 do 20 lat	10,3%	9,1%
powyżej 20 lat	7,3%	7,2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ogólnopolskiego badania bezdomnych przeprowadzonego w nocy z 8 na 9 lutego 2017r.

Wśród osób bezdomnych z terenu Słupska niemal jedna czwarta z nich pozostaje w sytuacji bezdomności od 3 do 5 lat. Po około 22% osób jest bezdomnych od 6 do 10 lat oraz do 2 lat. Kolejne 14% bezdomnych słupszczan jest w takiej sytuacji od 11 do 15 lat, a 10% od 16 do 20 lat. Najmniej jest osób bezdomnych powyżej 20 lat. Podobne średnie wyniki odnotowano w woj. pomorskim.

Tabela 11. Źródła dochodu osób bezdomnych z terenu Słupska i woj. pomorskiego

	Słupsk	Woj. pomorskie
zasiłek z pomocy społecznej	60,0%	42,2%
zbieractwo	28,5%	10,9%
praca na czarno	19,4%	9,8%
żebractwo	8,5%	1,9%
świadczenia ZUS	6,1%	7,5%
zatrudnienie	3,6%	4,1%
nie posiadam w ogóle dochodu	60,0%	42,2%
alimenty	28,5%	10,9%
renta/emerytura	19,4%	9,8%
inne	8,5%	1,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ogólnopolskiego badania bezdomnych przeprowadzonego w nocy z 8 na 9 lutego 2017r.

Jako źródło dochodu 60% osób bezdomnych z terenu Słupska wskazuje zasiłek z pomocy społecznej. Potwierdzają to dane MOPR w Słupsku, który w 2016r. udzielił wsparcia finansowego w postaci zasiłku stałego 99 osobom bezdomnym, zasiłku okresowego 86 osobom, zasiłku celowego 89 osobom, zasiłku specjalnego 4 osobom oraz świadczeń pieniężnych na dożywianie 151 bezdomnym beneficjentom.

**60% słupskich bezdomnych
utrzymuje się z zasiłku
z pomocy społecznej.**

W drugiej kolejności jako źródło dochodu badani bezdomni wymieniali zbieractwo. Ponadto jedna piąta osób bezdomnych utrzymuje się z pracy na czarno, a jedynie 3,6% deklaruje legalne zatrudnienie. Niemal jedna dziesiąta słupskich bezdomnych podejmuje się także żebractwa, co jest wynikiem zdecydowanie wyższym niż średnia dla woj. pomorskiego (1,9%). Natomiast odwrotna proporcja odnosi się do osób bezdomnych w ogóle nieposiadających dochodu – w Słupsku brak dochodów deklaruje jedynie 3,6% bezdomnych, a w całym województwie aż 16,1%.

Przyczyny bezdomności

Rysunek 16. Przyczyny znalezienia się w sytuacji bezdomności

Przyczyny bezdomności	Słupsk	woj. pomorskie
eksmisja, wymeldowanie	52,7%	44,5%
uzależnienie	44,9%	27,8%
konflikt rodzinny	36,4%	37,8%
bezrobocie, brak pracy	20,6%	14,1%
zły stan zdrowia, niepełnosprawność	20,0%	20,1%
opuszczenie zakładu karnego	9,1%	5,5%
przemoc domowa	7,9%	2,9%
zadłużenie	7,3%	7,7%
opuszczenie placówki opiekuńczo-wychowawczej (np. dom dziecka)	1,8%	1,1%
niepowodzenie w poszukiwaniu pracy poza miejscem zamieszkania	1,2%	1,3%
inne	0,0%	5,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ogólnopolskiego badania bezdomnych przeprowadzonego w nocy z 8 na 9 lutego 2017r.

Zarówno w Słupsku, jak i w całym województwie pomorskim najczęściej wskazywanym powodem bezdomności jest eksmisja i wymeldowanie. Ponadto niemal 45% słupskich bezdomnych jako powód bezdomności wymieniało uzależnienie, a więc dwa razy więcej niż wyniosła średnia dla województwa. Z kolei dla podobnej liczby bezdomnych w Słupsku i na Pomorzu powodem bezdomności jest konflikt rodzinny (odpowiednio 36,4% i 37,8%). Po jednej piątej osób wskazało także na bezrobocie lub utratę pracy oraz zły stan zdrowia lub niepełnosprawność. Dodatkowo 9% słupskich bezdomnych powołało się na opuszczenie zakładu karnego, przy średniej wojewódzkiej 5,5%. Co więcej, również większa liczba osób bezdomnych w Słupsku niż średnio w województwie wskazała na przemoc domową jako powód bezdomności.

Najczęściej wskazywanym powodem bezdomności jest eksmisja i wymeldowanie.

Podmioty świadczące wsparcie dla osób bezdomnych

Przeciwdziałanie i zmniejszanie skali bezdomności w Słupsku jest jednym z celów strategicznych Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Słupsku na lata 2010-2018. Priorytetowe zadania w tym obszarze to Rozbudowa i specjalizacja wsparcia instytucjonalnego na rzecz osób bezdomnych oraz Doskonalenie systemu pomocy osobom bezdomnym. Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację tych działań są: Urząd Miejski w Słupsku, MOPR w Słupsku i organizacje pozarządowe, w partnerstwie z PUP, jednostkami służby zdrowia i poradniami leczenia uzależnień.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Słupsku

W ramach MOPR funkcjonuje **Zespół ds. osób bezdomnych i uchodźców**, który zajmuje się przyznawaniem świadczeń pieniężnych i niepieniężnych oraz udziela wsparcia w formie posiłku i zapewnienia ubrania. Ponadto pracownicy socjalni zespołu udzielają porad w sprawach indywidualnych, kierują zainteresowanych do odpowiednich placówek pomocowych lub w oparciu o zasoby MOPR udzielają wsparcia.

Osoby wymagające schronienia zdolne do samoobsługi kierowane są do placówek przeznaczonych dla osób bezdomnych funkcjonujących na terenie Słupska (schroniska, noclegowni, ogrzewalni). Natomiast osoby wymagające opieki i pielęgnacji, zanim otwarty zostanie ośrodek wsparcia zapewniający usługi opiekuńcze dla osób bezdomnych, MOPR zmuszony jest kierować do placówek znajdujących się poza miastem, co generuje znaczne koszty dla Miasta. Osoby przebywające w placówkach całodobowego pobytu lub noclegowni i schronisku otrzymują również niezbędną odzież. Osoby niekorzystające ze schronienia w placówkach otrzymują posiłek i ubranie bezpośrednio w MOPR.

Ponadto osoby bezdomne wspierane są zasiłkami pieniężnymi oraz pracą socjalną. Pracownicy socjalni asystują osobom bezdomnym podczas wizyt w szpitalu, przychodniach POZ, przychodniach specjalistycznych, jak również podczas wizyt w urzędach czy innych instytucjach.

W 2008r. MOPR wprowadził również narzędzie w postaci **Indywidualnego programu wychodzenia z bezdomności**.

Program jest opracowywany przez osobę i pracownika socjalnego, polega na wspieraniu bezdomnego w rozwiązywaniu problemów życiowych, w szczególności rodzinnych i finansowych oraz pomocy w uzyskaniu zatrudnienia. Jego realizacja wymaga aktywnego współdziałania ze strony osoby bezdomnej w poprawie swojej sytuacji życiowej. Do tej pory jednak tą formą wsparcia nie objęto żadnego klienta MOPR.

Wśród osób bezdomnych prowadzony jest także streetworking, odbywa się również monitorowanie miejsc niemieszkalnych, w których przebywać mogą osoby bezdomne. Ponadto w okresie jesienno-zimowym, wspólne z Policją i Strażą Miejską pracownicy socjalni i streetworkerzy odbywają patrole w celu identyfikacji i monitorowania miejsc, w których przebywają osoby bezdomne. Biorą także udział w corocznej akcji liczenia osób bezdomnych.

MOPR współpracuje także z placówkami zapewniającymi schronienie dla osób bezdomnych znajdującymi się poza Słupskiem w zakresie kierowania i koordynacji całokształtu działań pomocowych.

*Rocznie MOPR udziela
wsparcia z powodu
bezdomności 200-220
rodzinom.*

Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta – Koło Słupskie

Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta – Koło Słupskie prowadzi na terenie miasta 4 placówki dla osób bezdomnych:

- 1) Ogrzewalnia przy ul. Przemysłowej 33 – placówka sezonowa czynna od 1 października od 18.00 do 8.00. Ponadto w ogrzewalni w godz. 10.00-14.00 funkcjonuje: punkt sanitarny, świetlica dzienna, punkt informacyjny;
- 2) Noclegownia przy ul. Leśnej 6 – placówka pół-stacjonarna czynna cały rok;
- 3) Schronisko przy ul. Gdyńskiej 13 A – placówka stacjonarna czynna cały rok;
- 4) Mieszkanie Treningowe przeznaczone dla osób, które pozytywnie ukończyły program wyjścia z bezdomności w Schronisku.

System placówek oraz ich standard oparty jest o czteroetapowy model wychodzenia z bezdomności opracowany przez Pomorskie Forum na rzecz Wychodzenia z Bezdomności, zapewniający wsparcie od zaspokojenia podstawowych potrzeb w postaci schronienia i posiłku (ogrzewalnia, noclegownia), przez intensywną pracę socjalną (schronisko, mieszkanie treningowe) do samodzielnego mieszkania i funkcjonowania w społeczeństwie (mieszkanie treningowe, mieszkanie samodzielne)⁸.

W 2017r. TPBA przy wsparciu Miasta zaadaptowało kompleks budynków dawnej szkoły przy ul. Krzywoustego 6 na **ośrodek wsparcia zapewniający usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze w zakresie pielęgnacji oraz posiłki z miejscami pobytu całodobowego okresowego dla osób bezdomnych wymagających wsparcia**. Znajdzie się tam także miejsce na Dom Interwencji Kryzysowej, salę gimnastyczną oraz siłownię dla bezdomnych. Uruchomienie ośrodka wsparcia pozwoli na udzielanie pomocy najbardziej potrzebującym osobom na terenie Słupska bez konieczności odsyłania ich do placówek w innych miastach, co także znacznie obniży koszty ponoszone przez Miasto. Do nowego obiektu zostanie również przeniesione schronisko, które będzie dysponować 40 miejscami. Dotychczasowy budynek schroniska przy ul. Gdyńskiej zostanie zaadoptowany na noclegownię.

Stowarzyszenie Horyzont

Stowarzyszenie Horyzont w partnerstwie z Towarzystwem Pomocy im. Świętego Brata Alberta Koło Słupskie i Polskimi Kolejami Państwowymi od 2004r. realizuje kolejne edycje programu „Pierwszy kontakt i co dalej?” wspierającego powrót osób bezdomnych do społeczności.

W ramach Programu Stowarzyszenie zatrudnia **streetworkerów**, dzięki którym możliwe jest nawiązanie i budowanie kontaktu z bezdomnymi, uświadamianie możliwości pomocy, motywowanie do skorzystania z niej, udzielanie informacji o miejscach noclegowych, jadłodajniach oraz o sposobach aktywizacji społecznej i zawodowej. Streetworkerzy prowadzą stały monitoring miejsc niemieszkalnych umożliwiając dotarcie do osób bezdomnych, którym grozi wyzębienie lub zamarznięcie w okresie zimowym. Dzięki prowadzonej dokumentacji możliwa jest ciągłość pracy i przeprowadzenie diagnozy zjawiska bezdomności w Słupsku, tzn. rozpoznanie ilości osób bezdomnych oraz ich potrzeb ze szczególnym uwzględnieniem przebywających na dworcu PKP i w jego okolicy oraz innych miejscach niemieszkalnych.

⁸ POMOST – Kompendium „Bezdomność a zdrowie” - informator dla instytucji służby zdrowia i pomocy społecznej, Gdańsk, 2006.

TPBA w ramach Programu wydłużyło czas działania Ogrzewalni oraz na bazie jej pomieszczeń stworzyło **Świetlicę Dzienną z Punktem Sanitarnym**, czynną całorocznie. Dzięki działaniu Świetlicy możliwe jest prowadzenie zajęć aktywizujących oraz spotkań terapeutycznych, które mogą spowodować zmianę dotychczasowego trybu życia osób bezdomnych z miejsc niemieszkalnych.

Prowadzona i na bieżąco aktualizowana jest **mapa miejsc niemieszkalnych** oraz **mapa instytucji i organizacji zajmujących się rozwiązywaniem problemów społecznych**, które mogłyby wziąć udział w stworzeniu „ścieżki osoby bezdomnej” w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej. Elementem Programu jest także **kampania informacyjna o systemie pomocy osobom bezdomnym w Słupsku**, oparta o kolportaż plakatów i ulotek informujących o możliwościach uzyskania pomocy.

Inne placówki

Osobom bezdomnym z terenu Słupska wsparcia udziela jeszcze 5 placówek:

- 1) Dom Interwencji Kryzysowej przy ul. Wolności 3 w Słupsku prowadzony przez Oddział Rejonowy Polskiego Czerwonego Krzyża w Słupsku – placówka całoroczna, zapewniająca schronienie bezdomnym kobietom i dzieciom;
- 2) Ośrodek Resocjalizacji Stowarzyszenia Solidarni „Plus” w Gajkach – placówka całodobowa świadcząca opiekę stacjonarną i wsparcie terapeutyczne osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 3) Caritas Parafii pw. Św. Jacka z siedzibą przy ul. Niedziałkowskiego 7 – udziela pomocy żywnościowej i rzeczowej osobom i rodzinom dotkniętym ubóstwem;
- 4) Słupski Ośrodek Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – dysponuje specjalnie przygotowaną 4-lóżkową salą do obsługi osób bezdomnych;
- 5) Stacja Socjalna Joannitów w Słupsku przy ul. Szczecińskiej 99 – udziela pomocy ambulatoryjnej (wydawanie środków medycznych, wypożyczanie sprzętu rehabilitacyjnego i pomocniczego, wydawanie odzieży, zmiana i zakładanie opatrunków, podstawowe badania).

Liczbę osób, którym udzielono schronienia w 2016r. w ramach placówek świadczących wsparcie dla osób bezdomnych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12. Formy schronienia udzielonego osobom bezdomnym w 2016r.

Miejsca	Liczba osób w ciągu roku
Ogrzewalnia TPBA	średnia 12 os./doba
Noclegownia TPBA	75
Schronisko TPBA	40
Mieszkanie treningowe TPBA	4
Dom Interwencji Kryzysowej PCK	0
Ośrodek Resocjalizacji Gajki/Ustka	10
Szpital	56
ZOL	0
Umieszczono w DPS	1
Inne placówki świadczące pomoc osobom bezdomnym	15

Źródło: Sprawozdanie z działalności MOPR w Słupsku za 2016 rok

Jak pokazują powyższe dane oraz opinie samych osób bezdomnych przedstawione w Tabeli 13 **Błąd! Nie można odnaleźć źródła odwołania.**, najwięcej z nich korzysta z podstawowego wsparcia w postaci posiłku czy wydania odzieży. Ponad połowa osób bezdomnych otrzymuje także wsparcie finansowe (głównie w postaci zasiłków MOPR). Co znaczące, w tegorocznym badaniu osób bezdomnych tylko niecała jedna trzecia badanych ze Słupska zadeklarowała korzystanie ze schronienia, co jest wynikiem dwa razy niższym niż średnia wojewódzka. Ponadto dane dotyczące miejsca przebywania bezdomnych podczas badania wskazują, iż do 60% osób patroli badaczy dotarli w miejscach niemieszkalnych oraz takich, jak pustostany, domki na działkach, altany działkowe. W połączeniu z deklaracją jednej czwartej słupskich bezdomnych o zupełnym niekorzystaniu ze wsparcia (o 10% więcej niż średnia w woj. pomorskim), daje to niepokojący obraz.

Warto w tym miejscu również zaznaczyć, iż w Słupsku schronienia bezdomnym kobietom udziela obecnie jedynie Dom Interwencji Kryzysowej PCK. Kolejnym takim podmiotem ma być **schronisko dla kobiet tworzone przez Słupski Oddział Terenowy Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Dobroczynnego w Kluczach** w ramach środków finansowych uzyskanych z „Programu wspierającego rozwiązywanie problemu bezdomności” Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (Edycja 2017).

Tabela 13. Korzystanie i zapotrzebowanie osób bezdomnych na formy wsparcia

	Słupsk	Woj. pomorskie
Korzystanie z form wsparcia		
posiłek	58,8%	51,0%
wsparcie finansowe	58,2%	33,4%
odzież	33,3%	21,1%
schronienie	31,5%	59,2%
nie korzystam	24,2%	14,9%
inne	5,5%	8,1%
Zapotrzebowanie na formy wsparcia		
mieszkaniowe	70,3%	56,0%
finansowe	64,2%	43,8%
zdrowotne	18,2%	28,4%
nie oczekuje pomocy	13,9%	14,6%
pomoc w znalezieniu pracy	9,7%	9,5%
wyjście z uzależnień	6,1%	5,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ogólnopolskiego badania bezdomnych przeprowadzonego w nocy z 8 na 9 lutego 2017r.

Słupscy bezdomni zapytani o to, jakiego wsparcia najbardziej potrzebują, w zdecydowanej większości uznali, że mieszkaniowego. W drugiej kolejności oczekivaliby wsparcia finansowego, co przyznało dwie trzecie badanych. Niecała jedna piąta potrzebuje także wsparcia zdrowotnego ze względu na zły stan zdrowia lub niepełnosprawność. Jedynie 10% osób zadeklarowało chęć otrzymania pomocy w znalezieniu pracy, a 6% w wyjściu z uzależnień. Natomiast 13,9% osób bezdomnych z terenu Słupska nie oczekuje pomocy w radzeniu sobie z sytuacją bezdomności.

70% słupskich bezdomnych oczekuje wsparcia mieszkaniowego, a 64% finansowego.

Zagrożenie bezdomnością

Zadłużenie czynszowe i eksmisje

Poziom zadłużenia czynszowego oraz liczba wyroków eksmisyjnych są kryteriami oznaczenia poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego mieszkańców danego terenu. Są również jednymi z głównych czynników zagrożenia bezdomnością. Co więcej, eksmisja jest wskazywana jako najczęstszy powód znalezienia się w sytuacji bezdomności przez osoby bezdomne przebywające na terenie Słupska.

W Słupsku ponad 60% mieszkańców lokali gminnych posiada zadłużenie względem Miasta. W związku z tak wysokim poziomem zadłużeń, Przedsiębiorstwo Gospodarki Mieszkaniowej Sp. z o.o. od kilku lat realizuje program skierowany do zadłużonych najemców. Procedura oddłużeniowa ma na celu ułatwić mieszkańcom spłatę zaległych należności oraz poprawić sytuację mieszkaniową na słupskim rynku nieruchomości. Istnieje możliwość redukcji długu na trzy sposoby:

Ponad 60% mieszkańców lokali gminnych w Słupsku posiada zadłużenie względem Miasta.

- 1) Złożenie wniosku do Komisji ds. Ulg i Umorzeń o możliwość rozłożenia zadłużenia na 24 raty, odroczenia terminu płatności oraz częściowego umorzenia zadłużenia.
- 2) Zamiany mieszkania na tańsze w utrzymaniu i o niższym standardzie, z najemcą innego lokalu komunalnego, który będzie zainteresowany przejęciem długu.
- 3) Udział w programie „Dozorca”, który daje możliwość odpracowania swojego zadłużenia⁹ (więcej o Programie w rozdziale 3.2.1.3 Inne projekty aktywizacji zawodowej).

W ramach Programu „Dozorca” w latach 2010-2015:

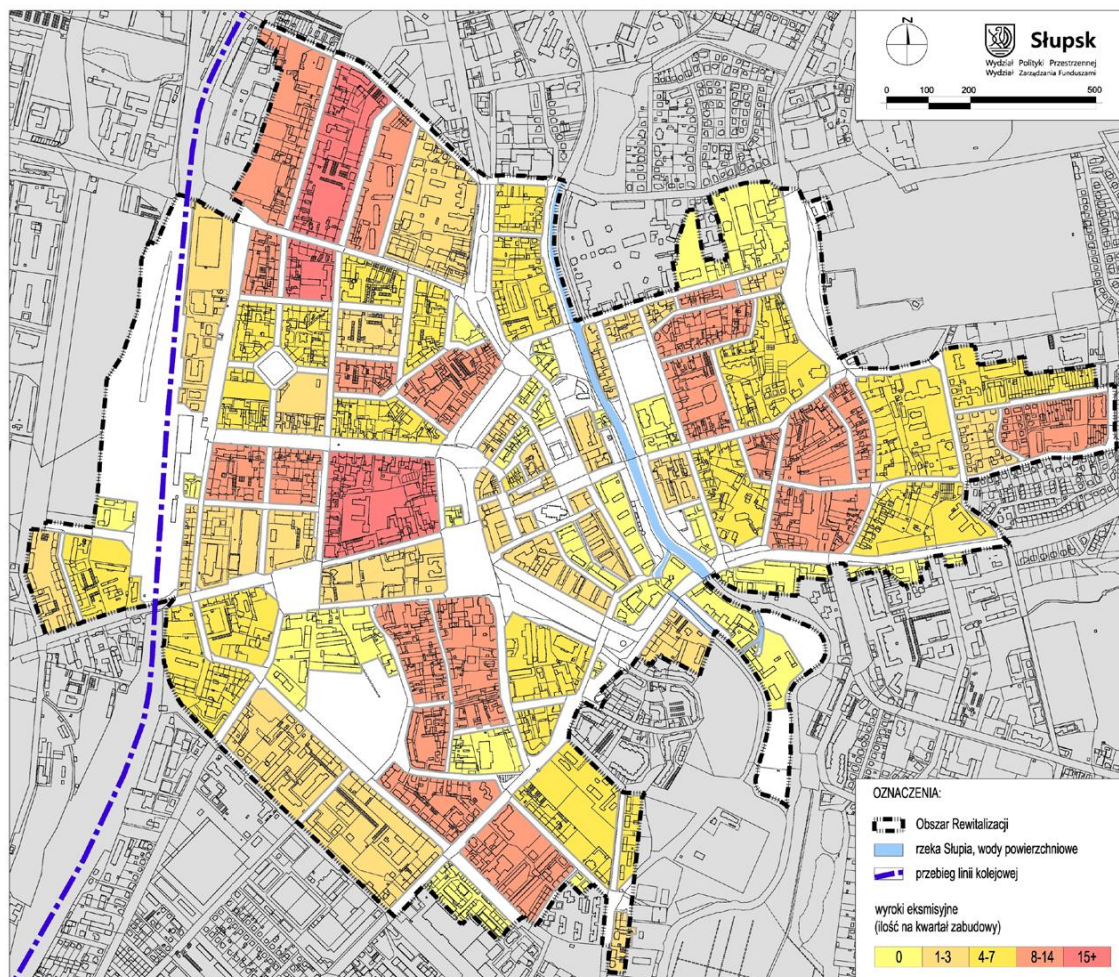
- suma oddłużenia wyniosła ponad 575 tys. zł,
- oddłużono 191 uczestników programu,
- średnia oddłużenia jednej osoby wyniosła prawie 3 tys. zł.

Niestety, wciąż zbyt mała liczba osób korzysta z proponowanych form spłaty zadłużenia. Jednocześnie w wyniku eksmisji po przejściu z lokalu komunalnego na lokal socjalny problem braku regulowania płatności czynszowych często pozostaje, pomimo znacząco niższych stawek za 1 m² powierzchni użytkowej lokalu.

Tak więc mimo wprowadzenia systemu wsparcia dla osób zadłużonych, problem wysokiej liczby eksmisji nadal utrzymuje się w Słupsku. Pod koniec 2015r. zarejestrowanych było ok. 600 wyroków eksmisyjnych, dotyczących gospodarstw domowych oczekujących na wskazanie przez Miasto lokalu socjalnego. Co więcej, prawie 80% z nich dotyczyło obszaru rewitalizowanego.

⁹ Gminny Program Rewitalizacji Miasta Słupska na lata 2017-2025+ (projekt do konsultacji)

Rysunek 17. Natężenie wyroków eksmisyjnych w poszczególnych kwartałach zabudowy obszaru rewitalizowanego

Źródło: Gminny Program Rewitalizacji Miasta Słupska na lata 2017-2025+ (projekt do konsultacji)

Rozkład przestrzenny wyroków eksmisyjnych na obszarze rewitalizacji przedstawiony na powyższej mapie wskazuje na wyraźne zagęszczenie problemu długotrwałego zalegania z opłatami za lokale mieszkalne w rejonie Podgródzia, w jednostce urbanistycznej 12 (Lelewela/Klonowa), w rejonie ulic Sierpinka i św. Piotra, a także w ramach Śródmieścia i Starego Miasta w rejonie ulic: Małachowskiego, Niemcewicz, Poniatowskiego, Wolności, Wileńskiej, Mickiewicza, Wojska Polskiego, Tuwima, Długiej i Ogrodowej¹⁰.

Prawie 80% wyroków eksmisyjnych w Słupsku dotyczyło obszaru rewitalizowanego.

Eksmisja jako sposób rozwiązywania problemów społecznych jest metodą ostateczną i generującą koszty ekonomiczne, społeczne i psychologiczne. Dlatego konieczne jest stworzenie rozwiązań, które będą monitorować stopniowe zadłużanie przez lokatorów zajmowanych mieszkań i pozwolą prowadzić działania zapobiegające eksmisjom.

¹⁰ Gminny Program Rewitalizacji Miasta Słupska na lata 2017-2025+ (projekt do konsultacji)

Mieszkalnictwo socjalne

Na Mieście Słupsk, podobnie jak na innych gminach, spoczywa obowiązek zapewnienia mieszkań gospodarstwom domowym, które z niezależnych od siebie przyczyn nie są w stanie samodzielnie zaspokoić uzasadnionych potrzeb mieszkaniowych. Dotyczy to gospodarstw o niskich dochodach, posiadających wyroki eksmisyjne, a także tych, które z powodu różnych dysfunkcji wymagają wsparcia. Miasto zobowiązane jest także do realizacji zadań związanych z ustawowym obowiązkiem zapewnienia lokali socjalnych, lokali zamiennych oraz pomieszczeń tymczasowych.

Według danych PGM Sp. z o.o. w Słupsku, w latach 2011-2015 liczba lokali mieszkalnych systematycznie malała, łącznie zmniejszyła się o 18%. O 32% zmalała liczba mieszkań w budynkach komunalnych. Systematycznie wzrastała natomiast liczba lokali socjalnych – ich liczba wzrosła o 14%, przy czym: w budynkach komunalnych wzrosła o 31%, w budynkach wspólnot mieszkaniowych z udziałem Miasta zmniejszyła się o 5%.

Jednocześnie potrzeby mieszkaniowe gospodarstw domowych oczekujących na zawarcie umów najmu na lokale komunalne i socjalne są ogromne, co pokazuje poniższa tabela.

Tabela 14. Wykaz gospodarstw domowych oczekujących na lokale socjalne i mieszkalne – wg stanu na 31 grudnia 2015r.

	Gospodarstwo					Razem
	1 os.	2 os.	3 os.	4 os.	Wielooos.	
Z listy oczekujących	141	43	60	30	12	286
Z wyroków sądowych ze wskazaniem lokalu socjalnego	192	124	118	91	113	638
Z domów dziecka i rodzin zastępczych	45	6	3	0	0	54
Z list mieszkalnych do wskazania lokalu socjalnego	0	0	1	0	0	1
Ogółem oczekujących na lokal socjalny	378	173	182	121	125	979

Źródło: dane PGM Sp. z o.o. w Słupsku

Pod koniec 2015r. na lokal socjalny i mieszkalny oczekiwało niemal tysiąc gospodarstw. Największą liczbę z nich stanowią osoby z wyrokami sądowymi ze wskazaniem lokalu socjalnego, ale brakuje także chociażby lokali dla dzieci z domów dziecka i rodzin zastępczych. Powyższe dane wskazują więc na olbrzymi deficyt mieszkań socjalnych na terenie Miasta Słupska, co może przyczyniać się do zwiększenia zagrożenia bezdomnością.

Jednocześnie problemem dla miasta jest tworzenie skupisk lokali socjalnych, w których umieszczane są rodziny eksmitowane z lokali komunalnych, na obszarze rewitalizacji w rejonie ulic (np. Długiej, Lelewela, Niemcewicz, Małachowskiego), na których występuje skomasowanie wszelkich dysfunkcji (alkoholizm, przemoc, dziedziczna bezradność, długotrwałe bezrobocie). Taka sytuacja nie tylko

Pod koniec 2015r. na lokal socjalny i mieszkalny w Słupsku oczekiwało 979 gospodarstw.

nie sprzyja wyjściu z kryzysu, ale w wielu przypadkach powoduje nasilenie problemu oraz utrwalanie i przekazywanie kolejnemu pokoleniu negatywnych postaw i zachowań. Należałoby więc rozpraszać lokale socjalne po całej strukturze mieszkaniowej i rozmieszczać je w różnych rejonach miasta. W tym celu władze Miasta mogłyby na lokale socjalne przeznaczać mieszkania komunalne zwalniane w zróżnicowanych częściach miasta, w tym te o obniżonym standardzie, z ogrzewaniem piecowym oraz lokale bez pomieszczeń higieniczno-sanitarnych w obrębie lokalu.

Szansą na zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych mieszkańców Słupska może być również rozwój budownictwa socjalnego. Stworzenie zasobu lokali mieszkalnych przeznaczonych na wynajem na zasadach specjalnych, korzystniejszych niż rynkowe, pozwoliłoby zmniejszyć zagrożenie bezdomnością wśród osób osiągających niskie dochody, a także zapewnić lokale zastępcze osobom wykwaterowanym z budynków w złym stanie technicznym na obszarze rewitalizacji.

Miasto powinno podejmować działania prowadzące do zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych słupszczan poprzez powiększanie zasobu lokali socjalnych dla gospodarstw domowych pozostających w niedostatku, osiągających niskie dochody i posiadających eksmisyjne wyroki sądowe oraz poprzez rozwój budownictwa społecznego.

Podsumowanie

1. Liczba osób bezdomnych w Słupsku od lat utrzymuje się na podobnym poziomie i oscyluje w granicach 200. W Ogólnopolskim badaniu bezdomnych w lutym 2017r. liczba ta wyniosła 165 osób.
2. Wśród osób bezdomnych z terenu Słupska dwie trzecie z nich pozostaje w sytuacji bezdomności do 10 lat. Jedna czwarta jest osobami bezdomnymi od 11 do 20 lat. Najmniejsza jest grupa osób przewlekłe bezdomnych – powyżej 20 lat.
 - ➔ Warto kierować szczególne działania służące wyjściu z sytuacji bezdomności do największej grupy okresowo lub krótkotrwale bezdomnych, których szanse powrotu do życia zawodowego i społecznego są największe.
3. Większość osób bezdomnych w Słupsku przebywa poza placówkami, w miejscach niemieszkalnych i korzysta jedynie z podstawowego wsparcia w postaci posiłku czy wydania odzieży oraz wsparcia finansowego (głównie zasiłków MOPR). Tylko jedna trzecia korzysta ze schronienia w ramach noclegowni, ogrzewalni czy schroniska, wiele osób deklaruje także niechęć do korzystania z pomocy.
 - ➔ Konieczne są działania realizowane w miejscach przebywania osób bezdomnych. Szczególnie ważne jest prowadzenie streetworkingu ukierunkowanego na zwiększenie motywacji osób bezdomnych do korzystania z dostępnych form wsparcia oraz zaangażowanie w proces wychodzenia z bezdomności.
 - ➔ Warto przeprowadzić pogłębioną diagnozę potrzeb osób bezdomnych w zakresie wsparcia oraz dokonać ewaluacji istniejącego systemu wsparcia pod kątem adekwatności do obecnych potrzeb beneficjentów.
4. Nowo otwarty ośrodek wsparcia dla osób bezdomnych zapewniający usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze w zakresie pielęgnacji oraz posiłki z miejscami pobytu

całodobowego okresowego jest długo oczekiwanym uzupełnieniem systemu wsparcia. Pozwoli na udzielanie pomocy najbardziej potrzebującym osobom na terenie Słupska bez konieczności odsyłania ich do placówek w innych miastach, co także obniży także koszty ponoszone przez Miasto z tytułu opłat za przebywanie osób bezdomnych z terenu Słupska w placówkach w innych gminach.

5. W Słupsku brakuje placówek świadczących wsparcie bezdomnym kobietom. Obecnie w sytuacji zaistnienia problemu bezdomności są one często odsyłane do placówek w innych miastach lub w przypadku matek z dziećmi – umieszczane w placówkach pomocy rodzinie.
 - ➔ Potrzebne jest rozbudowanie systemu wsparcia dla bezdomnych kobiet w Słupsku. Pierwszym krokiem w tym kierunku będzie utworzenie schroniska dla kobiet przez Słupski Oddział Terenowy Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Dobroczynnego w Kluczach w ramach środków finansowych uzyskanych z „Programu wspierającego rozwiązywanie problemu bezdomności” Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (Edycja 2017).
6. Zarówno w Słupsku, jak i w całym województwie pomorskim najczęściej wskazywanym powodem bezdomności jest eksmisja i wymeldowanie. Biorąc pod uwagę 60-procentowy poziom zadłużenia czynszowego mieszkańców, wysoką liczbę wyroków eksmisyjnych i brak wystarczającej liczby lokali socjalnych, konieczne jest stworzenie rozwiązań, które będą monitorować stopniowe zadłużanie się lokatorów zajmowanych mieszkań i pozwolą prowadzić skuteczne działania zapobiegające eksmisjom.
 - ➔ Niezbędne jest tworzenie programów wsparcia dla wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym umożliwiających wyjście z długów oraz przeciwdziałających nadmiernemu zadłużaniu się.
 - ➔ Warto rozwijać Program „Dozorca”, który umożliwia redukcję zadłużenia poprzez aktywność zawodową oraz realizować podobne programy wpierające aktywizację zawodową i społeczną.
7. Obecnie zasoby mieszkaniowe Miasta w postaci lokali komunalnych i socjalnych są niewystarczające w stosunku do liczby osób niemogących samodzielnie zaspokoić potrzeb mieszkaniowych. Pod koniec 2015r. na lokale oczekiwało niemal tysiąc gospodarstw. Tak olbrzymi deficyt mieszkań na terenie Miasta Słupska może przyczyniać się do zwiększenia zagrożenia bezdomnością.
 - ➔ Konieczne jest rozszerzenie zasobów mieszkaniowych Miasta w postaci lokali komunalnych i socjalnych w celu zabezpieczenia potrzeb osób niemogących samodzielnie zaspokoić potrzeb mieszkaniowych.
8. Problemem w Słupsku jest również tworzenie skupisk lokali socjalnych w miejscach, gdzie występuje wiele problemów społecznych – w szczególności na terenie rewitalizacji, co w efekcie prowadzi do nawarstwiania i utrwalania się dysfunkcji.
 - ➔ By uniknąć kumulowania się problemów społecznych na obszarze rewitalizacji, ważne jest rozpraszanie lokali socjalnych po całej strukturze mieszkaniowej miasta.

3.1.6. Przestępczość

Skala i struktura przestępczości

W 2015 roku w Słupsku zidentyfikowano 2497 postępowań wszczętych oraz 2109 przestępstw stwierdzonych. Na przestrzeni 5 lat – od 2011 do 2015 roku w Słupsku liczba postępowań wszczętych ogółem zmniejszyła się o ponad 14%, a przestępstw stwierdzonych ogółem o 33%. Nieznacznie zmniejsza się na przestrzeni tych lat udział przestępstw kryminalnych (7%). Większy spadek notuje się w odniesieniu do przestępstw z 7 najbardziej uciążliwych dla społeczeństwa kategorii (11%).

Tabela 15. Postępowania wszczęte w Słupsku w latach 2011-2015¹¹

	2011	2012	2013	2014	2015	Δ2015/2011
Postępowania ogółem	2908	2809	2663	2699	2497	85,9%
Postępowania kryminalne	1968	1804	1841	1837	1827	92,8%
Postępowania kryminalne z 7 najbardziej uciążliwych dla społeczeństwa kategorii	1015	921	963	898	901	88,8%

Źródło: „Sprawozdanie z działalności Komendanta Miejskiego Policji w Słupsku w 2015 roku” dostęp na stronie Komendy Miejskiej Policji w Słupsku www.slupsk.policja.gov.pl dnia 2 maja 2017r.

Tabela 16. Przestępstwa stwierdzone w Słupsku w latach 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015	Δ2015/2011
Przestępstwa ogółem	3103	2632	3107	3055	2109	67,0%
Przestępstwa kryminalne	2157	1781	1866	1782	1514	70,2%
Przestępstwa kryminalne z 7 najbardziej uciążliwych dla społeczeństwa kategorii	1195	1110	1059	983	927	77,6%

Źródło: „Sprawozdanie z działalności Komendanta Miejskiego Policji w Słupsku w 2015 roku” dostęp na stronie Komendy Miejskiej Policji w Słupsku www.slupsk.policja.gov.pl dnia 2 maja, 2017

Przestępstwa kryminalne z 7 najbardziej uciążliwych dla społeczeństwa kategorii tzn.: kradzież cudzej rzeczy, kradzież samochodu, kradzież z włamaniem, rozboje i kradzieże rozbójnicze, bójki i pobicia, uszczerbek na zdrowiu oraz uszkodzenia mienia stanowią ponad 40% ogólnej liczby popełnianych przestępstw w Słupsku i utrzymują się w kolejnych latach na podobnym poziomie między 900 a 1200.

¹¹ Przedstawione dane dotyczą postępowań wszczętych i przestępstw stwierdzonych na terenie podległym Komisarjatowi Policji I w Słupsku, Komisarjatowi Policji II w Słupsku, które obszarem swojego działania obejmują również Gminę Słupsk, oraz postępowania wszczęte przez komórki KMP w Słupsku, które miały miejsce na terenie miasta Słupska.

Mapa przestępczości w Słupsku tzn. analiza interwencji, przestępstw, kolizji, wypadków i pozostałych zdarzeń w ruchu drogowym zgłaszanych do służb dyżurnych Komendy Miejskiej Policji w Słupsku prowadzi do następujących wniosków:

- Do największej liczby zdarzeń dochodzi na ulicach: Kołłątaja, Szczecińskiej, Hubalczyków, 3-go Maja, Mickiewicza, Tuwima, Wolności i Zygmunta Augusta. Interwencje podejmowane na ulicy Kołłątaja i ul. Szczecińskiej związane są w głównej mierze z naruszeniami porządku i spokoju publicznego w okolicach sklepów wielkopowierzchniowych oraz zdarzeniami drogowymi.
- Największa liczba zgłoszeń odpowiada miejscom o wzmożonej koncentracji ludności, takich jak sklepy wielkopowierzchniowe, galerie handlowe, dworce oraz ulice stanowiące główne ciągi komunikacyjne.
- Do zdarzeń najczęściej dochodzi w piątki i soboty. Liczba zgłoszeń w pozostałe dni tygodnia utrzymuje się na podobnym poziomie.
- Każdego dnia służbie dyżurnej KMP w Słupsku zgłaszane są średnio 53 zdarzenia z terenu miasta Słupska.
- Liczba zdarzeń drogowych z udziałem pieszych na terenie miasta Słupska wzrosła z 65 w 2014 r. do 75 w 2015 r. Niekorzystny jest również wzrost liczby ofiar śmiertelnych w tych zdarzeniach. W 2014r. nie było żadnego wypadku śmiertelnego z udziałem pieszego, zaś w 2015 r. odnotowano 3 ofiary śmiertelne.
- W 2015 roku ujawniono 65 przestępstw z udziałem nieletnich, a 69 w 2014 roku. Wzrosła liczba nieletnich podejrzanych o popełnienie przestępstw z 43 w 2014 r. do 46 w 2015r.
- W 2015 roku wszczęto 164 przestępstwa z Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, z tego stwierdzono 152 i wykryto 149. Dynamika przestępstw utrzymywała się na zbliżonym poziomie do 2014 roku.
- Ogółem w 2015 roku na terenie miasta Słupska zanotowano 21 778 wykroczeń (w 2014r. – 21 843). Zmniejszyła się liczba ujawnionych wykroczeń w kategorii: przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu – o 445 wykroczeń, przeciwko mieniu (w szczególności drobnych kradzieży) o 151. Znacznie wzrosła liczba wykroczeń przeciwko obyczajności publicznej (o 811) oraz przeciwko urządzeniom użytku publicznego (o 607 wykroczeń) i z Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (o 17 wykroczeń).

Rysunek 18. Wskaźniki przestępczości

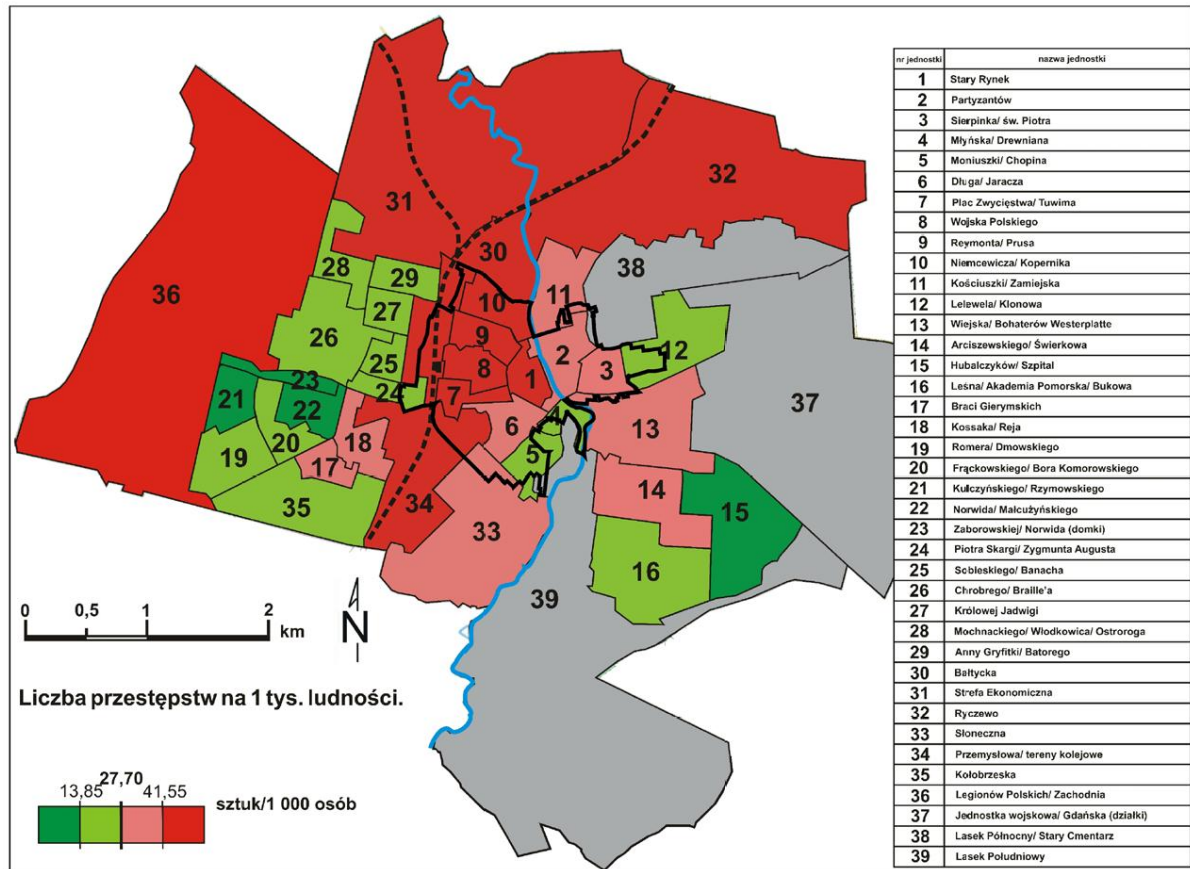

Wskaźnik liczby przestępstw przypadających na każde 1000 ludności służy przedstawieniu różnicowania nasilenia zjawisk przestępczych w zależności od części miasta. W 19 obszarach jednostek terytorialnych Słupska liczba przestępstw przypadająca na każdy 1 000 mieszkańców przekraczała wartość referencyjną dla województwa wynoszącą 27,70 przypadków na 1000 osób.

Na obszarze rewitalizowanym liczba przestępstw na 1 tys. mieszkańców jest ponad 1,5 razy większa niż w mieście Słupsku.

Obszarami o najwyższych wskaźnikach przestępczości są obszary ścisłego centrum miasta Słupsk, czyli obszary Nr 7 (najwyższa przestępczość 91,5 przestępstwa/1 000 os.) i Nr 8 (67 przypadków/ 1 000 os.).

Rysunek 19. Liczba przestępstw na 1 tys. ludności – kartogram syntetyczny

Źródło: Gminny Program Rewitalizacji Miasta Słupska na lata 2017-2025+ (projekt do konsultacji)

Przestępstwa przeciw rodzinie

Zjawisko wzmożonej liczby przypadków przestępstw przeciwko rodzinie i opiece jest szczególnie widoczne na obszarze rewitalizacji. Liczba przestępstw przeciwko rodzinie i opiece

Na obszarze rewitalizowanym występuje 2 razy więcej przestępstw przeciw rodzinie i opiece niż w całym Słupsku.

w układzie przestrzennym pokrywa się w znacznym stopniu ze wskaźnikami przestępczości ogółem, a także z rozkładem wskaźnika obejmującego zasiłki pomocy rodzinnej i poziom długotrwałego bezrobocia. Jak wynika z danych statystycznych, na obszarze rewitalizacji w 2015r. odnotowano prawie dwukrotnie więcej tego typu przestępstw niż wynosi średnia dla miasta i ponad 2,5-krotnie więcej niż wynoszą wartości referencyjne dla Polski i województwa pomorskiego.

Kwestiami bezpieczeństwa i zmniejszaniu skutków dysfunkcji życia społecznego zajmują się w Słupsku jednostki samorządowe, publiczne i społeczne, zwłaszcza Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, Komenda Miejska Policji, Słupski Ośrodek Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Samodzielny Publiczny Miejski Zakład

Opieki Zdrowotnej w Słupsku, Pełnomocnik Prezydenta Miasta Słupska ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Punkt Konsultacyjno-Informacyjny dla Osób Doświadczających Przemocy w Rodzinie „TAMA” oraz całodobowa placówka dla osób doświadczających przemocy w rodzinie prowadzona przez Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne Oddział Terenowy w Słupsku, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. UNICEF w Słupsku, Stowarzyszenie HORYZONT, Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego, Młodzieżowe Centrum Kultury w Słupsku.

Tabela 17. Statystyki interwencji związanych z przemocą domową i nadużywaniem alkoholu latach 2014-2015

	2014	2015	Δ 2014/2015
Liczba interwencji zakończonych Niebieską Kartą	156	109	-30,1%
Liczba pokrzywdzonych	161	110	-31,7%
Liczba sprawców przemocy domowej	156	109	-30,1%
Liczba sprawców pod wpływem alkoholu	98	71	-27,6%

Źródło: "Sprawozdanie z działalności Komendanta Miejskiego Policji w Słupsku w 2015 roku" dostęp na stronie Komendy Miejskiej Policji w Słupsku www.slupsk.policja.gov.pl dnia 2 maja 2017r.

Tabela 18. Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty

	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty	152	166	173	156	179
Liczba rodzin, wobec których wszczęto procedurę Niebieskiej Karty	137	127	125	99	135
Liczba zakończonych procedur Niebieskiej Karty	85	79	100	111	96

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPR w Słupsku

W 2016 roku procedurę „Niebieskiej Karty” prowadzono wobec 179 rodzin, w tym w 44 przypadkach kontynuowano procedurę rozpoczętą w 2015 roku. W 2016 roku zostało założonych 135 „Niebieskich Kart”. Osobom dotkniętym przemocą w rodzinie udzielono wsparcia w postaci poradnictwa: psychologicznego, medycznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego.

Podstawowym zadaniem MOPR jest zabezpieczenie organizacyjne i techniczne pracy Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Słupsku oraz grup roboczych ww. Zespołu, a także bezpośrednie uczestnictwo w pracach każdej grupy roboczej w sprawach dotyczących wszystkich przypadków.

MOPR prowadzi program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy w rodzinie. Program ten jest ujęty w ewidencji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. W 2016 roku programem objęto 34 osoby, z których pełny cykl 19 spotkań ukończyło 8 osób.

W ramach profilaktyki przeciwalkoholowej realizowanej przez Słupski Ośrodek Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w 2016 roku przeprowadzono rozmowy terapeutyczne z 319 osobami. Celem tych spotkań było wstępne zdiagnozowanie środowiska rodzinnego oraz ewentualnego stopnia zaawansowania choroby alkoholowej. U 263 osób rozpoznano wyraźne cechy uzależnienia alkoholowego.

Dla członków rodzin osób uzależnionych od alkoholu (osób współuzależnionych) prowadzone były 3 grupy psychoedukacyjne, w których uczestniczyło 67 osób.

W ramach działań związanych z bezpieczeństwem i niwelowaniem dysfunkcji życia społecznego na szczególną uwagę zasługują zrealizowane w Słupsku w 2016 r. następujące kampanie społeczne:

- „Zachowaj Trzeźwy Umysł”
- „Narkotyki? To mnie nie kręci!”
- „Przemoc boli”
- „NIEĆPA 2016”.

Poczucie bezpieczeństwa

Jak wynika z analizy różnych opracowań, na obszarze rewitalizacji występuje dosyć duże poczucie braku bezpieczeństwa. Na terenie tym zauważa się wybryki chuligańskie, a także problemy z alkoholem. Szczególnie w miejscach najbardziej zdewastowanych, nasila się zjawisko poczucia braku bezpieczeństwa. Diagnozę tę potwierdzają rozmowy z mieszkańcami, które prowadzone były zarówno w ramach badań w 2015 r. w obszarze Śródmieścia, jak również opinie pracowników socjalnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Słupsku oraz administratorów budynków mieszkalnych zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji. Widoczny jest także aspekt stygmatyzacji przez społeczeństwo niektórych ulic jako najbardziej niebezpiecznych i najbardziej zaniedbanych. Z jednej strony jest to pewnego rodzaju stereotyp, z drugiej strony jednak często na tych terenach zamieszkuje dużo osób, które mają lub miały problemy z prawem, z uzależnieniami i borykają się z problemami finansowymi. Jednocześnie fakt braku zorganizowanych zajęć dla osób młodych, wysoki poziom bezrobocia, a także mało atrakcyjna okolica, zaniedbana przestrzeń wspólna, wpływają na dalsze jej niszczenie przez mieszkańców. Młodzi ludzie często, niejako dla zabawy, dewastują przestrzeń publiczną, zażywają alkohol i narkotyki, co wpływa na wzrost zachowań kryminogennych na tym obszarze. Problemy społeczne są dziedziczone często od wielu pokoleń. Wśród młodzieży dochodzi do wczesnej inicjacji alkoholowej i narkotykowej¹².

Zgodnie z badaniami CBOS 90% Polaków ocenia swoje miejsce zamieszkania, jako bezpieczne i spokojne¹³, gdy tym czasem jak wynika z badań ankietowych 75% respondentów - mieszkańców obszarów rewitalizowanych w Słupsku, ocenia swoje miejsce zamieszkania, jako bezpieczne. Warto jednak podkreślić, iż wyniki wskazują, że mieszkańcy Starego Miasta i Podgrodzia są bardziej przekonani o bezpieczeństwie i spokoju swojej okolicy (32% odpowiedzi „zdecydowanie tak” w stosunku do 6% analogicznych odpowiedzi w Śródmieścia).

W badaniu ankietowym¹⁴ prowadzonym na potrzeby opracowania Strategii Rozwoju Słupska na lata 2016-2022, mieszkańcy Słupska (N=162) zapytani o aspekty związane z subiektywnym poczuciem bezpieczeństwa wskazali jako bardzo istotne/istotne problemy związane z **wandalizmem (84% wskazań)**, **dużą liczbą miejsc niebezpiecznych (69% wskazań)** oraz **niewystarczającą liczbą patroli porządkowych (69% wskazań)**.

¹² Gminny Program Rewitalizacji Miasta Słupska na lata 2017-2025+ (projekt do konsultacji)

¹³ CBOS, „Opinie o bezpieczeństwie w kraju i miejscu zamieszkania”, 2014 r.

¹⁴ Raport z badania opinii Mieszkańców Słupska na potrzeby Strategii Rozwoju Miasta Słupska 2022. Słupsk, 2013.

W kolejnym badaniu ankietowym mieszkańców Słupska (N=594) przeprowadzonym w I kw. 2014 roku przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową¹⁵ **35% respondentów badania oceniło negatywnie** (zdecydowanie źle i raczej źle) **poczucie bezpieczeństwa na terenie miasta Słupska**.

Jako główną przyczynę braku poczucia bezpieczeństwa na terenie miasta respondenci wskazali **zły stan infrastruktury** (dróg, poboczy, chodników, oświetlenia, itp.) – 22,7% wskazań. Drugi w kolejności znalazł się **brak bezpieczeństwa na drogach** (łamanie przepisów przez użytkowników dróg) – 16,7% wskazań. Jako trzecie uplasowało się **zaczepianie na ulicy i agresywne zachowania** – 15,6% wskazań.

Dalsze miejsca zajęły czyny o charakterze kryminalnym, takie jak: pobicia (13,8% wskazań), kradzieże mienia poza domem (12,2% wskazań) i włamania do domów (9,5% wskazań). Odpowiedź „psy bez kagańców lub smyczy” zebrała 8,5% wskazań. Jako inny powód braku poczucia bezpieczeństwa respondenci wskazali na kwestie związane z alkoholem („**alkoholizm wśród mieszkańców, dużo pijanych osób w centrum miasta i jest dużo agresywnych alkoholików**”).

Aspekt poczucia bezpieczeństwa w kontekście korzystania z używek i substancji psychoaktywnych został też przeanalizowany w badaniach uczniów słupskich szkół¹⁶ przeprowadzonych w 2014 roku na próbie 1301 uczniów. Na pytanie o dostępność narkotyków na terenie szkoły 17,2% respondentów wskazało, iż są one łatwo dostępne. Ponadto, aż 18,2% nie chciało odpowiedzieć na to pytanie. Badanie rozpowszechnienia wśród uczniów wybranych substancji psychoaktywnych w trakcie ostatnich dwóch miesięcy pokazało, iż **64% uczniów używało alkoholu, 43% tytoniu, 20% narkotyków i 12% dopalaczy**.

Wprowadzany do słupskich szkół monitoring znacząco ograniczył przemoc bezpośrednią oraz ataki na dobra materialne, ponieważ te formy zachowań niepożądanych są rejestrowane.

Instalowanie monitoringu miejsc niebezpiecznych w mieście jest istotnym elementem prewencji przestępczości w mieście oraz na terenach rewitalizacji i powinno być rozprzestrzeniane na kolejne przestrzenie miejskie.

Podsumowanie

1. Na przestrzeni ostatnich lat w Słupsku spada liczba przestępstw - wszczętych ogółem zmniejszyła się o ponad 14%, a przestępstw stwierdzonych ogółem o 33%. Nieznacznie zmniejsza się na przestrzeni lat udział przestępstw kryminalnych (7%). Większy spadek notuje się w odniesieniu do przestępstw z 7 najbardziej uciążliwych dla społeczeństwa kategorii (11%).
2. 2016 roku procedurę „Niebieskiej Karty” prowadzono wobec 179 rodzin, w tym w 44 przypadkach kontynuowano procedurę rozpoczętą w 2015 roku. W 2016 roku zostało założonych 135 „Niebieskich Kart”. 2016 roku w ramach swojej pracy Zespół Interdyscyplinarny powołał 13 grup roboczych, które rozpatrywały sprawy w zakresie realizacji procedury „Niebieskiej Karty”. Grupy robocze spotykały się 783 razy.
3. Na obszarze rewitalizowanym liczba przestępstw na 1 tys. mieszkańców jest ponad 1,5 razy większa, niż w mieście Słupsku. Występuje tu 2 razy więcej przestępstw przeciw rodzinie i opiece niż w Słupsku.

¹⁵ Jakość usług publicznych i wybranych aspektów funkcjonowania miasta Słupsk w 2013 roku. Wyniki sondażu opinii mieszkańców. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową. Gdańsk, 2014.

¹⁶ Szkoła w percepcji uczniów – wyniki badań ankietowych uczniów w gminie miejskiej Słupsk (drugie badanie). Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową. Słupsk, 2014.

- ➔ Istnieje potrzeba wzmacniania działań różnych służb i organizacji w zakresie zmniejszania zjawiska patologii społecznych, szczególnie w odniesieniu do edukacji dzieci, młodzieży i rodziców w zakresie zachowań ryzykownych związanych z uzależnieniami.
- ➔ Koniecznym jest rozbudowywanie systemu monitoringu miejskiego, zwłaszcza na obszarze rewitalizacji.
- ➔ Poprawa infrastruktury na terenach, gdzie występują największe zagrożenia przestępczością – poprawa oświetlenia, uporządkowanie terenu, likwidacja nielegalnej, zdewastowanej zabudowy (komórki, garaże), poprawa estety miejsc publicznych.
- ➔ Szersze wykorzystywanie przez władze miasta nowych mediów społecznościowych i nowatorskich narzędzi do zgłaszania przez mieszkańców pomysłów, problemów, zauważonych zagrożeń i zachowań niepożądanych.

3.2. Ożywienie społeczne

3.2.1. Aktywizacja zawodowa

Natężenie zjawiska bezrobocia na obszarze rewitalizacji jest szczególnie wysokie, stąd też działania mające na celu zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców są priorytetowymi. Podkreśla to Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Słupsku na lata 2010-2018, której cel strategiczny nr 1 brzmi: Zmniejszenie skali bezrobocia w Mieście Słupsku oraz poprawa dostępu do zatrudnienia. Działania z zakresu aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych są natomiast pierwszym z priorytetów celu strategicznego nr 3: Eliminowanie wszelkich barier utrudniających osobom niepełnosprawnym równy dostęp do wszelkich dziedzin życia.

Tabela 19. Zestawienie celów i priorytetów SRPS 2010-2018 w zakresie aktywizacji zawodowej

	Główne źródła finansowania	Podmioty odpowiedzialne za realizację	Partnerzy
Cel strategiczny 1: Zmniejszenie skali bezrobocia w Mieście Słupsku oraz poprawa dostępu do zatrudnienia			
Priorytet 1: Wyrównywanie szans podjęcia zatrudnienia, w szczególności przez osoby defaworyzowane na rynku pracy (osoby niepełnosprawne, kobiety, osoby powyżej 45 r.ż.)	Fundusz Pracy, budżet PUP, środki unijne	PUP w Słupsku	UM, jednostki pomocy społecznej, NGO, lokalni pracodawcy
Priorytet 2: Umożliwienie osobom bezrobotnym zdobycia lub uzupełnienia kwalifikacji zawodowych i doświadczenia zawodowego	Fundusz Pracy, budżet PUP, środki unijne	PUP w Słupsku	UM, jednostki pomocy społecznej, NGO, szkoły, lokalni pracodawcy,
Priorytet 3: Aktywizacja zawodowa osób długotrwale bezrobotnych i przełamywanie bierności zawodowej osób bezrobotnych	Fundusz Pracy, budżet PUP	PUP w Słupsku	UM, jednostki pomocy społecznej, NGO
Priorytet 4: Wspieranie przedsiębiorczości oraz osób bezrobotnych i poszukujących pracy	Fundusz Pracy, budżet PUP, środki unijne	PUP w Słupsku	UM, jednostki pomocy społecznej, NGO
Priorytet 5: Poprawa efektywności działania podmiotów oraz instytucji zaangażowanych w problematykę rynku pracy	Fundusz Pracy, budżet PUP, budżet Miasta	PUP w Słupsku	UM, jednostki pomocy społecznej, NGO, lokalni pracodawcy
Cel strategiczny 3: Eliminowanie wszelkich barier utrudniających osobom niepełnosprawnym równy dostęp do wszelkich dziedzin życia			
Priorytet 1: Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych na rynku pracy	Fundusz Pracy, budżet PUP, środki unijne	PUP w Słupsku	UM, jednostki pomocy społecznej, NGO, lokalni pracodawcy

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Słupsku na lata 2010-2018

Głównym podmiotem odpowiedzialnym za realizację celów w obszarze aktywizacji zawodowej jest Powiatowy Urząd Pracy w Słupsku, Strategia podkreśla jednak konieczność wdrażania poszczególnych zadań w ponadsektorowym partnerstwie i zaangażowaniem jak największej liczby podmiotów. Stąd też, jako partnerzy działań aktywizacyjnych wskazani są m.in.: Urząd Miejski w Słupsku, jednostki pomocy społecznej (w tym MOPR), organizacje pozarządowe, lokalni pracodawcy, szkoły.

3.2.1.1. Działania Powiatowego Urzędu Pracy w Słupsku

Powiatowy Urząd Pracy w Słupsku realizuje usługi i stosuje instrumenty rynku pracy na rzecz osób bezrobotnych, w tym osób oddalonych od rynku pracy, wymagających szczególnego wsparcia ze strony urzędu i innych instytucji rynku pracy. Oferuje także wsparcie dla pracodawców w poszukiwaniu kandydatów do pracy, podnoszeniu kwalifikacji pracowników i kandydatów oraz tworzeniu miejsc pracy.

„Mamy w Słupsku dwa razy mniej bezrobotnych niż kilka lat temu, więc pracownicy PUP mogą skuteczniej im pomagać, np. w 2015 roku wydaliśmy 8000 skierowań do pracy, a w 2016 było ich aż 18000.”

Wywiad z przedstawicielem PUP w Słupsku

Poradnictwo zawodowe

W zakresie poradnictwa zawodowego w PUP prowadzone są zarówno indywidualne, jak i grupowe porady zawodowe z osobami bezrobotnymi. W 2016r. z indywidualnych porad zawodowych skorzystało 1429 osób z miasta Słupska. W zakresie grupowego poradnictwa zawodowego odbyło się 8 spotkań, których tematyka obejmowała następujące bloki tematyczne: „Warsztaty redagowania dokumentów aplikacyjnych”, „Przygotowanie do rozmowy kwalifikacyjnej”, „Skuteczny start na rynku pracy”. Zorganizowano także grupowe informacje zawodowe pn. „Poznaj wachlarz możliwości”, mające na celu zapoznanie osób z formami pomocy, z których mogą skorzystać, a także praw i obowiązków osoby bezrobotnej oraz sposobów aktywnego poszukiwania pracy.

Działania PUP w obszarze Poradnictwa zawodowego w 2016r.

- Liczba udzielonych indywidualnych porad dla osób bezrobotnych – 1429
- Liczba spotkań w ramach grupowych porad zawodowych – 8
- Liczba osób uczestniczących w grupowych poradach zawodowych – 28
- Liczba spotkań w ramach grupowych informacji zawodowych – 20
- Liczba osób uczestniczących w grupowych informacjach zawodowych – 38.

Programy rynku pracy

PUP w Słupsku prowadzi szerokie **działania umożliwiające osobom bezrobotnym zdobycie lub uzupełnienie kwalifikacji zawodowych i doświadczenia zawodowego**. Służą temu takie formy, jak: szkolenia, staż zawodowy, prace interwencyjne, prace społecznie użyteczne organizowane przez urząd pracy w partnerstwie z instytucjami i pracodawcami prywatnymi. Osoby bezrobotne chcące podnieść swoje kompetencje zawodowe mogą również otrzymać pożyczkę szkoleniową, dofinansowanie studiów podyplomowych, kosztów egzaminów i licencji, a także uzyskać stypendium z tytułu podjęcia dalszej nauki. Również pracodawcy mogą liczyć na wsparcie PUP w zakresie podnoszenia kompetencji i kwalifikacji pracowników i kandydatów do pracy.

Programy rynku pracy są także ukierunkowane na **wspieranie pracodawców w tworzeniu miejsc pracy**. Przedsiębiorcom udzielane jest wsparcie w postaci: refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy, jednorazowej refundacji składek na ubezpieczenia społeczne, świadczeń aktywizacyjnych, bonów zatrudnieniowych, grantu na telepracę, dofinansowania wynagrodzenia lub refundacji części kosztów poniesionych na wynagrodzenia, nagrody i składki.

Część form wsparcia jest nakierowanych na pomoc pracodawcom w zatrudnieniu osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, m.in.:

- osób w wieku powyżej 50 lat – dofinansowanie wynagrodzenia, zwolnienie ze składki na Fundusz Pracy;
- osób do 30 roku życia – zwolnienie ze składki na Fundusz Pracy oraz składki na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, refundacja kosztów poniesionych na składki na ubezpieczenia społeczne, refundacji części kosztów poniesionych na wynagrodzenia, nagrody i składki na ubezpieczenia społeczne;
- osób powracających na rynek pracy po przerwie związanej z wychowaniem dziecka lub sprawowaniem opieki nad osobą zależną – świadczenie aktywizacyjne;
- osób niepełnosprawnych – zwrot kosztów przystosowania stanowiska pracy, zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy, zwrot kosztów szkolenia, zwrot kosztów zatrudnienia pracownika pomagającego pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy.

Program Aktywizacja i Integracja

Program Aktywizacja i Integracja (PAI) obejmuje działania mające na celu **poprawę sytuacji na rynku pracy osób bezrobotnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, dla których powiatowy urząd pracy ustalił profil pomocy III** – w szczególności osób, które zostały objęte przez ośrodek pomocy społecznej kontraktem socjalnym. Do odbiorców Programu należą więc także mieszkańcy obszaru rewitalizowanego znajdujący się w trudnej sytuacji życiowej.

Realizacja Programu Aktywizacja i Integracja trwa 2 miesiące. Program składa się z dwóch bloków:

- Blok AKTYWIZACJA, w ramach którego PUP udziela bezrobotnemu wsparcia polegającego przede wszystkim na przygotowaniu do lepszego radzenia sobie na rynku pracy, kierując go do wykonywania prac społecznie użytecznych zorganizowanych przez gminę na zasadach wynikających z obowiązujących przepisów (trwa maksymalnie 10 godzin tygodniowo).

- Blok INTEGRACJA to działania w zakresie integracji społecznej bezrobotnych, służące kształtowaniu aktywnej postawy w życiu społecznym i zawodowym; mogą być realizowane w szczególności poprzez grupowe poradnictwo specjalistyczne, warsztaty trenerskie i grupy wsparcia (trwa maksymalnie 10 godzin tygodniowo).

W Słupsku działania w zakresie aktywizacji i integracji społecznej bezrobotnych Powiatowy Urząd Pracy realizuje we współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie. W ramach PAI MOPR realizował działania związane z organizacją prac społecznie-użytecznych (PSU) umożliwiających zarówno uzupełnienie, jak i zdobycie nowych kwalifikacji. W 2016 r. do PSU skierowano 61 osób, z tego 13 osób realizowało PSU w MOPR, a pozostałe m.in. w Domu Pomocy Społecznej „Leśna Oaza” oraz Miejskiej Bibliotece Publicznej.

Wspieranie przedsiębiorczości

Działania z zakresu wspierania przedsiębiorczości prowadzone przez PUP w Słupsku obejmują przyznawanie **dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej** oraz **wsparcie informacyjne**. W 2016r. dotacje **otrzymało 90 osób z terenu Słupska** (w tym 35 kobiet). Wszystkie osoby bezrobotne, które otrzymały w dotację, uczestniczyły w specjalistycznym szkoleniu na temat prowadzenia własnej działalności gospodarczej, w trakcie którego uzyskały wszystkie niezbędne informacje dotyczące działalności firmy przed i podczas jej prowadzenia. Po przeszkoleniu wszystkie osoby zarejestrowały własną działalność gospodarczą.

Prowadzona jest także promocja usług związanych z uruchomieniem własnej działalności gospodarczej. 17 listopada 2016r. PUP w Słupsku wspólnie z Słupską Izbą Przemysłowo Handlową zorganizował dzień Promocji Indywidualnej Działalności Gospodarczej dla mieszkańców regionu słupskiego. Na stoiskach przygotowanych w tym dniu swoje usługi promowały urzędy i organizacje zajmujące się udzielaniem pomocy dla rozpoczynających działalność gospodarczą.

PUP w Słupsku wspiera również inicjatywy w obszarze ekonomii społecznej. W 2016r. udzielił wkładu finansowego dla członków Spółdzielni Socjalnej „Indygo Inspiracje” oraz refundował składki ZUS dla członków tej spółdzielni. Udzielał także pomocy dla Spółdzielni Socjalnej „EduLandia” działającej na terenie miasta Słupska.

Działania PUP w obszarze Programów rynku pracy w 2016r.

- Osoby skierowane do odbywania stażu zawodowego – 159 osób
- Osoby skierowane na szkolenia – 286 osób
- Osoby skierowane w ramach podpisanych umów na prace interwencyjne – 54 osoby
- Osoby skierowane do prac społecznie użytecznych w ramach Programu Aktywizacja i Integracja – 61 osób
- Osoby, które otrzymały dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej – 90 osób
- Osoby skierowane do przedsiębiorców w ramach podpisanych umów o zwrot kosztów wyposażenia i wyposażenia miejsc pracy – 129 osób
- Razem osoby bezrobotne wyłączone z rejestru bezrobotnych z powodu podjęcia pracy subsydiowanej, szkoleń, staży zawodowych, prac społecznie użytecznych, Programu Aktywizacja i Integracja – 1064 osoby.

Powiatowy Urząd Pracy w Słupsku jest głównym podmiotem odpowiedzialnym za aktywizację zawodową słupszczyzan. W wyniku prowadzenia szerokich działań umożliwiających osobom bezrobotnym zdobycie lub uzupełnienie kwalifikacji zawodowych i doświadczenia zawodowego, rozwijających przedsiębiorczość oraz wspierających pracodawców w tworzeniu miejsc pracy, w 2016r. liczba zarejestrowanych w PUP bezrobotnych spadła o 740 osób.

3.2.1.2. Centrum Integracji Społecznej w Słupsku

Dobłą praktyką w obszarze aktywizacji zawodowej, wartą rozwijania na obszarze rewitalizacji jest Centrum Integracji Społecznej w Słupsku. Centrum powstało w ramach projektu „Kierunek aktywność” realizowanego w oparciu o partnerstwo Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Słupsku, Stowarzyszenia Horyzont oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Słupsku. Celem głównym projektu jest **zwiększenie zatrudnienia osób dotkniętych i zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym**.

Projekt realizowany jest od stycznia 2016r. do października 2018r. W tym okresie **wsparciem zostanie objętych 180 osób w wieku aktywności zawodowej**, w tym osoby bezrobotne zarejestrowane w PUP i zakwalifikowane do III profilu pomocy, bierne zawodowo, korzystające ze świadczeń pomocy społecznej (w tym osoby długotrwale korzystające), kwalifikujące się do uzyskania pomocy społecznej, w tym osoby niepełnosprawne zamieszkałe na terenie Miasta Słupsk. Beneficjentami projektu są również mieszkańcy obszaru rewitalizacji spełniający powyższe kryteria.

Zadaniem PUP jest realizowanie Programu Aktywizacja i Integracja dla beneficjentów CIS oraz współuczestniczenie w tworzeniu dla każdego z uczestników Indywidualnego Planu Działania, w oparciu o który prowadzone będą dalsze działania aktywizacyjne – w tym w ramach zatrudnienia wspieranego.

CIS realizuje zadania związane z aktywizacją zawodową obejmujące Program reintegracji zawodowej realizowany poprzez udział w czterech warsztatach zawodowych, wsparcie doradcy zawodowego oraz możliwość m.in. uzyskania skierowania na kurs lub staż zawodowy.

Rolą MOPR jest koordynowanie działań projektowych oraz prowadzenie aktywizacji społecznej. Wszystkie działania będą dopasowane do potrzeb i możliwości uczestników (w tym niepełnosprawnych) i realizowane na podstawie kontraktów socjalnych zawartych pomiędzy MOPR a uczestnikami projektu. Przez cały okres udziału w projekcie uczestnicy będą objęci intensywną i zindywidualizowaną pracą socjalną świadczoną przez pracowników socjalnych.

Dotychczasowa działalność Centrum Integracji Społecznej w Słupsku:

- Liczba osób przyjętych do CIS w 2016r. – 41
- Planowana liczba osób do przyjęcia do CIS w 2017r. – 50
- Liczba osób, które podjęły zatrudnienie w 2016r. – 4
- Liczba osób, które podjęły zatrudnienie w 2017r. – 2
- Liczba osób, które ukończyły kursy zawodowe i zdały egzamin kwalifikacyjny – 3
- Liczba osób, które podjęły leczenie stacjonarne uzależnienia od alkoholu – 2.

3.2.1.3. Inne projekty aktywizacji zawodowej

Program „Dozorca”

Kolejną dobrą praktyką z zakresu aktywizacji zawodowej jest Program „Dozorca” oferujący mieszkańcom możliwość oddłużenia się z tytułu zaległości czynszowych poprzez odpracowanie długu. Program realizowany jest od jesieni 2010r. przy współpracy Słupskiego Centrum Wolontariatu, Fundacji „Moje Miasto Słupsk” oraz PGM Sp. z o. o. w Słupsku. Uczestnicy programu są wolontariuszami świadczącymi usługi na rzecz miasta w zakresie wykonywania remontów w budynkach wchodzących w komunalny zasób mieszkaniowy oraz utrzymania porządku na terenach i w jednostkach budżetowych będących własnością miasta. Wykonywanie prostych prac porządkowych i remontowych stanowi aktywizację zawodową uczestników Programu. Mogą wziąć w nim udział jedynie osoby pozostające bez zatrudnienia, niejednokrotnie długotrwale bezrobotne, dla których udział w Programie jest przełamaniem bierności zawodowej. Uczestnicy projektu mają szansę na sprawdzenie się w nowych rolach społecznych oraz zdobycie doświadczenia zawodowego, co w przyszłości może zaowocować zdobyciem zatrudnienia.

*Program „Dozorca” zajął II miejsce w Polsce w 2012 roku w konkursie „Samorządowy Lider Zarządzania”
w dziedzinie: Komunalna Gospodarka Mieszkaniowa, w kategorii: Miasto na prawach Powiatu.*

„Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych powyżej 30 roku życia z powiatu słupskiego i miasta Słupska”

W 2017r. PUP realizuje kolejną edycję projektu pn. „Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych powyżej 30 roku życia z powiatu słupskiego i miasta Słupsk (III)” w ramach RPO 2014-2020, Poddziałanie 5.1.2. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych. Termin realizacji projektu 01.01.2017 - 31.12.2018r.

Celem projektu jest zwiększenie możliwości zatrudnienia osób bezrobotnych powyżej 30 roku życia, pozostających bez pracy w powiecie słupskim i mieście Słupsku, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Słupsku, zakwalifikowanych do I lub II profilu pomocy i spełniających dodatkowo jedno z poniższych kryteriów:

- osoby o niskich kwalifikacjach (wykształcenie na poziomie do ISCED 3 ponadgimnazjalne),
- osoby długotrwale bezrobotne (niepracujące nieprzerwanie powyżej 12 miesięcy),
- osoby niepełnosprawne,
- osoby powyżej 50 roku życia,
- kobiety.

W ramach projektu oferowane są następujące formy wsparcia:

- doradztwo zawodowe, pośrednictwo pracy,
- szkolenia zawodowe,
- staże zawodowe,
- jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej,
- refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy.

W poprzedniej edycji projektu w 2016r. uczestniczyło 346 osób, w tym osoby bezrobotne powyżej 30 roku życia, zakwalifikowane do II profilu pomocy i spełniające jedno z poniższych kryteriów: osoby niepełnosprawne, długotrwale bezrobotne, w wieku powyżej 30 lat, o niskich kwalifikacjach.

W ramach drugiej edycji projektu w 2016r.:

- 170 osób otrzymało skierowania do pracodawców, którzy otrzymali refundację kosztów doposażenia lub wyposażenia miejsc pracy,
- 64 osoby skierowano na staże zawodowe,
- 62 osoby uczestniczyły w szkoleniach,
- 50 osób otrzymało dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

„Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie słupskim i mieście Słupsk (II)”

Projekt był realizowany w 2016 przez PUP w Słupsku w ramach POWER 2014-2020, Oś priorytetowa I – Osoby młode na rynku pracy, Działanie 1.1 Wsparcie osób młodych pozostających bez pracy na regionalnym rynku pracy, Poddziałanie 1.1.1. Wsparcie udzielane z EFS.

Projekt skierowany był do osób młodych w wieku 18-29 lat (w tym grupy osób posiadających orzeczenia o niepełnosprawności, grupy osób długotrwale bezrobotnych oraz grupy osób o niskich kwalifikacjach), zarejestrowanych w PUP w Słupsku jako osoby bezrobotne, które należą do tzw. młodzieży NEET:

- nie pracują (tj. są bezrobotne lub bierne zawodowo);
- nie kształcą się (tj. nie uczestniczą w kształceniu formalnym w trybie stacjonarnym);
- nie szkolą się (tj. nie uczestniczyły w pozaszkolnych zajęciach mających na celu uzyskanie, uzupełnienie lub doskonalenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych lub ogólnych, potrzebnych do wykonywania pracy, finansowanych w okresie ostatnich 4 tygodni ze środków publicznych).

W efekcie projektu zaktywizowano 563 osoby, w tym:

- 184 osoby skierowano na staże zawodowe,
- 146 osób uczestniczyło w szkoleniach,
- 97 osób skorzystało z bonów na zasiedlenie,
- 83 osoby otrzymały jednorazowe środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej,
- 53 osoby otrzymały bony szkoleniowe.

3.2.1.4. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych

Wspieranie zatrudnienia osób niepełnosprawnych

Działania związane z wyrównywaniem szans podjęcia zatrudnienia przez osoby niepełnosprawne są finansowane między innymi ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Zawodowej na mocy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Środkami na realizację zadań w tym zakresie dysponuje m.in. Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Słupsku.

W 2016r. w ramach jednorazowych środków PFRON na podjęcie działalności gospodarczej WZISS przekazał dwóm osobom z niepełnosprawnością środki finansowe w wysokości 114 650,00 zł. Osoby z niepełnosprawnością pozyskały środki na zakup materiałów i wyposażenia kancelarii prawnej oraz wypożyczalni rusztowań i obsługi BHP.

Ponadto, w ramach zwrotu kosztów wyposażenia stanowiska osoby niepełnosprawnej z PFRON w 2016r. utworzono 10 stanowisk pracy (w tym 3 w zakładach pracy chronionej i 7 na otwartym rynku pracy) na łączną kwotę 613 910,68 zł.

Rysunek 20. Stanowiska pracy dla osób niepełnosprawnych utworzone w 2016r. ze środków PFRON

Na otwartym rynku pracy

						
Mechanik-konserwator	Operator wózka widłowego	Introligator	Stanowisko ds. marketingu i handlu	Cieśla	Operator obsługi sprzedaży internetowej	Technolog żywienia – kucharz
1	1	1	1	1	1	1

W zakładach pracy chronionej

		
Operator maszyn szwalniczych	Kelner	Szwaczka
1	1	1

Z kolei w rezultacie wizytacji zakładów pracy organizowanych przez Środowiskowy Dom Samopomocy w Słupsku, 5 podopiecznych ŚDS podjęło pracę w słupskim szpitalu, firmie ochroniarskiej Plastbox oraz supermarkecie Auchan.

Według danych PUP w Słupsku, w 2016r. pracę podjęło 335 osób z niepełnosprawnością, w tym 43 osoby na stanowiskach subsydiowanych (19 miejsc refundowanych), 2 osoby podjęły działalność gospodarczą, a do prac interwencyjnych skierowano 5 osób.

Wspieraniem w podjęciu i utrzymaniu aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych jest również zapewnienie opieki dla osoby zależnej – najczęściej dziecka. Środkami na ten cel dysponuje m.in. MOPR w ramach programu „Aktywny Samorząd”, Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej (osoby z niepełnosprawnością) poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej. Z tych środków w 2016r. MOPR dofinansował 11 osobom z niepełnosprawnością pobyt ich dzieci w przedszkolach i żłobkach. Wsparcie w tym zakresie oferuje osobom niepełnosprawnym także PUP – w 2016r. zrefundował koszty opieki nad dzieckiem 15 osobom.

Wspieranie kształcenia się, szkolenia i podnoszenia kwalifikacji zawodowych osób niepełnosprawnych

Działania w zakresie kształcenia się i podnoszenia kwalifikacji zawodowych osób niepełnosprawnych są prowadzone przez wiele podmiotów. Funduszami na ten cel dysponuje **Powiatowy Urząd Pracy w Słupsku**, który w ramach środków PFRON na aktywizację osób z orzeczeniem o niepełnosprawności w 2016r. przeszkolił 5 osób z niepełnosprawnością. Z kolei **Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Słupsku** dofinansował 182 wnioski osób niepełnosprawnych o pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym w ramach programu „Aktywny Samorząd”, Moduł II. Ponadto w ramach działającego przy MOPR **Klubu Aktywności i Wsparcia Osób Niepełnosprawnych KAWON** rozwijane są kompetencje osób niepełnosprawnych w dziedzinie obsługi komputerów oraz zdolności manualne podczas zajęć terapii zajęciowej. Klubowicze mają także możliwość uczestnictwa w zajęciach języka angielskiego. Również **Środowiskowy Dom Samopomocy** prowadzi działania służące aktywizacji zawodowej, m.in. organizując prelekcje przedstawicieli zakładów i szkół średnich. Podopieczni ŚDS motywowani są do rozwijania swoich zainteresowań i zdolności w różnego rodzaju kursach edukacyjno-zawodowych i studiach policealnych w systemie wieczorowym i zaocznym. Mogą przy tym liczyć na pomoc dydaktyczną w studiowaniu ze strony kadry ŚDS.

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy sprawuje opiekę nad niepełnosprawnymi intelektualnie absolwentami poprzez poradnictwo zawodowe i wsparcie psychologiczno-społeczne (działania podejmowane w partnerstwie ze Stowarzyszeniem Pomocy Dzieciom i Dorosłym PRZYSTAŃ). Ośrodek zapewniał swoim podopiecznym możliwość odbycia praktyk uczniowskich, a także organizował wizyty uczniów klas kończących naukę w zakładach pracy i ośrodkach wypoczynkowych oferujących zatrudnienie. Uczniowie klas kończących naukę w SOSW uczestniczyli również w praktykach zawodowych na Słowacji. Ponadto dla uczniów SOSW i ZST, **Centrum Kształcenia Praktycznego** przeprowadziło szkolenia w zawodzie technik żywienia oraz szkolenie w zakresie pracownik pomocniczy obsługi hotelowej, barman w ramach projektu unijnego „Szkoła, praca... jesteśmy gotowi!”.

Projekt „Krok ku pracy – aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych”

Projekt Fundacji Indywidualnego Rozwoju Osób Niepełnosprawnych PROGRESJA skierowany był do osób o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, nieaktywnych zawodowo. Prowadzony był w okresie 01.01.2016 – 31.12.2016r. na obszarze 3 województw: pomorskiego, zachodnio-pomorskiego oraz kujawsko-pomorskiego. Uczestniczyło w nim **27 osób niepełnosprawnych: po 9 osób ze Słupska, Włocławka i Koszalina**.

Projekt miał na celu wejście osób z niepełnosprawnością na rynek pracy poprzez ich aktywizację zawodową. Celami szczegółowymi były: zwiększenie wiedzy osób z niepełnosprawnością nt. własnych

możliwości i umiejętności na otwartym rynku pracy, zwiększenie umiejętności z zakresu aktywnych metod poszukiwania pracy, wzrost aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnością na otwartym rynku pracy, zwiększenie kompetencji/umiejętności zawodowych osób z niepełnosprawnością, zatrudnienie beneficjentów ostatecznych projektu na otwartym rynku pracy (min. 20%).

W ramach projektu uczestnikom zapewniono następujące rodzaje wsparcia:

- przygotowanie indywidualnej ścieżki rozwoju zawodowego,
- szkolenia wzmacniające rozwój osobisty osób niepełnosprawnych,
- szkolenia zawodowe dostosowane do predyspozycji uczestników i potrzeb rynku pracy,
- szkolenie z podstaw obsługi komputera,
- trzymiesięczne płatne staże zawodowe zgodne z kierunkiem przebytych szkoleń,
- indywidualną opiekę uczestników podczas stażu.

Udzielanie wsparcia pracodawcom zamierzającym zatrudnić lub zatrudniającym osobę niepełnosprawną

Wsparcia pracodawcom i przedsiębiorcom przy zatrudnianiu osób z orzeczeniem o niepełnosprawności udziela **PUP w Słupsku** poprzez doradztwo w zakresie tworzenia stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych i możliwości pozyskania dofinansowań i ulg na ten cel oraz oferuje pomoc w poszukiwaniu kandydatów. Ponadto merytoryczne wsparcie pracodawców zatrudniających lub chcących zatrudnić osoby z niepełnosprawnością na otwartym rynku pracy świadczy również **Fundacja Indywidualnego Rozwoju Osób Niepełnosprawnych PROGRESJA**. Organizuje spotkania informacyjne dla pracodawców służące wyjaśnianiu procedur i pomocy przy rejestracji w PFRON, zapewnia także pomoc przy składaniu wniosków o dofinansowanie do wynagrodzeń oraz poszukiwaniu ofert szkoleń i kursów zawodowych dla osób niepełnosprawnych. W 2016r. Fundacja udzieliła 24.000 porad dla osób z niepełnosprawnością, ich opiekunom i pracodawcom.

Podsumowanie

1. Powiatowy Urząd Pracy w Słupsku ma ogromny potencjał w pozyskiwaniu funduszy i realizacji projektów unijnych. Jest drugim po PUP w Gdańsku urzędem w woj. pomorskim pod względem wysokości środków zewnętrznych – w 2017r. uzyskał łącznie 12 milionów zł dofinansowania (informacja uzyskane od kierownictwa PUP). Środki te będą przeznaczone na realizację projektów aktywizacji zawodowej dla osób oddalonych od rynku pracy (III profil pomocy). Projekty będą prowadzone w ramach współpracy międzyinstytucjonalnej z MOPR.
 - ➔ Realizowane projekty aktywizacji zawodowej powinny być także dedykowane mieszkańcom obszaru rewitalizacji, którzy wymagają szczególnego wsparcia w powrocie lub wejściu na rynek pracy.
 - ➔ W ramach realizacji projektów warto rozwijać współpracę międzysektorową poprzez angażowanie do nich organizacji pozarządowych i innych podmiotów świadczących wsparcie w zakresie aktywizacji zawodowej i społecznej dla mieszkańców Słupska,

- ➔ Istotne jest także podjęcie współpracy z przedsiębiorcami w zakresie tworzenia miejsc pracy, stażu czy praktyk zawodowych, a także opracowania pakietu szkoleń i kursów dla uczestników projektów aktywizacyjnych, odpowiadających na potrzeby przedsiębiorców.
- 2. Centrum Integracji Społecznej w Słupsku wspiera osoby dotknięte i zagrożone wykluczeniem społecznym w procesie odzyskiwania zdolności pełnego uczestnictwa w życiu zawodowym i społecznym poprzez podniesienie kwalifikacji i zdobycie nowych umiejętności zawodowych, przełamanie barier psychologicznych utrudniających pełnienie ról społecznych, rozwinięcie zdolności interpersonalnych, organizacyjnych i osobistych, reintegrację z rynkiem pracy oraz stworzenie możliwości zatrudnienia.
 - ➔ Warto wykorzystać potencjał CIS do prowadzenia kompleksowych działań z zakresu reintegracji zawodowej i społecznej skierowanych do mieszkańców obszaru rewitalizacji.
- 3. Słupsk posiada potencjał do aktywizowania zawodowego mieszkańców obszaru rewitalizacji także w obszarze ekonomii społecznej. Podmiotami posiadającymi doświadczenie i odpowiednie zasoby w tym zakresie są Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej, Słupskie Centrum Organizacji Pozarządowych i Ekonomii Społecznej oraz Pomorska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., która była operatorem OWES w latach 2013-2017.
 - ➔ Wykorzystując potencjał istniejących podmiotów, należy wspierać tworzenie i rozwój podmiotów ekonomii społecznej na obszarze rewitalizacji.
- 4. Obszar rewitalizacji znajdujący się w centrum miasta charakteryzuje się również potencjałem do rozwijania działalności gospodarczej dzięki atrakcyjnej lokalizacji, dostępności komunikacyjnej, koncentracji potencjalnych klientów, czy dostępności komunalnych lokali użytkowych w dobrym stanie technicznym, atrakcyjnych lokalizacjach i korzystnych cenach.
 - ➔ W ramach aktywizacji zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji warto prowadzić działania promujące postawy przedsiębiorcze, ze szczególnym uwzględnieniem osób zagrożonych utratą pracy (np. osób w wieku średnim).
 - ➔ Potrzebne jest prowadzenie poradnictwa w zakresie zakładania działalności gospodarczej, obowiązków, a także korzyści wynikających z założenia własnej firmy.

Instytucje rynku pracy w partnerstwie z instytucjami pomocy społecznej oraz organizacjami pozarządowymi realizują szereg zadań mających na celu aktywizację zawodową mieszkańców Słupska. Biorąc pod uwagę charakterystykę mieszkańców obszaru rewitalizacji, szczególnie ważne jest prowadzenie działań z zakresu reintegracji zawodowej i społecznej skierowanych do osób dotkniętych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób z niepełnosprawnością, długotrwale bezrobotnych, długoletnich beneficjentów pomocy społecznej. W tym celu warto wykorzystać potencjał Centrum Integracji Społecznej w Słupsku, które wspiera osoby w szczególnie trudnej sytuacji życiowej w procesie odzyskiwania zdolności pełnego uczestnictwa w życiu zawodowym i społecznym poprzez podniesienie kwalifikacji i zdobycie nowych umiejętności zawodowych, przełamanie barier psychologicznych utrudniających pełnienie ról społecznych, rozwinięcie zdolności interpersonalnych, organizacyjnych i osobistych, reintegrację z rynkiem pracy oraz stworzenie możliwości zatrudnienia.

3.2.2. Aktywność obywatelska

Aktywność obywatelska jest związana z zaangażowaniem obywateli w życie publiczne oraz instytucje działające w przestrzeni pomiędzy jednostką a organami państwa. Wysoki poziom aktywności obywatelskiej wpływa pozytywnie na rozwój lokalny, pozwalając na wspólne kształtowanie polityki i decydowanie o sprawach regionu przez jego mieszkańców oraz samorząd.

Poziom zaangażowania obywateli zbadał portal Mojapolis.pl i pismo samorządu terytorialnego „Wspólnota”, opracowując „**Ranking aktywności społecznej w samorządach**”. Wzięto w nim pod uwagę cztery wymiary aktywności społecznej:

- 1) aktywność obywatelską, mierzoną frekwencją w wyborach,
- 2) zinstytucjonalizowaną aktywność mieszkańców (czyli w ramach organizacji pozarządowych),
- 3) wsparcie udzielane przez administrację samorządową organizacjom społecznym,
- 4) aktywność przejawiającą się w akcjach społecznych i nieformalnych inicjatywach, takich jak zbiórki publiczne.

Pod względem wszystkich czterech kryteriów Słupsk zajął w tym rankingu **18. miejsce wśród 48 miast średniej wielkości (50-100 tys. mieszkańców)**, zdobywając **44 na 100 punktów**. Najwyższy wynik miasto uzyskało w obszarze aktywności mieszkańców w ramach NGOs, wyniki średnie w zakresie wsparcia samorządu dla organizacji społecznych oraz zaangażowania w akcje społeczne i inicjatywy nieformalne. Natomiast najgorzej w klasyfikacji miast Słupsk uplasował się pod względem frekwencji wyborczej. Te wyniki zdają się również potwierdzać dane przedstawione w poniższych podrozdziałach, poświęconych poszczególnym aspektom aktywności obywatelskiej mieszkańców Słupska.

3.2.2.1. Frekwencja wyborcza

Jednym z wymiarów aktywności obywatelskiej jest korzystanie z czynnego prawa wyborczego, którego wyrazem jest frekwencja wyborcza. W „Rankingu aktywności społecznej w samorządach” pod względem tego kryterium Miasto Słupsk uplasowało się nisko. **Wśród 48 miast średniej wielkości Słupsk zajął dopiero 37. miejsce**, zdobywając 11 na 35 możliwych punktów (na podstawie frekwencji w wyborach samorządowych w 2014r., parlamentarnych i prezydenckich [średnia z obu tur] w 2015 r.).

Tabela 20. Frekwencja wyborcza obszaru rewitalizacji na tle miasta, kraju i województwa

	Obszar rewitalizacji	Słupsk	Woj. pomorskie	Polska
Wybory prezydenckie 2015	45,51	53,91	56,72	55,34
Wybory do Sejmu 2015	-	50,10	51,88	50,92
Wybory do Senatu 2015	-	50,07	51,87	50,91
Wybory samorządowe 2014	31,58	36,61	38,97	39,97

Źródło: dane Państwowej Komisji Wyborczej

Jak pokazują dane Państwowej Komisji Wyborczej, frekwencja wyborcza w Słupsku w ostatnich latach była na poziomie nieznacznie niższym niż frekwencja krajowa i wojewódzka. Należy jednak pamiętać, iż są to wyniki uśrednione, a różnice pomiędzy wynikami poszczególnych powiatów mogą wynosić nawet 20 punktów procentowych. Natomiast na obszarze rewitalizacji zarówno w wyborach samorządowych w 2014 r., jak i wyborach prezydenckich w 2015 r., frekwencja była znacząco niższa (o ok. 8-10 punktów procentowych) od frekwencji notowanej w kraju, w województwie oraz całym Słupsku. Taki wynik wskazuje na obniżony poziom aktywności obywatelskiej mieszkańców obszaru rewitalizowanego i może być interpretowany jako świadczący o wycofaniu mieszkańców z życia publicznego. Może również sugerować niski poziom zaufania społecznego i obywatelskiego mieszkańców obszaru rewitalizowanego. Zdają się to potwierdzać wyniki badania przeprowadzonego w 2013r. przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, które wykazało, iż poziom zaufania do władz samorządowych mieszkańców Słupska jest jednym z najniższych w województwie – tylko około jedna piąta słupszczan darzy zaufaniem przedstawicieli władzy lokalnej¹⁷.

Nie jest tu więc widoczna nawet tendencja do negatywnej mobilizacji obywatelskiej, która niekiedy występuje w sytuacji niskiego poziomu zaufania do władzy i przekłada się wyższy poziom frekwencji wyborczej (chęć zmiany złej sytuacji poprzez zmianę władzy, udział w wyborach jako znak protestu).

Co więcej, niska frekwencja, szczególnie w wyborach samorządowych, może wskazywać na wystąpienie trudności z zaangażowaniem mieszkańców w niektóre działania rewitalizacyjne. Obserwacje poczynione w trakcie konsultacji społecznych, spotkań informacyjnych czy warsztatów

Zarówno w wyborach samorządowych, jak i wyborach prezydenckich frekwencja na obszarze rewitalizacji była znacząco niższa od frekwencji notowanej w kraju, w województwie pomorskim oraz w całym Słupsku.

dotyczących Gminnego Programu Rewitalizacji pokazują, że mieszkańcy byli najbardziej zainteresowani możliwością uzyskania wsparcia na remonty kamienic. Znacznie mniej interesowały ich sprawy przestrzeni publicznej, co więcej – propozycje odnowy podwórek i otwierania ich dla ogółu społeczeństwa spotykały się często z brakiem akceptacji będącej wynikiem obaw związanych przede wszystkim ze spodziewanym spadkiem poczucia bezpieczeństwa i ingerencji w ich najbliższe otoczenie. Świadczy to o atomizacji lokalnej społeczności i poczuciu wspólnotowości ograniczającej się do mieszkańców danej kamienicy¹⁸.

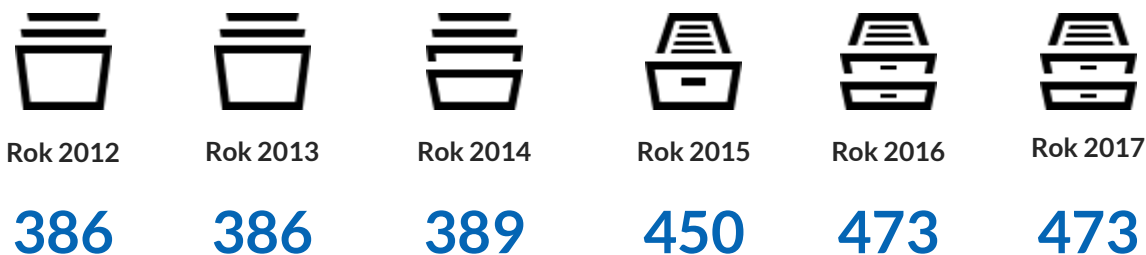
¹⁷ Atlas Jakości Życia w Województwie Pomorskim – IV Edycja. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową. Gdańsk, 2014.

¹⁸ Gminny Program Rewitalizacji Miasta Słupska na lata 2017-2025+ (projekt do konsultacji)

3.2.2.2. Organizacje pozarządowe

Jednym z przejawów aktywności obywatelskiej mieszkańców jest działalność w ramach sektora pozarządowego. W Słupsku ten rodzaj zaangażowania obywatelskiego jest szczególnie widoczny.

Rysunek 21. Liczba NGOs w bazie Urzędu Miejskiego w Słupsku

Jak wskazują dane Urzędu Miejskiego w Słupsku, liczba organizacji pozarządowych działających na rzecz Słupska i jego mieszkańców rośnie. W bazie organizacji prowadzonej przez Wydziału Komunikacji i Dialogu Społecznego w 2012r. znajdowało się 386 NGOs, natomiast do 2017r. liczba ta wzrosła do 473, tak więc o niemal jedną czwartą.

Co więcej, w „Rankingu aktywności społecznej w samorządach” Słupsk zajął piąte miejsce wśród miast średniej wielkości w obszarze zinstytucjonalizowanej aktywności obywatelskiej, czyli w ramach organizacji pozarządowych. Oznacza to, że są w nim zarejestrowane po 4 fundacje i stowarzyszenia na 1 000 mieszkańców, co jest wynikiem lepszym niż wynik przeciętnej gminy tej kategorii (dane na koniec 2015r.). Uzyskany wynik oznacza również wzrost wartości wskaźnika zinstytucjonalizowanej aktywności obywatelskiej o jeden punkt od 2008r., kiedy to liczba organizacji pozarządowych na 1 000 mieszkańców wynosiła 3.

Natomiast z ponad 400 organizacji działających na terenie Słupska tylko 33 mają status organizacji pożytku publicznego, co stanowi jedynie 7% ogółu. Większość NGOs nie korzysta z potencjału, jaki daje status OPP, a więc chociażby możliwości otrzymania 1% z podatku dochodowego na cele statutowe.

Poziom zaangażowania słupszczan w działalność trzeciego sektora jest porównywalny z wynikami innych miast powiatowych województwa pomorskiego. W 2012r. odsetek mieszkańców Słupska deklarujących przynależność do organizacji pozarządowej znajdował się w przedziale 2,2-4,4%, przy średniej dla miast powiatowych 3,6%¹⁹. Trudno określić, jaką część osób działających w organizacjach stanowią mieszkańcy obszaru rewitalizowanego, natomiast z wywiadów z przedstawicielami słupskich NGOs wynika, że częściej są oni ich beneficjentami niż członkami.

*Liczba organizacji
pozarządowych działających
na rzecz Słupska wzrosła
o niemal jedną czwartą
w latach 2012-2017.*

Na obszarze rewitalizacji istnieje znacząca liczba organizacji pozarządowych, które mają tu swoje siedziby. Oznacza to, że na obszarze wymagającym szczególnej interwencji, działania rewitalizacyjne mogłyby znaleźć oparcie w podmiotach, których naturalnym celem jest zaangażowanie w rozwiązywanie lokalnych problemów.

¹⁹ Atlas Jakości Życia w Województwie Pomorskim – IV Edycja. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową. Gdańsk, 2014.

Programy współpracy Miasta Słupska z organizacjami pozarządowymi

Począwszy od 2004 roku, przez Radę Miejską w Słupsku uchwalane są **wieloletnie i roczne programy współpracy z organizacjami pozarządowymi**. Programy te określają obszary i zasady oraz formy współpracy Gminy Miejskiej Słupsk z organizacjami pozarządowymi, a także zawierają wykaz zadań priorytetowych, stanowiących podstawę dla władz Miasta do dysponowania środkami publicznymi, przeznaczonymi na finansowanie lub dofinansowanie zadań publicznych, pozostających we właściwości samorządu Miasta, a realizowanych przez organizacje pozarządowe.

W latach 2004-2015 programy współpracy były tworzone przez Urząd Miejski w Słupsku w konsultacji z organizacjami. Natomiast Wieloletni program współpracy Miasta Słupska z organizacjami pozarządowymi na lata 2016-2020 oraz roczny program współpracy Miasta Słupska z organizacjami pozarządowymi na 2016 r. po raz pierwszy zostały zlecone (w formie konkursu ofert) do przygotowania samym organizacjom pozarządowym.

Konkurs wygrał projekt „Pozarządówka rządzi!” złożony przez konsorcjum organizacji: Centrum Inicjatyw Obywatelskich, Integracyjny Klub Sportowy „Zryw”, Fundacja Indywidualnego

Wieloletni program współpracy Miasta Słupska z organizacjami pozarządowymi na lata 2016-2020 został opracowany przez same NGOs.

Rozwoju Osób Niepełnosprawnych Progresja oraz Stowarzyszenie Dom na Rozstaju Kultur i Religii.

Głównym celem współpracy Miasta Słupska z organizacjami w latach 2016-2020 jest realizacja wizji Miasta zawartej w Strategii Rozwoju Miasta Słupska:

Słupsk w roku 2022: zielone miasto nowej generacji. Obywatelskie, nowoczesne, rozwijające się w sposób trwały i zrównoważony, na wzór najlepszych miast w Europie. Łączy rozwój gospodarki ze sprawiedliwością społeczną oraz ochroną środowiska i klimatu.

Celami szczegółowymi Wieloletniego programu współpracy są:

- 1) Zwiększenie zaangażowania mieszkańców/ek Miasta w życie publiczne oraz wzmacnianie kapitału społecznego Słupska.
- 2) Zwiększenie uspołecznienia działań związanych z analizą potrzeb, realizacją i oceną polityk publicznych oraz procesów decyzyjnych i wykonawczych Miasta.
- 3) Zwiększenie efektywności usług publicznych świadczonych przez Miasto.
- 4) Stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla organizacji pozarządowych i inicjatyw obywatelskich oraz wzmocnienie partnerskiej współpracy międzysektorowej.

W najbliższych latach działania realizowane w ramach programu współpracy Miasta Słupska z organizacjami pozarządowymi będą ukierunkowane na zwiększenie aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców, stymulowanie inicjatyw oddolnych oraz dostarczenie im niezbędnego wsparcia, a także budowanie efektywnego systemu współpracy sektora publicznego i pozarządowego. Stanowi to szansę na wzmocnienie zaangażowania słupszczyzan w proces kształtowania przestrzeni i rozwijania działalności miasta.

Rysunek 22. Zestawienie programów współpracy Miasta Słupska z organizacjami pozarządowymi za lata 2012-2017

Programy współpracy Miasta Słupska z organizacjami pozarządowymi	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Wysokość środków (zł)	3 310 828	3 091 979	3 256 508	3 354 000*	4 027 892*	4 432 662*
Liczba złożonych ofert	198	186	193	203	bd	bd
Liczba zawartych umów	148	138	142	156	bd	bb
Liczba umów wieloletnich	5	9	9	8	bd	bd

* środki planowane

bd – brak danych

Źródło: dane Wydziału Komunikacji i Dialogu Społecznego

Na przestrzeni lat budżet programów współpracy Miasta Słupska z organizacjami pozarządowymi stopniowo wzrastał, między rokiem 2012 a 2017 zwiększył się o ponad milion złotych i osiągnął poziom prawie 4,5 mln zł. Miasto zdaje się wychodzić naprzeciw rosnącej liczbie organizacji i umożliwić im realizację działań na rzecz mieszkańców Słupska udzielając wsparcia finansowego. Także ze strony NGOs zauważalne jest coraz większe zainteresowanie pozyskiwaniem środków z programów na prowadzenie działalności. Widoczny jest wzrost liczby ofert składanych przez organizacje w ramach konkursów ofert oraz wzrost liczby zawartych umów na realizację zadań, w tym umów wieloletnich.

W Rankingu aktywności społecznej w samorządach pod względem wartości środków przekazanych fundacjom, stowarzyszeniom i innym organizacjom przez gminy w przeliczeniu na tys. mieszkańców

Budżet programów współpracy Miasta Słupska z organizacjami pozarządowymi w latach 2012-2017 wzrósł o ponad milion złotych.

Słupsk zdobył 4 na 15 możliwych punktów. Pozwoliło to mu znaleźć się na 23. miejscu spośród 48 miast średniej wielkości, a więc w zakresie wysokości wsparcia finansowego przeznaczanego przez Miasto na wsparcie trzeciego sektora Słupsk osiągnął wynik średni (pod uwagę brano średnią wysokość środków z lat 2014–2015).

Zarówno liczba i rodzaj zadań, jak i podział środków pomiędzy poszczególnymi zadaniami programu współpracy w ostatnich latach ulegały pewnym zmianom, co pokazuje poniższa tabela.

Tabela 21. Porównanie budżetów programów współpracy Miasta Słupska z organizacjami pozarządowymi

Obszary zadań	2012	2013	2014	2016	2017
Polityka społeczna	373.000	373.000	380.000	488.000*	706.000*
Kultura i sztuka	300.000	250.000	300.000	400.000*	440.000*
Kultura fizyczna i sport	1.000.000	1.093.500	1.000.000	1.600.000*	1.600.000*
Turystyka i krajoznawstwo	36.000	28.950	30.000	210.000*	237.120*
Nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie	351.080	-	-	-	-
Porządek i bezpieczeństwo publiczne	44.000	44.000	44.000	24.000*	34.000*
Ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego	250.000	500.000	550.000	590.000*	600.000*
Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych i przemocy w rodzinie	523.500	536.200	520.000	350.000 ^a	289.650 ^a
Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	150.000	100.000	150.000	bd	bd
Promocja i profilaktyka zdrowia	-	-	-	16.000*	-
Działania na rzecz współpracy i organizacji pozarządowych oraz społeczności lokalnej	-	-	-	294.892*	406.892*
Działania na rzecz seniorów i seniorek	-	-	-	40.000*	40.000*
Promocja i organizacja wolontariatu	-	-	-	12.000*	12.000*
Działania wspomagające rozwój demokracji	-	-	-	-	18.000*
Działalność wspomagająca rozwój gospodarczy	-	-	-	-	12.000*
Wkłady własne do projektów współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych	47.175	50.000	70.000	bd	bd

* środki planowane

a – kwota niepełna

bd – brak danych

Źródło: dane Wydziału Komunikacji i Dialogu Społecznego

Analizując dane dotyczące wysokości budżetów Programów współpracy miasta z NGOs w latach 2012-2017 można zauważyć, że na przestrzeni lat niezmiennie około jedna trzecia budżetu programów przeznaczana jest na zadania z obszaru Kultury fizycznej i sportu. Corocznie na poziomie ok. 15% budżetu programu utrzymują się także środki z zakresu Profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i przemocy w rodzinie oraz Rehabilitacji zawodowej i społecznej osób

niepełnosprawnych. Natomiast odnotowano wzrost o 140% środków dedykowanych zadaniom zleconym z obszaru Ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego. Niemal dwukrotnie wzrósł także budżet zadań z zakresu Polityki społecznej. W obecnym, Wieloletnim programie współpracy Miasta Słupska z organizacjami pozarządowymi na lata 2016-2020 wydzielono również osobne środki finansowe przeznaczone na zadania związane z Działaniami na rzecz współpracy i organizacji pozarządowych oraz społeczności lokalnej, Działaniami na rzecz seniorów i senierek, Promocją i organizacją wolontariatu, Działaniami wspomagającymi rozwój demokracji, a także Działalnością wspomagającą rozwój gospodarczy.

Samorząd Miasta Słupska wychodząc naprzeciw potrzebom organizacjom pozarządowych, stworzył tzw. **Fundusz wkładów własnych**, z którego organizacje pozarządowe mogą pozyskiwać środki finansowe na dofinansowanie wymaganego finansowego wkładu własnego. Warunkiem otrzymania wsparcia z Funduszu jest udział organizacji w otwartym konkursie ofert na wsparcie realizacji zadań publicznych, na realizację których organizacje pozyskały środki zewnętrzne. Dodatkowo w Wieloletnim programie współpracy na lata 2016-2020 wprowadzono nowe instrumenty finansowe dla organizacji pozarządowych w postaci **funduszu pożyczkowego** oraz **Miejskiego Programu Regrantingowego**. W jego ramach organizacja lub grupa nieformalna może otrzymać grant w wysokości do 5 000 zł, biorąc udział w otwartym konkursie ofert realizowanym przez operatora programu.

Miasto dostrzega szansę rozwijania aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców zarówno obszaru rewitalizowanego, jak i całego Słupska we wzmacnianiu potencjału organizacji pozarządowych w aspektach finansowych i pozafinansowych.

Organizacje wspierające działalność trzeciego sektora

Organy doradcze

Organem doradczym wspierającym Miasto Słupsk w kształtowaniu współpracy z organizacjami pozarządowymi jest **Słupska Rada Działalności Pożytku Publicznego**. Rada została powołana Zarządzeniem Prezydenta Miasta Słupska w listopadzie 2015r., a w jej skład wchodzi 10 przedstawicieli organizacji pozarządowych, 5 przedstawicieli Prezydenta Miasta Słupska oraz 3 przedstawicieli Rady Miejskiej. Do jej głównych zadań należy: wyrażanie opinii na temat projektów strategii rozwoju i dokumentów strategicznych Miasta, opiniowanie projektów uchwał i aktów prawa miejscowego dotyczących sfery zadań publicznych oraz współpracy z organizacjami pozarządowymi, w tym programów współpracy z organizacjami pozarządowymi, wyrażanie opinii w sprawach dotyczących funkcjonowania organizacji pozarządowych, udzielanie pomocy i wyrażanie opinii w przypadku sporów między organami administracji publicznej a organizacjami pozarządowymi, wyrażanie opinii w sprawach dotyczących zadań publicznych, w tym zlecania tych zadań do realizacji przez organizacje pozarządowe oraz w sprawach rekomendowanych standardów realizacji zadań.

Miasto oferuje również wsparcie merytoryczne dla organizacji pozarządowych, zapewniane przez **Pełnomocnika Prezydenta Miasta ds. organizacji pozarządowych**. Od czerwca 2015r. funkcjonuje także **Rada Organizacji Pozarządowych**, zrzeszająca przedstawicieli fundacji i stowarzyszeń działających na terenie Słupska.

Słupskie Centrum Organizacji Pozarządowych i Ekonomii Społecznej

Dobłą praktyką w zakresie wspierania trzeciego sektora jest działające od czerwca 2013r. Słupskie Centrum Organizacji Pozarządowych i Ekonomii Społecznej. Oferuje ono bezpłatne wsparcie dla organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej, działających na rzecz mieszkańców Miasta. NGOs mogą skorzystać z indywidualnego doradztwa i konsultacji w zakresie: prawnych aspektów funkcjonowania organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej, pozyskiwania środków finansowych, zarządzania projektami, prowadzenia księgowości w organizacjach pozarządowych.

Centrum wspiera również grupy nieformalne i indywidualnych mieszkańców Słupska, którzy mają ciekawe pomysły na imprezy i wydarzenia służące integracji i aktywizacji środowiska lokalnego i chcieliby realizować zadania publiczne w ramach inicjatywy lokalnej.

SCOPIES mieści się na obszarze rewitalizacji w budynku przy ul. Niedziałkowskiego 6. Na parterze budynku znajduje się między innymi część biurowa, archiwum, pomieszczenie techniczne, natomiast na pierwszym piętrze trzy sale szkoleniowe z możliwością połączenia ich w jedną o łącznej powierzchni 114 m² oraz hol, który wykorzystywany jest jako przestrzeń wystawowa. Cały budynek został także technicznie dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo – mieści się tu winda oraz napisy w języku Braille'a. Centrum jest wyposażone w zestawy komputerowe, nowoczesny sprzęt teleinformatyczny, urządzenia multimedialne, a także w sprzęt i urządzenia biurowe. Instytucja czynna jest od poniedziałku do piątku w godzinach 7.30 – 18.00.

Centrum Inicjatyw Obywatelskich w Słupsku

Centrum Inicjatyw Obywatelskich jest stowarzyszeniem działającym na rzecz rozwoju trzeciego sektora i inicjatyw obywatelskich poprzez różnorodne formy, w tym szkolenia, doradztwo, usługi księgowe, coaching. Jego działalność w dużym stopniu dotyczy obszarów związanych ze współpracą pomiędzy organizacjami pozarządowymi a sektorem publicznym, m.in. zwiększania aktywności obywatelskiej, tworzenia rozwiązań przyjaznych mieszkańcom i mieszkańcom Słupska.

CIO oferuje szkolenia z zakresu:

- Zarządzanie organizacją pozarządową
- Pozyskiwanie funduszy ze środków krajowych i UE
- Praca metodą projektu
- Pisanie wniosków o dotację
- Budowanie zespołu i praca w zespole
- Przywództwo
- Tworzenie wizerunku organizacji
- Promocja i współpraca z mediami
- Zarządzanie projektem społecznym.

Od niemal 10 lat CIO zajmuje się także tworzeniem przestrzeni do dyskusji pomiędzy słupczanami i słupczankami a władzami miasta, a także pozyskiwaniem opinii społeczności lokalnej o najważniejszych sprawach Słupska zlecając liczne badania sondażowe, prowadząc dyskusje w formie Kawiarenek Obywatelskich, zbierając opinie za pomocą ilościowych i jakościowych form badawczych.

Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej

Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w subregionie słupskim funkcjonuje od 2013r. Działania prowadzone przez OWES ukierunkowane są na wzrost zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej. W tym zakresie oferuje wsparcie informacyjne, animacyjne, doradcze (ogólne, specjalistyczne, biznesowe), szkoleniowe oraz finansowe (dotacje na utworzenie nowych miejsc pracy).

W ramach działań OWES, w latach 2013-2017 utworzono 12 spółdzielni socjalnych, w których pracę znalazło ponad 75 osób. Spółdzielnie otrzymały opiekunów, którzy monitorują kondycję podmiotów. Dodatkowo przez cały 2014 rok członkowie spółdzielni otrzymywali finansowe wsparcie pomostowe, które pozwoliło obniżyć koszty uzyskania dochodu spółdzielni. Ponadto wybrane spółdzielnie miały okazję wziąć udział w testowaniu opracowanych przez specjalistów strategii powiatowych, pomocnych w pozyskiwaniu środków na działanie spółdzielni.

W okresie od kwietnia 2013r. do maja 2015r. OWES był prowadzony przez Pomorską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. (PARR) w ramach VII Priorytetu PO KL Promocja Integracji Społecznej, Poddziałania

W ramach działań OWES, w latach 2013-2017 utworzono 12 spółdzielni socjalnych, w których pracę znalazło ponad 75 osób.

7.2.2 Wsparcie ekonomii społecznej. Od czerwca 2015 roku do maja 2017 roku PARR prowadziła OWES z własnych środków. Obecnie, w ramach RPO WP Działanie 6.3 Ekonomia Społeczna, Poddziałanie 6.3.2 Podmioty Ekonomii Społecznej, działalność OWES w subregionie słupskim (tj.: powiecie słupskim, lęborskim, bytowskim i Mieście Słupsk) jest realizowana Centrum Inicjatyw Obywatelskich w partnerstwie ze Słowińską Grupą Rybacką w Ustce oraz Partnerstwem Dorzecze Słupi. Natomiast w subregionie południowym (tj.: powiecie chojnickim, człuchowskim i kościerskim) działania OWES prowadzi Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno. Z uwagi na szeroki obszar podlegający działaniom nowych OWES, zostały uruchomione Punkty Informacyjne Ekonomii Społecznej w Słupsku, Lęborku i Debrznie oraz Punkty Informacyjno-Konsultacyjne w miastach powiatowych, m.in. w Człuchowie, Kościerzynie i Chojnicach.

Na terenie Słupska działa wiele podmiotów wszechstronnie wspierających rozwój sektora pozarządowego. Istotne jest tworzenie programów zachęcających mieszkańców obszaru rewitalizowanego do zakładania i włączania się w działalność istniejących organizacji i inicjatyw – także w zakresie rozwiązywania problemów lokalnej społeczności i realizowania działań rewitalizacyjnych.

3.2.2.3. Inicjatywy grup nieformalnych

Jednym ze wskaźników aktywności obywatelskiej jest liczba inicjatyw podejmowanych przez grupy nieformalne, takie jak grupy sąsiedzkie, koła naukowe czy kluby seniora. Tego rodzaju oddolne przedsięwzięcia podejmowane są także przez mieszkańców Słupska. **W wymiarze nieformalnych inicjatyw społecznych w „Rankingu aktywności społecznej w samorządach” Słupsk zajął 27. miejsce wśród 48 miast średniej wielkości** (na podstawie liczby zbiórek publicznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców).

Akumulator Społeczny

W celu pobudzenia aktywności społecznej mieszkańców Pomorza powstał Fundusz Akumulator Społeczny. Jest on skierowany do grup nieformalnych i organizacji pozarządowych, działających na rzecz dobra wspólnego. Fundusz budowany jest w partnerstwie organizacji pozarządowych z województwa pomorskiego w ramach zadania „Pomorski aktywator społeczny – małe inicjatywy, duże zmiany!” dofinansowanego ze środków Funduszu Inicjatyw Obywatelskich (FIO). Operatorem funduszu dla Miasta Słupsk oraz powiatów słupskiego i kartuskiego jest Centrum Inicjatyw Obywatelskich.

Jak pokazuje Tabela 22, na przestrzeni kolejnych edycji konkursów grantowych Funduszu Akumulator Społeczny zwiększyła się liczba wniosków składanych przez podmioty z terenu Miasta Słupska oraz wniosków, które uzyskały dofinansowanie.

W pierwszym konkursie grantowym w 2014 roku z 25 złożonych wniosków dofinansowanie uzyskało 8 wniosków, w 2015 roku z 30 wniosków dofinansowano 7, a w roku 2016 liczba dofinansowanych wniosków wyniosła aż 11. Wzrosła również łączna wysokość dofinansowania przyznanego inicjatywom ze Słupska: w 2014 roku wynosiła 27 800 zł, w 2015 roku – 23 536 zł, w 2016 roku – 40 000 zł. Łącznie więc w ramach 3 edycji konkursów grantowych Funduszu Akumulator Społeczny dofinansowano 26 wniosków złożonych przez podmioty ze Słupska na łączną kwotę 91 336 zł.

*W ramach 3 edycji
konkursów grantowych
Funduszu Akumulator
Społeczny dofinansowano 26
wniosków złożonych przez
podmioty ze Słupska na
łączną kwotę 91 336 zł.*

Dofinansowane projekty dotyczyły działań z zakresu rozwoju oferty kulturalnej, promowania dziedzictwa kulturowego i historycznego miasta i regionu, promowania kultury fizycznej i sportu, profilaktyki zdrowotnej, aktywizacji społecznej osób niepełnosprawnych, organizacji czasu wolnego, czy przybliżania nowych technologii.

Tabela 22. Wyniki konkursów grantowych Funduszu Akumulator Społeczny w latach 2014-2016

Rok 2014		
Nazwa projektu	Ocena końcowa	Kwota dofinansowania
Klub Czarnego Krążka 2.0	28,3	4 000 zł
Sprawdzam, badam... żyję	27,7	2 700 zł
Uczniowie na rowerach	27	4 000 zł
Rzeźba interaktywna Kalejdoskop Witkacego	27	4 000 zł
II Słupski Bieg Charytatywny na Rzecz Zwierząt	26,7	3 400 zł
STOP nielegalnemu parkowaniu	26,7	3 400 zł
Z ulicy do teatru	26,7	3 500 zł
Rozwój zasobów psycho-fizycznych osób niepełnosprawnych z autyzmem i ich rodzin	26,3	2 800 zł
Suma dofinansowania:		27 800 zł
Rok 2015		
Rozwój Stowarzyszenia na rzecz ratowania zabytków oraz propagowania wiedzy historycznej „Łowcy Historii”	27	4 986 zł
Budujemy Pomost	26,7	5 000 zł
„Z Biblioteką przez Słupsk”	26,3	500 zł
AKCJA-REAKCJA	26	3 650 zł
Przeżyte chwile nie giną...	26	3 300 zł
Cztery oblicza - mobilne studio portretu wielokrotnego	25,3	3 300 zł
Szukamy talentów, bo w sporcie nie ma wieku ani granic	25	2 800 zł
Suma dofinansowania:		31 950 zł
Rok 2016		
Ulica murałem malowana	28	3 450 zł
Spotkania, pikniki w PSICH PARKACH w Słupsku	27,3	4 984 zł
Granie na dywanie	27,3	4 600 zł
Prawa dziecka - jeden świat, jedna przyszłość	26,7	4 978 zł
Past Słupsk Zapasy	26,3	5 000 zł
Aktywna edukacja - wspólna integracja	25,7	500 zł
Festiwal Krasnoludków Przedszkoli Słupskich	25,3	5 000 zł
Z technologią na TY	25,3	2300 zł
Trochę inni, ale tacy sami!	24,3	4 588 zł
Stanisław Miedziewski i jego teatr amatorski.	24,2	2 600 zł
Klub Poetów	24,2	2 000 zł
Suma dofinansowania:		40 000 zł

Źródło: <http://www.akumulatorspoleczny.pl/pl>

Słupska Rada Seniorów

Słupska Rada Seniorów została powołana w czerwcu 2015r. Celem działania Rady jest zapewnienie seniorom wpływu na sprawy dotyczące społeczności Miasta Słupska, ze szczególnym uwzględnieniem seniorów. Rada jest organem doradczym, konsultacyjnym i inicjatywnym wobec Rady Miejskiej w Słupsku i Prezydenta Miasta Słupska. Wśród powołanych członków Słupskiej Rady Seniorów są przedstawiciele podmiotów działających na rzecz osób starszych, organizacji pozarządowych, Uniwersytetów Trzeciego Wieku, Rady Miejskiej oraz Prezydenta Miasta Słupska.

Rada działa w następujących obszarach senioralnych:

- aktywizacji i integracji społecznej,
- zapobiegania marginalizacji,
- poprawy społecznego wizerunku,
- ochrony zdrowia,
- rozwoju form wypoczynku oraz dostępu do edukacji, kultury i sportu.

Słupska Rada Seniorów zainicjowała także pomysł wdrożenia na terenie Słupska dwóch form wsparcia skierowanych do osób starszych i samotnych – Koperty Życia oraz Telefonu Seniora TEL-SEN. Rada współpracuje również z przedstawicielami rozmaitych instytucji i organizacji w zakresie kształtowania sprzyjającej seniorom polityki społecznej, zdrowotnej, kulturalnej, edukacyjnej, czy mieszkaniowej.

Młodzieżowa Rada Miasta Słupska

Szczególną formą zachęty dla młodzieży do aktywnego udziału w życiu politycznym i społecznym oraz rozwoju i upowszechniania idei samorządności lokalnej jest Młodzieżowa Rada Miasta Słupska. Powołanie MRM

**Młodzieżowa
Rada
Miasta
Słupska**

w Słupsku pozwala młodym ludziom mieć realny wpływ na działania władz Miasta dotyczące polityki młodzieżowej, dzięki m.in. opiniowaniu projektów uchwał Rady Miejskiej w Słupsku w zakresie spraw dotyczących młodzieży. Zdania MRM obejmują także reprezentowanie interesów młodzieży w organizacjach i instytucjach, do których należy Miasto Słupsk oraz wydawanie opinii dotyczących polityki młodzieżowej miasta na wniosek Rady Miejskiej w Słupsku lub Prezydenta Miasta Słupska.

MRM zajmuje się również promowaniem działań mających na celu walkę z dyskryminacją oraz wykluczeniem społecznym młodzieży oraz wspieraniem projektów służących integracji słupskiej młodzieży, w szczególności projektów skierowanych na aktywne spędzanie wolnego czasu lub rozwój edukacyjny i kulturalny.

***Młodzieżowa Rada Miasta
Słupska opracowała pierwszą
w historii miasta Strategię
Polityki Młodzieżowej.***

MRM II kadencji opracowała także pierwszą w historii miasta **Strategię Polityki Młodzieżowej Miasta Słupska na lata 2016-2020**. Strategia została przygotowana w oparciu o przeprowadzone ankiety, cykl debat, konsultacje z dyrektorami szkół, nauczycielami, samorządowcami oraz uczniami. Dokument ma być wskazówką dla władz samorządowych przy podejmowaniu decyzji w sprawach kluczowych dla młodzieży w obszarach takich, jak oświata, kultura czy sport.

Miejska Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych

Miejska Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych jest organem opiniodawczo-doradczym Prezydenta. Do zakresu działania Rady należy, w szczególności:

- inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz realizacji praw tych osób;
- opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych;
- ocena realizacji programów;
- opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez radę powiatu pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.

3.2.2.4. Słupski Budżet Partycypacyjny

Narzędziem służącym zwiększeniu partycypacji społecznej jest Słupski Budżet Partycypacyjny. Daje on mieszkańcom zgłaszania projektów infrastrukturalnych oraz społecznych do zrealizowania zarówno na poziomie ogólnomiejskim, jak i lokalnym – w 4 okręgach miasta.

Rysunek 23. Porównanie edycji Słupskiego Budżetu Partycypacyjnego w latach 2015-2017

Porównanie kolejnych edycji Słupskiego Budżetu Partycypacyjnego	2015	2016	2017
Łączna wysokość środków	2 000 000 zł	2 000 000 zł	2 000 000 zł
Środki na zadania infrastrukturalne ogólnomiejskie	1 800 000 zł	500 000 zł	600 000 zł
Środki na zadania infrastrukturalne lokalne		1 200 000 zł	1 200 000 zł
Środki na zadania społeczne	200 000 zł	300 000 zł	200 000 zł
Liczba złożonych projektów	44	76	83
Liczba wybranych projektów ogółem	16	33	16
Liczba wybranych projektów infrastrukturalnych ogólnomiejskich	8	4	3
Liczba wybranych projektów infrastrukturalnych lokalnych		4	4
Liczba wybranych projektów społecznych	8	35	9
Liczba oddanych głosów (w tym poprawnych)	9 632 (8 171)	9 164 (7 655)	19 364 (15 934)

Źródło: dane Wydziału Komunikacji i Dialogu Społecznego

Wysokość środków w budżecie partycypacyjnym utrzymuje się na stałym poziomie 2 milionów złotych, natomiast w kolejnych edycjach SBP zmieniało się rozdysponowanie środków pomiędzy zadania infrastrukturalne i społeczne oraz ogólnomiejskie i lokalne. Wynika to z polityki władz miasta, które każdego roku angażują mieszkańców do decydowania o kształcie danej edycji SBP. Miasto prowadzi konsultacje regulaminu i podziału środków finansowych oraz ewaluację każdego etapu realizacji SBP, tak więc zmiany wprowadzane w SBP są odpowiedzią na oczekiwania słupszczytan. Zdaje się to owocować rosnącą z roku na rok liczbą projektów zgłaszanych do SBP, a także zdecydowanym wzrostem liczby mieszkańców biorących udział w głosowaniu.

Jak wynika z danych Urzędu Miejskiego w Słupsku dotyczących zadań zgłaszanych i wybranych do realizacji w ramach Słupskiego Budżetu Partycypacyjnego w latach 2013-2016:

- najbardziej aktywnymi obszarami miasta, biorąc pod uwagę liczbę osób zgłaszających zadanie, były Osiedla Niepodległości oraz Stefana Batorego,
- najwięcej zadań infrastrukturalnych zgłaszanych było na Osiedlach Niepodległości oraz Stefana Batorego,
- najwięcej zadań społecznych zgłaszanych było w centrum, na Podgrodziu oraz w rejonach bulwarów Słupi,
- najwięcej zadań wybranych przez mieszkańców do realizacji, zarówno infrastrukturalnych, jak i społecznych, zlokalizowanych było w centrum, na Podgrodziu, nad bulwarami rzeki Słupi oraz w Parku Kultury i Wypoczynku.

Taki wybór zadań pokazuje, że wskazany do rewitalizacji obszar uznawany jest za taki nie tylko przez wydziały i jednostki Miasta, które przeprowadziły badania i szeroką analizę statystyczną, ale również przez samych

mieszkańców miasta. Słupszczytanie od pierwszej edycji budżetu partycypacyjnego dostrzegali konieczność ożywiania oraz odnawiania centrum miasta – uznawali ten obszar za najkorzystniejszą przestrzeń do działań społecznych oraz konieczny do zmian infrastrukturalnych.

W kolejnych edycjach Słupskiego Budżetu Partycypacyjnego do realizacji najczęściej wybierano zadania infrastrukturalne i społeczne zlokalizowane na obszarze rewitalizacji.

3.2.2.5. Inicjatywa Lokalna

Inicjatywa lokalna jest kolejnym narzędziem, które pozwala mieszkańcom zmieniać przestrzeń miejską i realizować projekty w tych obszarach miasta, w których widzą oni taką potrzebę. W ramach inicjatywy mieszkańcy składają wnioski z opisem zadań oraz kwotą, którą chcieliby otrzymać na przeprowadzenie zaplanowanych działań, następnie wnioski oceniane są przez komisje, a najciekawsze z nich wybierane do realizacji.

Analizując dane dotyczące wnioskodawców inicjatywy lokalnej oraz lokalizacji zrealizowanych zadań można zauważyć, że w latach 2013-2016:

- zrealizowane inicjatywy lokalne prawie w 90% zlokalizowane były w centrum (Śródmieście i miasto lokacyjne), na Podgrodziu,

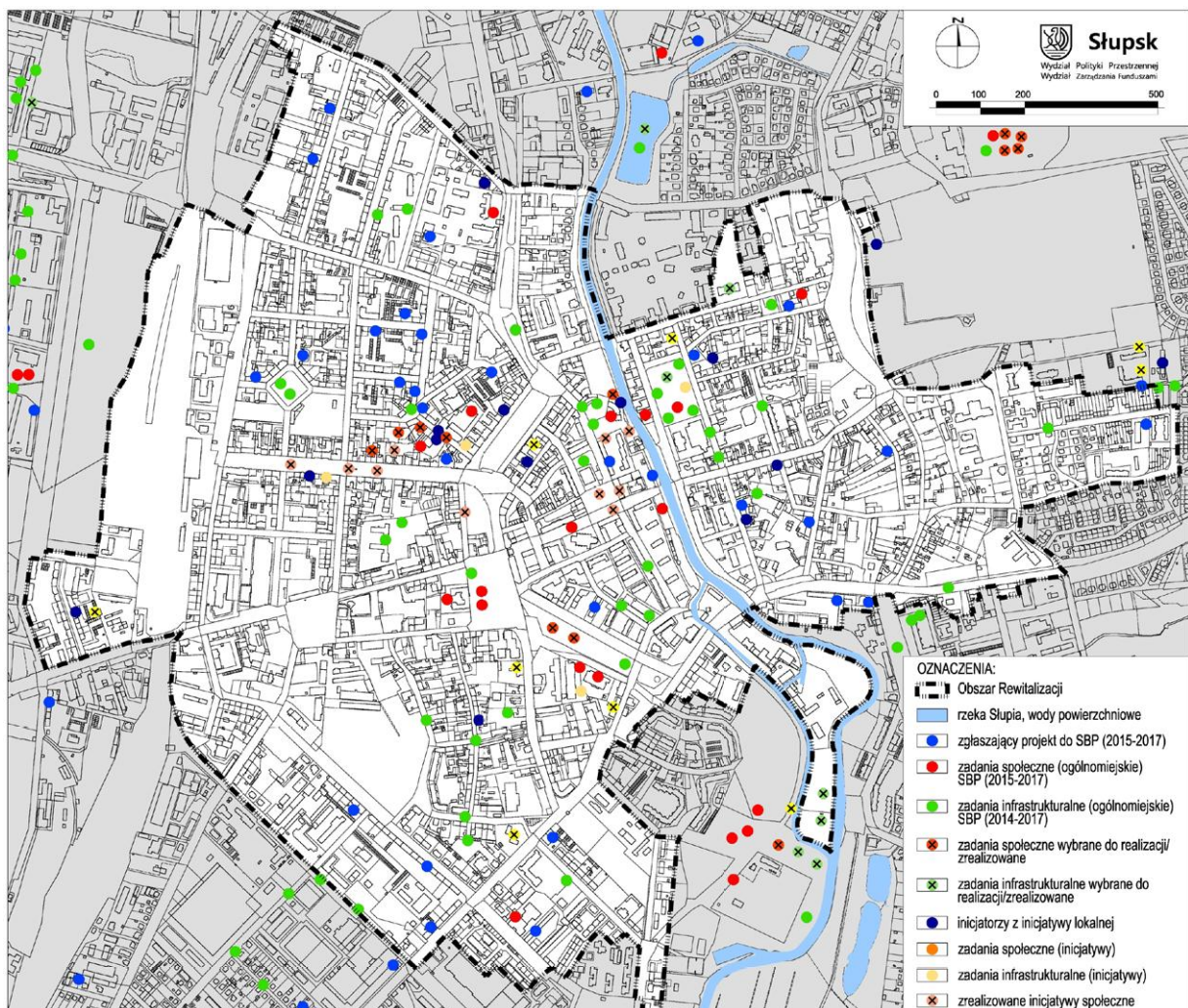
- największy odsetek wnioskodawców inicjatywy lokalnej mieszkało w centrum oraz na Podgrodziu.

Tak więc zarówno wyniki kilku edycji budżetu partycypacyjnego, jak i inicjatywy lokalnej wyraźnie wskazują, że mieszkańcy miasta widzą potrzebę odnowy obszaru rewitalizacji i przywrócenia mu

utraconych funkcji społecznych, kulturalnych i gospodarczych. Potwierdza to poniższa mapa przedstawiająca lokalizację zadań realizowanych w ramach Słupskiego Budżetu Partycypacyjnego i inicjatywy lokalnej oraz rozmieszczenie podmiotów/wnioskodawców do Słupskiego Budżetu Partycypacyjnego 2015 i inicjatywy lokalnej.

Najwięcej zadań zrealizowanych w ramach Inicjatywy lokalnej zlokalizowanych było na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji.

Rysunek 24. Lokalizacja zadań realizowanych w ramach Słupskiego Budżetu Partycypacyjnego 2015 i inicjatywy lokalnej oraz rozmieszczenie ich wnioskodawców

Źródło: Gminny Program Rewitalizacji Miasta Słupska na lata 2017-2025+ (projekt do konsultacji)

3.2.2.6. Korzystanie z funduszy zewnętrznych

W ostatnich latach znacząco zwiększyły się możliwości uzyskania dofinansowania na realizację projektów. Szczególnie chętnie podmioty publiczne oraz prywatne aplikują po środki unijne, dostępne w ramach programów krajowych i regionalnych. Fundusze europejskie są inwestycją w zwiększenie konkurencyjności polskiej gospodarki, poprawę spójności społecznej i terytorialnej kraju, podnoszenie sprawności i efektywności administracji. Najważniejszym celem programów unijnych jest poprawa poziomu życia mieszkańców dzięki wzrostowi gospodarczemu i wzrostowi zatrudnienia.

Województwo pomorskie jest jednym z liderów wykorzystania dotacji unijnych – dotychczas zrealizowano na jego terenie ponad 13 tysięcy projektów o łącznej wartości ponad 55 miliardów złotych.

Tabela 23. Zestawienie projektów zrealizowanych w ramach funduszy unijnych

	EFS	EFRR	FS	FIOR	EFOiGR	Ogółem
Liczba projektów	126	140	5	31	2	304
Wartość projektów (zł)	180.080.434	1.048.159.597	428.288.417	3.652.397	879.298	1.661.060.142
Wysokość dofinansowania z UE (zł)	147.570.901	638.312.823	274.898.767	2.555.121	583.925	1.063.921.538

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z portalu Mapa Dotacji UE (mapadotacji.gov.pl)

W ramach trzech okresów finansowania (2004-2006, 2007-2013, 2014-2020) zrealizowano łącznie 304 projekty, które swoim zasięgiem obejmowały powiat Miasto Słupsk. Należy zaznaczyć, że ta liczba zawiera zarówno projekty realizowane tylko w tym powiecie, jak i na obszarze kilku powiatów, a także projekty ogólnowojewódzkie.

Najwięcej, bo aż 140 projektów dofinansowano z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), w tym Regionalnych Programów Operacyjnych Województwa Pomorskiego. 126 przedsięwzięć zrealizowano dzięki dofinansowaniu z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), a 5 dzięki Funduszowi Spójności (FS). Do wsparcia 31 projektów posłużył Finansowy Instrument Orientacji Rybołówstwa (FIOR), natomiast z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR) dofinansowano 2 projekty.

W ramach trzech okresów finansowania zrealizowano łącznie 304 projekty, które swoim zasięgiem obejmowały powiat Miasto Słupsk.

Łączna wartość wszystkich projektów, które były realizowane na terenie Miasta Słupska wyniosła ponad półtora miliarda złotych. Z tego najwięcej, bo ponad miliard wyniosła wartość projektów z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Podobna była łączna wysokość dofinansowań do projektów ze środków UE, która wyniosła 1.063.921.538 zł. Ponownie największe dofinansowania zostały przekazane realizatorom projektów w ramach EFRR.

Rysunek 25. Liczba projektów dofinansowanych z UE zrealizowanych w poszczególnych obszarach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z portalu Mapa Dotacji UE (mapadotacji.gov.pl)

Projekty prowadzone na terenie Miasta Słupska obejmowały zróżnicowane obszary tematyczne. Największą liczbę projektów zrealizowano w dziedzinie Pracy i integracji społecznej. Dofinansowanie uzyskało także 67 projektów dedykowanych Rozwojowi firm oraz 60 poświęconych Nauce i edukacji. Znacząco mniejszą liczbę projektów zrealizowano natomiast w obszarze Badań, rozwoju i innowacji (17), a także Telekomunikacji i e-usług (12). Dofinansowano również po kilka przedsięwzięć w dziedzinie Transportu, Energetyki, Bezpieczeństwa, Ochrony Zdrowia, Ochrony Środowiska, Rewitalizacji oraz Administracji. Ponadto zrealizowano po jednym projekcie z obszaru Kultury i sztuki oraz Turystyki.

Podmioty publiczne i prywatne z terenu Słupska aktywnie korzystają z możliwości, jakie dają fundusze unijne, realizując projekty służące rozwojowi społecznemu i gospodarczemu. Warto wykorzystać ten potencjał aktywności do prowadzenia działań z zakresu integracji społecznej, aktywizacji zawodowej, rozwijania przedsiębiorczości oraz pobudzania aktywności społecznej zarówno mieszkańców obszaru rewitalizowanego, jak i całego Słupska.

Podsumowanie

1. W Słupsku obserwowana jest coraz większa skłonność mieszkańców do angażowania się w sformalizowane inicjatywy społeczne, co przejawia się przyrostem liczby organizacji pozarządowych na przestrzeni ostatnich lat. Większa liczba podmiotów, których powstanie zależy głównie od istnienia oddolnej inicjatywy społecznej, w pewnym stopniu obrazuje wzrost społecznego zaangażowania.
 - ➔ Ważne jest tworzenie przestrzeni dla rozwoju działalności organizacji pozarządowych, w tym w ramach programu współpracy Miasta Słupska z NGOs oraz przy wsparciu takich podmiotów

jak Słupskie Centrum Organizacji Pozarządowych i Ekonomii Społecznej czy Centrum Inicjatyw Obywatelskich.

2. Słupskie organizacje pozarządowe mają wysoki potencjał pozyskiwania funduszy zewnętrznych na swoją działalność. Projekty prowadzone przez NGOs uzupełniają działania innych instytucji prowadzone na rzecz mieszkańców Słupska.
 - ➔ Warto wspierać realizację projektów przez organizacje również w oparciu o Fundusz wkładów własnych, Fundusz pożyczkowy Miasta oraz Miejski Program Regrantowy.
3. Wiele organizacji pozarządowych ma swoją siedzibę lub prowadzi działalność na obszarze rewitalizacji. Trudno określić jaką część osób działających w organizacjach stanowią mieszkańcy obszaru rewitalizowanego, natomiast z wywiadów przeprowadzonych z przedstawicielami słupskich NGOs wynika, że częściej są oni ich beneficjentami niż członkami.
 - ➔ Istotne jest tworzenie programów zachęcających mieszkańców obszaru rewitalizowanego do zakładania i włączania się w działalność istniejących organizacji i inicjatyw.
4. Społeczność lokalna na terenie rewitalizowanym jest silnie zatowarzyszona, poczucie wspólnotowości ogranicza się do mieszkańców danej kamienicy, co powoduje niskie zainteresowanie inicjatywami dotyczącymi szerszej grupy odbiorców czy działaniami dotyczącymi przestrzeni publicznej.
 - ➔ Warto wspierać inicjatywy oddolne służące zacieśnianiu relacji sąsiedzkich, takie jak zagospodarowanie podwórek na strefy aktywizacji kulturalnej, integracji społecznej, wypoczynku i rekreacji, oraz zwiększać zaangażowanie w nie mieszkańców obszaru rewitalizacji.
5. Poza organizacjami pozarządowymi także inne podmioty publiczne i prywatne z terenu Słupska aktywnie korzystają z także możliwości, jakie dają fundusze unijne, realizując projekty służące rozwojowi społecznemu i gospodarczemu miasta.
 - ➔ Warto wykorzystać ten potencjał aktywności do prowadzenia działań z zakresu integracji społecznej, aktywizacji zawodowej, rozwijania przedsiębiorczości oraz pobudzania aktywności społecznej zarówno mieszkańców obszaru rewitalizowanego, jak i całego Słupska.
6. Aktywność obywatelska mieszkańców Słupska przejawia się również w rosnącej liczbie inicjatyw podejmowanych przez grupy nieformalne, takie jak grupy sąsiedzkie, koła naukowe czy kluby seniora.
 - ➔ Inicjatywy oddolne warto wesprzeć poprzez uruchomienie systemu mikrograntów dla lokalnych społeczności, na wzór systemu funkcjonującego np. w Gdańsku.
 - ➔ Miasto powinno w większym stopniu włączyć się w organizację przedsięwzięć i wydarzeń realizowanych wspólnie z mieszkańcami, w tym także z inicjatywy mieszkańców i lokalnych liderów.
7. Coraz większym zainteresowaniem mieszkańców cieszy się w Słupski Budżet Partycypacyjny oraz Inicjatywa Lokalna. W ich ramach zgłaszanych jest coraz więcej projektów do zrealizowania zarówno na poziomie ogólnomiejskim, jak i lokalnym.
 - ➔ Dalsza promocja tych narzędzi partycypacji społecznej pozwoli na zwiększenie zaangażowania słupszczyzan w proces kształtowania przestrzeni i rozwijania działalności miasta.

8. W kolejnych edycjach Słupskiego Budżetu Partycypacyjnego i Inicjatywy Lokalnej do realizacji najczęściej wybierano zadania infrastrukturalne i społeczne zlokalizowane na obszarze rewitalizacji, co pokazuje, że mieszkańcy miasta widzą potrzebę odnowy obszaru rewitalizacji i przywrócenia mu utraconych funkcji społecznych, kulturalnych i gospodarczych.
- ➔ Warto zwiększać partycypację społeczną mieszkańców obszaru rewitalizacji i zainteresowanie kształtowaniem najbliższego otoczenia, odwołując się do efektów działań już zrealizowanych w ramach SBP i Inicjatywy Lokalnej na tym terenie.

W Słupsku widocznych jest wiele przejawów aktywności społecznej i obywatelskiej, które mogą być odpowiedzią na postępujący proces wycofania z życia społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji. Konieczne jest więc dalsze stymulowanie inicjatyw oddolnych oraz dostarczenie im niezbędnego wsparcia, a także budowanie efektywnego systemu współpracy sektora publicznego i pozarządowego. Stanowi to szansę na wzmocnienie zaangażowania słupszczan w proces kształtowania przestrzeni i rozwijania działalności miasta. Potrzebna będzie jednak długotrwała praca animatorów i instytucji, aby stopniowo doprowadzić do wzrostu aktywności społecznej, integracji i spójności społecznej na obszarze rewitalizowanym.

3.3. Baza źródeł danych

Dokumenty strategiczne

1. Gminny Program Rewitalizacji Miasta Słupska na lata 2017-2025+ (Projekt do konsultacji)
<http://www.slupsk.pl/wp-content/uploads/2017/02/Gminny-Program-Rewitalizacji-Miasta-S%C5%82upska-2017-2025.pdf>
2. Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020
[https://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/public/1 NOWA%20STRONA/Seniorzy/Program%20ASOS%202014-2020.pdf](https://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/public/1%20NOWA%20STRONA/Seniorzy/Program%20ASOS%202014-2020.pdf)
3. Solidarność Pokoleń. Program 50+ - Działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób w wieku 50+; UCHWAŁA Nr 239 RADY MINISTRÓW z dnia 24 grudnia 2013r.
<https://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/program-solidarnosc-pokolen/>
4. Strategia Polityki Społecznej Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020, Gdańsk 2013
<http://pomorskie.eu/documents/293764/361247/Strategia+Polityki+Spo%C5%82ecznej+2014+-+2020/73d96c1d-901c-40a4-ae05-d4b47b01d4e9?version=1.1>
5. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Słupsku na lata 2010-2018
<http://slupsk.eu/file/16629>
6. Strategia Rozwoju Miasta Słupska na lata 2017-2022
http://bip.um.slupsk.pl/rada_miejska/uchwaly_rady_miejskiej/26169.html
7. Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Słupskiego na lata 2012-2022
<http://www.powiat.slupsk.pl/plik,528,strategia-rozwoju-spoeczno-gospodarczego-powiatu-slupskiego-na-lata-2012-2022.pdf>
8. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020/Regionalne Programy Strategiczne
<http://strategia2020.pomorskie.eu/srwp-2020>, <http://strategia2020.pomorskie.eu/regionalny-program-strategiczny>
9. Wieloletni program współpracy Miasta Słupska z organizacjami pozarządowymi na lata 2012-2015
<http://www.slupsk.pl/dialog/organizacje-pozarzadowe/programy-wspolpracy/>
10. Wieloletni program współpracy Miasta Słupska z organizacjami pozarządowymi na lata 2016-2020
http://bip.um.slupsk.pl/dialog_spoeczny/dokumenty/1171.html
11. Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020
<https://das.mpips.gov.pl/source/Dlugofalowa%20Polityka%20Senioralna%20w%20Polsce%20na%20lata%202014-2020%20w%20zarysie.pdf>
12. Założenia do projektu wytycznych dotyczących programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020, Gdańsk, 2014
<http://www.rpo.pomorskie.eu/documents/10184/50337/zalozenia.pdf/05c55402-ed88-4af3-b536-3d055c4a7bfd>

Dokumenty operacyjne

1. Diagnoza społeczno-gospodarcza Miasta Słupska wraz z analizą benchmarkingową opracowana na Potrzeby Strategii Miasta Słupska 2022 <http://www.slupsk.pl/strategia-rozwoju-miasta-slupska-2016-2022-41862/>
2. Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016 – 2020 <http://bip.um.slupsk.pl/file/48959>
3. Ocena zasobów pomocy społecznej dla Miasta Słupska za 2015 rok
4. Program współpracy Miasta Słupska z organizacjami pozarządowymi na 2015 rok <http://www.slupsk.pl/dialog/organizacje-pozarzadowe/programy-wspolpracy/>
5. Program współpracy Miasta Słupska z organizacjami pozarządowymi na 2016 rok http://bip.um.slupsk.pl/dialog_spoeczny/dokumenty/1171.html
6. Roczny program współpracy miasta słupska z organizacjami pozarządowymi na rok 2017 http://www.slupsk.pl/wp-content/uploads/2016/10/Program_2017.pdf
7. Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Słupsku za 2016 rok
8. Sprawozdanie z realizacji Słupskiego Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej za 2016 rok
9. Sprawozdanie z wykonania Uchwały Nr XLIV/622/13 Rady Miejskiej w Słupsku z dnia 30 grudnia 2013r. w sprawie przyjęcia Programu współpracy Miasta Słupska z organizacjami pozarządowymi na 2014 r. <http://www.slupsk.pl/dialog/organizacje-pozarzadowe/programy-wspolpracy/>
10. Sprawozdanie z wykonania Uchwały Nr XV/192/11 Rady Miejskiej w Słupsku z dnia 26 października 2011r. w sprawie przyjęcia Programu współpracy Miasta Słupska z organizacjami pozarządowymi na 2012r. <http://www.slupsk.pl/dialog/organizacje-pozarzadowe/programy-wspolpracy/>
11. Sprawozdanie z wykonania Uchwały Nr XXVIII/393/12 Rady Miejskiej w Słupsku z dnia 31 października 2012r. w sprawie przyjęcia Programu współpracy Miasta Słupska z organizacjami pozarządowymi na 2013r. <http://www.slupsk.pl/dialog/organizacje-pozarzadowe/programy-wspolpracy/>
12. Sprawozdanie za rok 2016 z realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Słupsku na lata 2010-2018
13. Sprawozdanie z działalności Komendanta Miejskiego Policji w Słupsku w 2015 roku, Komenda Miejska Policji w Słupsku, Słupsk, 2016.

Opracowania i raporty z badań

1. Chabior Agata, Fabiś Artur, Wawrzyniak Joanna K. Starzenie się i starość w perspektywie pracy społecznej. Warszawa, 2014.
https://arturfabis.files.wordpress.com/2014/11/12_starzenie_sie_i_starosc.pdf
2. Jaworska Joanna, Zalewska Małgorzata, Maj Maciej, Szyderski Michał. Badanie Ewaluacyjne „Jakość, Przydatność I Efektywność Zatrudnieniowa Wsparcia Osób o Niskich Kwalifikacjach Zawodowych Działaniami Szkoleniowymi W Ramach Projektów Działania 6.1 PO KL w Województwie Pomorskim”. WUP w Gdańsku, Grudzień, 2015.
3. Łosiewicz Małgorzata. Raporty cząstkowe i Raport końcowy ze zogniskowanych wywiadów grupowych w ramach projektu „Przepis na Słupsk: mieszkańcy współtworzą strategię”
<http://www.slupsk.pl/strategia-rozwoju-miasta-slupska-2016-2022-41862/>
4. Miazga Agata, Teisseyre Piotr. Społeczna gmina. Ranking aktywności społecznej w samorządach
https://www.mojapolis.pl/articles/art/gminy-aktywne_spoecznie_ranking/
5. Parzych Krzysztof. Uwarunkowania aktywności turystycznej osób w starszym wieku. Studium przypadku słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Słupsku, str. 309; ZESZYTY NAUKOWE UNIwersytetu SZCZECIŃSKIEGO NR 805 EKONOMICZNE PROBLEMY TURYSTYKI NR 1 (25)2014; http://www.wzieu.pl/zn/805/ZN_805.pdf
6. Perek-Białas Jolanta, Zwierzchowski Jan. Wskaźnik aktywnego starzenia w ujęciu regionalnym- 2014. Opracowanie dla Departamentu Polityki Senioralnej Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Warszawa, grudzień 2014;
https://das.mpips.gov.pl/source/Regionalny%20indeks%20aktywnego%20starzenia_2014.pdf
7. Śleszyński Przemysław. „Delimitacja miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze”. Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN. Warszawa, listopad 2016.
8. Atlas Jakości Życia w Województwie Pomorskim – IV Edycja. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową. Gdańsk, 2014.
9. Informator Seniora nr 1/2/3/4 2016 wydany przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Słupsku we współpracy z Centrum Inicjatyw Obywatelskich w ramach projektu finansowanego z Programu Rządowego na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020;
http://biblioteka.slupsk.pl/images/pdf/IS-nr-4_po-korekcie.pdf
10. Jakość usług publicznych i wybranych aspektów funkcjonowania miasta Słupsk w 2013 roku. Wyniki sondażu opinii mieszkańców. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2014.
11. Pomorskie rekomendacje dotyczące zakresu i trafności oferty aktywizacyjnej wobec osób młodych znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy. WUP w Gdańsku. Gdańsk, 2016.
12. Raport na temat sytuacji osób starszych w Polsce. Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Warszawa, grudzień 2012r.; http://seniorzy.mcps.com.pl/sites/default/files/raport_osoby%20starsze.pdf
13. Raport z badania opinii Mieszkańców Słupska na potrzeby Strategii Rozwoju Miasta Słupska 2022. Słupsk, 11.07.2013
14. Raport z delimitacji obszarów zdegradowanych dla Miasta Słupska. Słupsk, kwiecień 2015;
<http://bip.um.slupsk.pl/file/46947>
15. Szkoła w percepcji uczniów – wyniki badań ankietowych uczniów w gminie miejskiej Słupsk (drugie badanie). Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową. Słupsk, 2014.

Banki danych

1. Bank Danych Lokalnych - <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>
2. Baza projektów PO KL Krajowej Instytucji Wspomagającej - http://www.kiw-pokl.org.pl/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=33&Itemid=297&lang=pl
3. Mapa dotacji UE - <http://www.mapadotacji.gov.pl/>
4. Mojapolis.pl - <https://www.mojapolis.pl/>
5. Nasza Kasa - <http://www.naszakasa.org.pl/>

3.4. Spis tabel i rysunków

Tabela 1. Stopień dolegliwości problemów społecznych	- 17 -
Tabela 2. Liczba osób bezrobotnych w Słupsku w latach 2014-2017	- 18 -
Tabela 3. Liczba osób bezrobotnych w Słupsku znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy ..	- 18 -
Tabela 4. Liczba bezrobotnych w Słupsku - czas pozostawania bez pracy w miesiącach.....	- 21 -
Tabela 5. Staż pracy osób bezrobotnych	- 21 -
Tabela 6. Podział rodzin objętych wsparciem MOPR w Słupsku ze względu na liczbę osób	- 31 -
Tabela 7. Seniorzy wg płci i wieku w Słupsku w latach 2013-2016	- 35 -
Tabela 8. Formy pomocy społecznej świadczone na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.....	- 38 -
Tabela 9. Liczba osób bezdomnych w Słupsku w latach 2011-2017	- 44 -
Tabela 10. Czas pozostawania w sytuacji bezdomności wśród osób bezdomnych ze Słupska i woj. pomorskiego	- 46 -
Tabela 11. Źródła dochodu osób bezdomnych z terenu Słupska i woj. pomorskiego.....	- 46 -
Tabela 12. Formy schronienia udzielonego osobom bezdomnym w 2016r.	- 50 -
Tabela 13. Korzystanie i zapotrzebowanie osób bezdomnych na formy wsparcia	- 51 -
Tabela 14. Wykaz gospodarstw domowych oczekujących na lokale socjalne i mieszkalne – wg stanu na 31 grudnia 2015r.....	- 54 -
Tabela 15. Postępowania wszczęte w Słupsku w latach 2011-2015.....	- 57 -
Tabela 16. Przestępstwa stwierdzone w Słupsku w latach 2011-2015	- 57 -
Tabela 17. Statystyki interwencji związanych z przemocą domową i nadużywaniem alkoholu latach 2014-2015	- 61 -
Tabela 18. Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty	- 61 -
Tabela 19. Zestawienie celów i priorytetów SRPS 2010-2018 w zakresie aktywizacji zawodowej.....	- 65 -
Tabela 20. Frekwencja wyborcza obszaru rewitalizacji na tle miasta, kraju i województwa.....	- 77 -
Tabela 21. Porównanie budżetów programów współpracy Miasta Słupska z organizacjami pozarządowymi .	- 82 -
Tabela 22. Wyniki konkursów grantowych Funduszu Akumulator Społeczny w latach 2014-2016	- 87 -
Tabela 23. Zestawienie projektów zrealizowanych w ramach funduszy unijnych	- 92 -
Rysunek 1. Zakres desk research	- 15 -
Rysunek 2. Liczba osób bezrobotnych w mieście Słupsk w latach 2014-2017	- 17 -
Rysunek 3. Bezrobocie w mieście Słupsk (na dzień 31 marca 2017)	- 19 -
Rysunek 4. Struktura wiekowa osób bezrobotnych w Słupsku w 2017r.	- 20 -
Rysunek 5. Struktura wykształcenia osób bezrobotnych w Słupsku w 2017r.....	- 20 -
Rysunek 6. Liczba osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych w Słupsku	- 23 -
Rysunek 7. Stopa bezrobocia w 2016r. w mieście Słupsk i na obszarach rewitalizowanych	- 24 -
Rysunek 8. Wykształcenie bezrobotnych w 2016r.....	- 24 -
Rysunek 9. Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym.....	- 25 -
Rysunek 10. Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności	- 28 -
Rysunek 11. Liczba korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności – natężenie zjawiska-	28
-	
Rysunek 12. Struktura wieku mieszkańców Słupska w 2016r.....	- 34 -

Rysunek 13. Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej ich liczbie na obszarze rewitalizowanym w Słupsku – kartogram syntetyczny.....	- 36 -
Rysunek 14. Struktura wiekowa osób bezdomnych w Słupsku w 2017r.	- 44 -
Rysunek 15. Struktura wykształcenia osób bezdomnych w Słupsku w 2017r.	- 45 -
Rysunek 16. Przyczyny znalezienia się w sytuacji bezdomności	- 47 -
Rysunek 17. Natężenie wyroków eksmisyjnych w poszczególnych kwartałach zabudowy obszaru rewitalizowanego.....	- 53 -
Rysunek 18. Wskaźniki przestępczości	- 59 -
Rysunek 19. Liczba przestępstw na 1 tys. ludności – kartogram syntetyczny	- 60 -
Rysunek 20. Stanowiska pracy dla osób niepełnosprawnych utworzone w 2016r. ze środków PFRON ...	- 73 -
Rysunek 21. Liczba NGOs w bazie Urzędu Miejskiego w Słupsku.....	- 79 -
Rysunek 22. Zestawienie programów współpracy Miasta Słupska z organizacjami pozarządowymi za lata 2012-2017.....	- 81 -
Rysunek 23. Porównanie edycji Słupskiego Budżetu Partycypacyjnego w latach 2015-2017	- 89 -
Rysunek 24. Lokalizacja zadań realizowanych w ramach Słupskiego Budżetu Partycypacyjnego 2015 i inicjatywy lokalnej oraz rozmieszczenie ich wnioskodawców	- 91 -
Rysunek 25. Liczba projektów dofinansowanych z UE zrealizowanych w poszczególnych obszarach	- 93 -